

**SINIF ÖĞRETMENİNİN YÜRÜTTÜĞÜ GÖRSEL SANATLAR DERSİ:
ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİNE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

Pelin AVŞAR

DOKTORA TEZİ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. İ. Özgür SOĞANCI

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Mayıs 2010**

ÖZET

SINIF ÖĞRETMENİNİN YÜRÜTTÜĞÜ GÖRSEL SANATLAR DERSİ: ÖĞRETME - ÖĞRENME SÜRECİNE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Pelin AVŞAR
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Mayıs, 2010

Danışman: Yrd. Doç. Dr. İ. Özgür SOĞANCI

Bu araştırma, görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmenin öğretme - öğrenme sürecindeki etkinlikleri nasıl yürüttüğünün incelenmesi, bu etkinliklerin güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğunun belirlenmesi ve öğrencilerin ve öğretmenin bu derse yaklaşımlarının belirlenmesine yönelik tarama modelinde kültür analizi deseninde nitel bir araştırmadır.

Araştırmanın uygulaması 2007-2008 öğretim yılı bahar döneminde Konya ili Seydişehir ilçesinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilköğretim okulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, ilköğretim 5. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin bulunduğu bir şube ve bu şubenin görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama tekniği olarak “görüşme” ve “gözlem” teknikleri kullanılmıştır. Gözlemler bu sınıfta yer alan yirmi sekiz öğrencinin tümü ve sınıf öğretmeniyle, görüşmeler ise beşi kız, beşi erkek olmak üzere toplam on odak öğrenci ve sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma verilerinden elde edilen bulgular doğrultusunda gerçekleştirilen öğrenci ve öğretmen görüşmelerinden ortaya çıkan sonuçlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

Öğrencilerin görsel sanatlar dersine genel bakışı dersin ve resim yapmanın sevilmesi yönündedir. Görsel sanatlar dersinde çoğunlukla serbest ve milli bayramlar başta olmak üzere çeşitli konularda resim çalışmaları yapılmaktadır. Öğretme-öğrenme süreci

genelde ve sırasıyla öğretmenin çalışma konusunu söylemesi, resim çalışmalarının yapılması ve öğretmenin resim çalışmalarını incelemesi biçiminde yürütülmektedir. Görsel sanatlar dersi sayesinde öğrencilerin resim ve çizim yapabilme yetenekleri ve düşünme becerileri gelişmektedir. Görsel sanatlar dersinin eksik yönleri ise; farklı konularda resimlerin, üç boyutlu çalışmaların ve baskı çalışmalarının yapılmamasıdır.

Görüşme yapılan öğretmenin, görsel sanatlar dersine genel bakışı dersin gerekli olduğu ve öğrencilerin bu derse zevkle katıldığı yönündedir. Görüşme yapılan öğretmene göre; görsel sanatlar dersinde belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları yapılmakta, bazı etkinlikler ise yapılamamaktadır. Öğretme - öğrenme süreci genelde ve sırasıyla konunun söylenmesi, öğrencilerin resim çalışmalarını yapmaya başlamaları ve öğretmen tarafından çalışmaların incelenmesi biçiminde yürütülmektedir. Görsel sanatlar dersi sayesinde; öğrencilerin el becerileri ve hayal güçleri gelişmekte, birbirleriyle etkileşim kurmalarına katkıda bulunmakta ve öğrenciler perspektif gibi temel konularda bilgi edinmektedirler.

Araştırma verilerinden elde edilen bulgular doğrultusunda gerçekleştirilen gözlemlerden ortaya çıkan sonuçlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

Görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmeni; işlenen konuyu önceki ve sonraki derslerle ilişkilendirme, konuyu öğrencilerin düzeylerine uygun biçimde sunma, anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme, konuyu yaşamla ilişkilendirme, öğrencilere düşünce ve görüşlerini özgürce ifade etme fırsatı verme, öğrencilerin yaratıcı görüşlerini olumlu dönütlerle pekiştirme, özetleme ve uygun dönütler verme, öğrencilerle etkili iletişim kurma, öğrencileri ilgi ile dinleme, öğrencilerde birbirlerinin çalışmalarını saygılı ve yapıcı ifadelerle eleştirme bilinci kazandırma, ses tonunu etkili biçimde kullanma ve sözel ve beden dilini etkili biçimde kullanma nitelikleri açısından güçlüdür. Bunların yanı sıra öğretmen; öğrencilerin etkin katılımı için etkinlikler düzenleme, öğrencilerin edinecekleri kazanımlar yönünde örnek etkinlik ürünleri sunma, programın üç öğrenme alanına ilişkin etkinlikler düzenleme, öğretimde farklı resim tekniklerine yer verme, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini uygun biçimde kullanma nitelikleri açısından zayıftır.

Anahtar kelimeler: Görsel sanatlar eğitimi, ilköğretim, öğretme - öğrenme süreci, sınıf öğretmeni.

ABSTRACT

VISUAL ARTS LESSON ACTUALIZED BY CLASS TEACHER'S: A QUALITATIVE RESEARCH INTENDED TO THE LEARNING AND TEACHING PROCESS

Pelin AVŞAR
The Department of Fine Arts
Anadolu University Institute of Education Sciences
May, 2010

Advisor: Ass. Prof. Dr. İ. Özgür SOĞANCI

This is a qualitative research in the cultural analysis pattern and maintained in scanning model intended to; investigate how the teacher that maintains visual arts lessons maintains the activities in the process of teaching and learning, defining of what the strong and weak sides of these activities are, and defining the approaches of the teacher's and students' to the lesson.

Application of the research was done in 2007-2008 academic year spring term, in Konya, Seydişehir in an elementary school affiliated to Ministry of National Education. The working group of the research consists of a section in which students study at elementary education 5th class, and the teacher that performing the visual arts lesson of the mentioned section. "Interview" and "observation" techniques were used as data collection technique. Observations were performed with all the twenty-eight students and classroom teacher, and interviews were done with ten focus students as five female, and five male students, and with classroom teacher.

The results emerge from the interviews with the teacher and students' which maintained in the basis of the findings obtained from the research data are as follows:

General view of the students to visual arts lesson students are favour for performing the lesson and drawing pictures. In the virtual arts lessons, drawing workings have been performed in various subjects, mostly in freehand and about national holidays. Teaching and learning process generally performed in the way of; the teacher's saying the

working subject, perform the drawing works and the teacher's evaluation the drawing works, respectively. Thanks to visual arts lesson, making picture and drawings ability, and thinking skills of the students' have been developed. The deficient sides of visual arts lesson; pictures in various subjects, 3D works and printmaking works have not been done.

General point of view of the interviewed teacher towards to visual arts lesson lesson is essential and the students attend the lesson eagerly. According to the teacher interviewed by; drawing works have been performed about stated days and weeks, but, some activities cannot be performed in visual arts lesson. Teaching and learning process generally performed in the way of; teacher notifies the students about subject, students begin to perform the drawing works and evaluation of the works by teacher, respectively. Thanks to visual arts lesson; hand skills and imagination of the students have been developed, interaction has been established with each other and the students get knowledge about the basic subjects as perspective.

The results emerged from observations which have been performed in the direction of findings and acquired from the research data are as follows:

The classroom teacher, who maintains the visual arts lesson, is strong in terms of; binding the subjects with the previous and next lessons, presenting the subject in the proper form to students' level, giving to apprehensible explanations and instructions, binding the subject with life, giving the students the chance to express their ideas and views freely, consolidating the creative views of the students' by positive feedback, summarizing and giving suitable feedback ,listen to the students with interest, making students gain the respectful and constructive criticism awareness towards the each other's works, using voice tone effectively and qualities of the usage speech and body language. Nevertheless, the teacher is weak in terms of ; arrangement of activities for the effective attendance of the students, presentation of the sample activity products in the direction of the students' would have, arrangement of activities related to three learning area, take a part to drawing techniques in teaching, using various teaching methods and techniques effectively.

Key words: Classroom teacher, elementary education, teaching and learning process, visual arts education.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Pelin AVŞAR'ın, "Sınıf Öğretmeninin Yürüttüğü Görsel Sanatlar Dersi: Öğretme-Öğrenme Sürecine Yönelik Nitel Bir Araştırma" başlıklı tezi 26.05.2010 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Programı doktora tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Yrd. Doç. Dr. İsmail Özgür SOĞANCI
Üye	: Doç. Dr. Mehmet GÜLTEKİN
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Attila DÖL
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Dilek KIRATLI
Üye	: Yrd. Doç. Metin İNCE

Prof. Dr. Esmahan AĞAOĞLU

Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi birçok değerli kişinin emeği ve katkısıyla olmuştur. Öncelikle; araştırmamın her aşamasında beni destekleyen, karşılaştığım her zorlukta özveriyle bana yardımcı olan, her zaman ve her konuda olumlu bakış açısı, bilgileri ve değerli katkılarıyla beni yönlendiren hocam, tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. İsmail Özgür SOĞANCI'ya teşekkür ederim.

Tez izleme komitemde yer alan, araştırma süreci boyunca görüş ve önerilerine başvurduğum, ilgilerini ve desteklerini her zaman hissettiğim değerli hocalarım Sayın Doç. Dr. Mehmet GÜLTEKİN ve Sayın Yrd. Doç. Metin İNCE'ye teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde engin bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren, manevi destekleriyle güç veren, değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Mehmet KESİM ve Sayın Prof. Oya KINIKLI'ya teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde önerilerini ve katkılarını esirgemeyen Sayın Arş. Gör. Dr. Ruhan KARADAĞ'a, bilgi ve tecrübeleriyle fikirlerini paylaşan, güçsüz kaldığım zor günlerimde varlıklarını daima hissettiğim öğretmen arkadaşlarım Sayın Fisun AY'a ve Sayın Havva ÖZDOĞAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın uygulama aşamasının gerçekleştirildiği ilköğretim okulu yöneticilerine, büyük bir özveri ve anlayışla görüşlerini bildiren, gözlemlerimi sürdürdüğüm haftalar boyunca gösterdiği ilgiyle beni manevi olarak destekleyen değerli sınıf öğretmenine ve samimi ifadeleri, sevimli tavırlarıyla sorularımı cevaplandıran sevgili öğrencilere teşekkür ederim.

Araştırmanın her aşamasında benimle bilgilerini paylaşan, gerektiğinde kendi çalışma zamanlarından özveride bulunarak bana vakit ayıran sevgili kuzenim Mert AKEL'e ve her zaman sahip olduğu pozitif enerjisiyle bana destek veren sevgili kardeşim Pınar KILIÇLI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamın başlangıcından sonuna, her türlü aşamasında yanımda olan, en sıkıntılı anlarımda dahi güler yüzleri, anlayışları, sevgileri ve ilgileriyle beni cesaretlendiren, maddi ve manevi destekleriyle daima moral ve çalışma isteği veren, kendilerini her konuda örnek aldığım, varlıklarıyla gurur duyduğum, beni büyütüp yetiştiren ve her geçen gün kıymetlerini daha da fazla anladığım, sevgili annem ve babam Gülay ve Mustafa AVŞAR'a teşekkür ederim.

Araştırmamı, tamamlanmasına çok az bir zaman kala, vefatı ile ailemizi derinden üzen, katıksız bir Cumhuriyet öğretmeni olan, vatanına ve milletine bağlılığı, bilime ve sanata verdiği önem ve ileri görüşlülüğü ile kendisini tanıyan herkesin saygınlığını kazanmış, sevgili dedem Memiş AVŞAR'a ithaf ederim.

Pelin Avşar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
ÖZGEÇMİŞ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
TABLO LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM	
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Öğretme ve Öğrenme Süreci.....	2
1.3. Görsel Sanatlar Eğitimi.....	7
1.3.1. Türkiye’de Görsel Sanatlar Dersi.....	15
1.3.2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı.....	18
1.3.3. Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Sanat Eğitimcisi.....	20
1.4. İlgili Araştırmalar.....	30
1.5. Problem Cümlesi.....	34
1.5.1. Alt Problemler.....	34

1.6. Araştırmanın Amacı.....	34
1.7. Araştırmanın Önemi	35
1.8. Varsayımlar	35
1.9. Sınırlılıklar	35
2. YÖNTEM	36
2.1. Araştırma Modeli.....	36
2.2. Katılımcılar	43
2.2.1. Araştırma Yapılan Okulun Fiziki Yapısı	44
2.2.2. Araştırma Yapılan Sınıfın Fiziki Yapısı.....	45
2.3. Verilerin Toplanması.....	47
2.3.1. Görüşme Formlarının Hazırlanması	48
2.3.2. Görüşmelerin Yapılması	49
2.3.3. Gözlem Formlarının Hazırlanması	50
2.3.4. Gözlemlerin Yapılması	50
2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	52
3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	56
3.1. Öğrencilerin ve Sınıf Öğretmeninin Görüşme Sorularına Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	56
3.1.1. Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersine Genel Bakış.....	56
3.1.1.1. Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersi Hakkındaki Düşünceler	56
3.1.2. Öğrencilere Göre Görsel Sanatlar Dersindeki Farklılıklar.....	60
3.1.2.1. Derse Hazırlık Açısından Farklılıklar.....	60
3.1.2.2. Uygulama ve Etkinlikler Açısından Farklılıklar	62
3.1.2.3. Sınıf Ortamı Açısından Farklılıklar.....	66

3.1.2.4. Öğrenme Açısından Farklılıklar.....	68
3.1.2.5. Değerlendirme Açısından Farklılıklar.....	71
3.1.3. Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Etkinlikler.....	74
3.1.3.1. Öğrencilerin ve Sınıf Öğretmeninin “Görsel Sanatlar Dersinde Ne Tür Etkinlikler Yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	74
3.1.4. Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersi Öğretme ve Öğrenme Süreci.....	79
3.1.4.1. Öğrencilerin ve Sınıf Öğretmeninin “Görsel Sanatlar Dersinde Bir Dersin Başlangıcından Bitişine Kadar Neler Yaptığınızı Sırasıyla Anlatır mısınız?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	79
3.1.5. Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersindeki Kazanımlar.....	85
3.1.5.1. Öğrencilerin ve Sınıf Öğretmeninin “Görsel Sanatlar Dersinin Size/Öğrencilere Ne Tür Bilgi ve Beceriler Kazandırdığını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	86
3.1.6. Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersinin Eksik Yönleri.....	89
3.1.6.1. Öğrencilerin ve Sınıf Öğretmeninin “Görsel Sanatlar Dersinde Yapılmayan Ama Yapılmasını İstedığınız Etkinlikler Var mı?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	90
3.1.7. Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersinde Yaşanılan Sorunlar ve Zorluklar.....	94
3.1.7.1. Sınıf Öğretmeninin “Görsel Sanatlar Dersinde Yaşadığınız Sorunlar ve Zorluklar Nelerdir?” Sorusuna Verdiği Yanıtlar.....	94
3.1.8. Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersi Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Programdan Yararlanma Durumu.....	96

3.1.8.1. Sınıf Öğretmeninin “Görsel Sanatlar Dersinde Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Programdan Nasıl Yararlanıyorsunuz?” Sorusuna Verdiği Yanıtlar	96
3.2. Sınıf Öğretmeninin Öğretme ve Öğrenme Sürecindeki Etkinlikleri Nasıl Yürüttüğüne ilişkin Gözlemlere Dayalı Bulgular Ve Yorumlar	99
4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	105
4.1. Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersine Yaklaşımları İle İlgili Sonuçlar	105
4.2. Sınıf Öğretmeninin Görsel Sanatlar Dersine Yaklaşımı İle İlgili Sonuçlar.....	107
4.3. Sınıf Öğretmeninin Öğretme ve Öğrenme Sürecindeki Etkinlikleri Yürütmesi Sırasındaki Gözlemlere İlişkin Sonuçlar	109
4.4. Tartışma	110
4.5. Öneriler	115
4.5.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	115
4.5.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	117
EKLER	118
I. Görüşme Takvimi.....	119
II. Gözlem Takvimi	120
III. Öğrenci Görüşme Soruları	121
IV. Öğretmen Görüşme Soruları	122
V. Öğrenci Görüşme Formu.....	123
VI. Öğretmen Görüşme Formu	127
VII. Öğretmen Gözlem Kriterleri.....	137
VIII. Öğretmen Gözlem Formu	138
IX. Öğrenci Görüşmesi Kodlama Anahtarı	139
X. Öğretmen Görüşmesi Kodlama Anahtarı.....	144
KAYNAKÇA.....	146

ÇİZELGE LİSTESİ

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa No</u>
1. Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersi Konusunda Ne Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları.....	57
2. Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Diğer Derslerden Farklı Gördüğünüz Unsurlar Nelerdir?” Sorusuna Derse Hazırlık Açısından Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları.....	61
3. Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Diğer Derslerden Farklı Gördüğünüz Unsurlar Nelerdir?” Sorusuna Uygulama ve Etkinlikler Açısından Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları	62
4. Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Diğer Derslerden Farklı Gördüğünüz Unsurlar Nelerdir?” Sorusuna Sınıf Ortamı Açısından Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları.....	66
5. Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Diğer Derslerden Farklı Gördüğünüz Unsurlar Nelerdir?” Sorusuna Öğrenme Açısından Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları.....	68
6. Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Diğer Derslerden Farklı Gördüğünüz Unsurlar Nelerdir?” Sorusuna Değerlendirme Açısından Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları.....	71
7. Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Bir Dersin Başlangıcından Bitişine Kadar Neler Yaptığınızı Sırasıyla Anlatır mısınız?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları.....	75
8. Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Bir Dersin Başlangıcından Bitişine Kadar Neler Yaptığınızı Sırasıyla Anlatır mısınız?” Sorusuna Verdiği Yanıtlar ve Frekans Dağılımları.....	80
9. Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinin Size Ne Tür Bilgi ve Beceriler Kazandırdığını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdiği Yanıtlar ve Frekans Dağılımları	86

10. Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Yapılmayan Ama Yapılmasını İstedığınız Etkinlikler Var mı?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları	90
--	----

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil

Sayfa No

1. Sınıfın Fiziki Yapısı47

TABLO LİSTESİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa No</u>
1. Gözlem Ortamının Yapılaşma Derecesi	42
2. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kişisel Özellikleri	43
3. Öğretmen Gözlem Formu Frekans Dağılımları	100

1. GİRİŞ

Araştırmacının öğretmenlik mesleğini sürdürdüğü yaklaşık on üç yıldan beridir, içinde bulunduğu eğitim kurumlarında edindiği gerek kişisel gerekse mesleki tecrübeleri; görsel sanatlar derslerinde dikkatini çeken bir takım eksiklikler ve aksaklıklar bu araştırmayı yapmak istemesinin temelini oluşturmuştur. Öyle ki; özellikle branşı olmayan öğretmenlerin, daha da ilginç olanı sınıf öğretmenliği bölümünden dahi mezun olmamış, bir şekilde dönemin hükümet politikalarının getirmiş olduğu boşluk sonucu sanat eğitimi almadığı gibi eğitimle neredeyse hiç ilgisi olmayan bölümlerden mezun olup, bir şekilde öğretmenlik mesleğine adım atmış bireylerin, toplumumuzda zaten önemi henüz yeterince kavranamamış sanat eğitimi derslerini yürütmesi böyle bir araştırmayı yapmak ve bu konuyu bilimsel olarak anlamlandırmak istemesinin sebebidir.

Bu araştırma, öncelikle emekleriyle sanat eğitimine katkı yapan profesyonellere ve MEB organizasyonunda karar verici konumdaki yetkililere bilgi, veri ve nihayetinde öneri sağlamak içindir; ancak, yazım sürecinde konuyla ilgili olan herkes dikkate alınmıştır.

Çalışmanın bu ilk bölümünde; problem durumuna, eğitim ve sanat eğitimine, görsel sanatlar eğitimine, öğretme ve öğrenme sürecinde sanat eğitimcisine, ilgili araştırmalara, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, varsayımlara ve sınırlılıklara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Araştırmada, görsel sanatlar dersini yürüten bir sınıf öğretmenin, öğretme ve öğrenme sürecindeki etkinlikleri nasıl yürüttüğü, bu etkinliklerin güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğu ve öğrencilerin ve öğretmenin bu derse yaklaşımları nitel olarak betimlenmiştir. Öyle ki bu araştırmayı okuyan okuyucu, detayları daha sonra sunulacak bir sınıfta Görsel Sanatlar dersinin yürütülmesine dair bir yarıyılık deneyimi çok yönlü olarak algılayabilecektir.

1.2. Öğretme ve Öğrenme Süreci

Eğitim, bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürlenme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme sürecidir (Demirel, 2006, s. 6). Öğretim ise, bireyin tutum veya davranışının bir öğreticinin kontrolü altında değiştirilmesi, bir bilgi veya beceri edindirilmesidir (Uluğ, 1985, s. 66). Eğitim ve öğretim faaliyetleri birbiri içerisinde entegre edilerek bir süreç oluşturulur ve bu süreç sonucunda, bireylerde öğrenme meydana gelmesi beklenir.

Özden'e (2003, s. 14) göre öğrenme, insanların yaşamları boyunca çevreleri ile etkileşimde bulunmaları sırasında algıladıkları verileri değerlendirerek; düşünsel, duyuşsal ve davranışsal tepkilerinde meydana getirdikleri izli değişikliklerdir. Özer'e (2001, s. 159) göre öğrenme, bireyin gözle görülebilir davranışlarının ötesinde, zihinsel işlemler sonucunda meydana gelen farklılıklardır. Uluğ (1985, s. 65) ise öğrenmeyi; "yaşantı ürünü ve nispeten kalıcı izli davranış değişmesi", "kişinin tutum veya davranışının kendi kontrolü altında değişerek bir bilgi veya beceri edinmesi", "bilgi edinme, kazanma, bilgiye sahip olma; bir özelliği kazanma, ona sahip olma, bir davranışı yapabilecek duruma gelme" gibi ifadelerle tanımlamıştır. Tay (2004, s. 2) psikologların, öğrenmenin gerçekleşmesini, genel olarak bireyin davranışlarında kalıcı bir değişim sağlanmasına ve bireyin bu değişimi çevresiyle etkileşiminde bir yaşantı biçimi olarak sürdürmesine bağladıklarını belirtir. Öğrenme, insanın yaşamı boyunca başlıca faaliyetlerinden birisidir ve dünya üzerinde evrenseldir. Her ülke, kendi yapısına, isteğine ve kültürüne özgü, kendi öğrenme yöntemlerini keşfetmeye ve geliştirmeye çalışır (Yoshitaka, 2005, s. 521-548).

Öğretme ve öğrenme süreci, aslında aynı sürecin farklı açılardan görünüşleridir. Bu süreç, öğretmen açısından bakıldığında hedefleri belirlenen davranışların öğrenciye kazandırılması durumu nedeniyle "öğretme", öğrenci açısından bakıldığında ise davranışlarda değişim oluşması nedeniyle "öğrenme"dir. Bu nedenle öğretme ve öğrenme süreci, kısaca "öğretim" olarak da adlandırılır (Öztürk, 2004, s. 5). Yıldırım'a (1998, s. 132) göre, öğretim süreci; öğretmen, öğrenci ve eğitim programı olmak üzere üç temele dayanır. Bu süreç içerisinde öğretmen öğretme işlevini yerine getiren, öğrenci ise öğrenen bireydir. Bu bireyler; amaçlar, içerik, öğretme ve öğrenme sürecindeki etkinlikler ve değerlendirme gibi faaliyetleri eğitim programının rehberliğinde

sürdürürler. Erginer (1994, s. 15-21) öğretmen ve öğrencinin bir noktada, öğretme-öğrenme sürecinde birleştiklerinde öğrenmenin gerçekleştiğini, bu alanın da sadece öğretmene ya da öğrenciye bağımlı değil, ortak yaşantı alanı olduğunu vurgulamaktadır.

Ortak yaşantı alanı içerisinde, bilgiyi üretme süreci olarak da tanımlanabilen öğrenme sırasında; çevreden alınan her türlü veri, bilgiyi oluşturan ham maddedir. Birey, bu hammaddeleri anlamlandırıp, kendi zihinsel sürecinden geçirir ve bir anlam yükler. Dolayısıyla, bu işlemler her bireyin kendi bünyesinde gerçekleştiği için, her öğrencinin öğrenmeyi aynı düzey ve nitelikte gerçekleştirebilmesi beklenemez (Özden, 2003, s. 2). Çocukların öğrenmeleri söz konusu olduğunda üzerinde önemle durulması gereken bir diğer husus ise, etkili öğrenmedir. Öğrenciler, kendi kendilerine etkinlikleri yaparak ve yaşayarak daha etkili öğrenirler. Öğrenci merkezli eğitim olarak da tanımlanabilecek bu süreçte öğretmenlere, etkinlikleri kolaylaştırma, yönlendirmeler yapma ve bilgiyi doğru sıralama, yapılandırma gibi görevler düşer (David, 1999, s. 2). Bu açıdan bakıldığında öğretmen, öğretme ve öğrenme ortamını yöneten kişidir.

Çocuklar herhangi bir şeyi ya da diğer bir deyişle dış çevreden aldıkları bilgileri; bildiklerinden, çağrışımlarından, hislerinden yola çıkarak anlamlandırarak ve bunlara kişisel gözlemlerini ekleyip yorumlayarak öğrenirler. Dolayısıyla, dış çevrenin zenginliği, öğrencilerin benzerlikleri algılama, fikir yürütme, açıklama, bağlantılar kurma ve yeni bakış açıları kazanmalarında önemli bir etmendir. Eğitim süreci, öğrencilerin sınanmış kuram ve inançlarını, yine sınama yoluyla daha anlamlı kavramlarla değiştirebilmeyi hedefler (Adams ve Hamm, 1994, s. 27).

Toplumdaki bütün vatandaşların sahip olmaları gereken asgari ve ortak temel bilgi ve becerilerin kazandırıldığı en önemli örgün eğitim aşaması ilköğretimdir (Çubukçu ve Gültekin, 2006, s.155). Bu dönemde edinilen her türlü bilgi ve deneyim, bireyin gelecekteki yaşantısını yönlendirmede önemli bir etkidir. Einon'a (2000, s. 6) göre bir bireyin çocukluk döneminde, öğrenmenin yaşamdaki en büyük zevklerden birisi olduğunu fark edebilmesi ve bunu bir yaşam biçimi olarak algılaması eğitim yaşamı için birçok açıdan yarar sağlar. En belirgin yararı ise öğrenmeyi, yaşantısı boyunca çok daha az çaba harcayarak ve güçlüklerle karşılaştığında olumsuz duygulara kapılmadan, önyargısız olarak öğrenebilmeyi gerçekleştirebilecek olmasıdır.

Yaşam boyu kesintisiz bir şekilde sürdürülen öğrenme yaşantısında Egan'a (1992, s. 101) göre bireyler, ilgilerini çeken konu ya da durumlarla ilgili bilgileri öğrenmeye daha fazla yönelimlidir. Her bireyin ilgi ve gözlemlerine dayanarak şekillenen bilgi dağarcığı ise o öğrencinin özelliklerini edinmesini sağlar. Bireylerin bilgi dağarcığını geliştirmeleri, bir bakıma hayal güçleri ile de bağıntılıdır. Öğrenme yaşantısının temelini, hayal gücünün zenginliğine dayanarak çeşitlendirmek ve öğrencileri bu yolla ilgi alanlarına yönlendirmek, küçük yaşlarda çok daha kolay kazandırılabilirdiğinden, öğrencinin ilerideki birikimi ve yaşantısına katacakları açılarından daha verimli olacaktır. Bornstein ve Suess'e (2000, s. 273) göre insanların öğrenme yaşamlarında, çocukluklarındaki ilgileri, zihinsel ve sosyal gelişiminin başlamasında önemli bir role sahiptir. Başka bir deyişle küçük yaşlarda bilgiyi işlemenin ana yollarından birisi de alışkanlıklardır. Çocuğun durumlar karşısında, süreklilikle hazır ya da tekrarlanmış uyarımı göstermeye devam etmesindeki artış, alışkanlık olarak da ifade edilebilir.

Alışkanlıklar bireylerin sosyal ve kültürel yaşamlarına önemli ölçüde yön verdiği gibi, eğitim yaşamlarına yön vermekte ve bireylerin kendilerini yetiştirmelerinde önemli rol oynamaktadır. Bireyin çocukluk döneminin önemli dönemlerinden biri de öğretim kurumlarıdır. Senemoğlu'na (2003, s.559) göre öğrenciler, eğitim yaşamları boyunca uygulanan eğitim programları doğrultusunda, kendilerini bir üst öğretim kurumuna hazırlamak için uğraşırlar. Dolayısıyla okul ortamının bireyin bilgi gelişimine etkisi büyüktür. Ancak öğrencinin öğrenme hızı ve şekli; yeterliğine, yeteneğine, ilgisine ve genetik kazanımlarına göre farklılık gösterdiğinden, öğrencilerin yeteneklerine göre farklılaşan öğrenme yaşantıları, dış etkilerle istenilir düzeye getirilebilir.

Öğrenmenin gerçekleşmesinin temelinde, öğretme eylemini gerçekleştiren bireylerin niteliğinden çok, öğrenenin zihinsel ve duygusal süreçlerini kendi istemiyle öğrenmeye açık hale getirmesi vardır (Pillay, 1998, s. 171-183). Her ne sebeple olursa olsun öğrenmeye açık olmayan veya herhangi bir bilgiyi öğrenmek istemeyen bir birey, en olumlu koşullarda yetiştirilse de, buna karşılık veremez. Öğrenmeye, eğitim almaya istekli öğrenciler için ise durum, diğerlerinden farklıdır. Sink'e (2005, s. 128-135) göre, okulda alınan eğitimin öğretim boyutunu geliştirmek ve akademik başarıyı yükseltmek öğrenciler açısından bakıldığında daha önemli bir önceliktir. Ancak; öğrencilerin karşılarına çıkacak sınavlarda başarılı olabilmeyi daha fazla önemsemeleri, okulların

eğitime değil de, oğretime daha fazla ağırlık vermelerine neden olmaktadır (Mc Donald, 2001, s. 89-101).

Feldman ve Wood (1994, s. 45-70) ailelerin, çocuklarından, oğrenim yaşamlarında çok fazla başarı beklediklerini ve bu beklentilerinin çocuklara büyük sorumluluk yüklediğini belirtmektedir. Bu sorumluluğun özellikle çocukta tutarsızlıklar oluşturduğu, bu tutarsızlıkların ise çocukların akademik ve sosyal davranışlarına olumsuz etki yaptığını vurgulamaktadır. San'a (1977, s. 1) göre davranışlar; insanın gözlenebilen, ölçülebilen, bilinçli etkinliklerinin tümünü kapsar. Eğitim, bireyin duygularını, düşüncelerini, gereksinimlerini ve sorunlarını türlü ifadelerle anlatabilmesi için, iletişim yeterliliği kazandırır. Bu iletişim yeterliğinin kazandırılmasında sanat eğitimi; örgün eğitimde, tüm eğitim süreçlerini daha etkili kılabilcek güce sahiptir.

Winner'a (2000, s. 3-10) göre akademik başarı ile sanat eğitimi arasında doğrusal bir ilişki vardır. Öğrencilerin zihinlerinde üç boyutlu canlandırmalar yapmaları, beyinlerinin her iki lopunu da çalıştırmalarına neden olur ve oğrenme yetilerini artırır. Geleneksel okul eğitimiyle oğretim, beynin sol tarafını geliştirirken, yaratıcı düşünme ve görsel eğitim beynin sağ tarafını etkin kılar. Bu nedenle sanat eğitimi, beynin sağ tarafının krelmemesi ve her iki tarafın da kullanılması için gereklidir. Her toplumda olduğu gibi, bizim toplumumuzda da yaratıcı düşünebilen ve zgr bir şekilde problem çözme yeteneğine sahip bireylere gereksinim duyduğundan, sanat eğitimi uygulamalarının amacına uygun bir şekilde özenle gerçekleştirilmesi ve sürdürülmesi kaçınılmazdır.

İnsanın kendi duygu ve düşüncelerini ifade ettiği bir araç olan sanat, içinde temel plastik öğe ve ilkeler barındırır. Bu ilke ve öğelerin bireylere aktarılma yolu ise sanat eğitimidir. Sanat eğitimi insanı özgürleştiren, kişinin kendini ve dış dünyayı tanıyıp, yaratıcılığını geliştiren bir eğitim biçimidir. Balamir'e (1999, s. 4) göre sanat eğitimi uğraşısında etkin olarak rol oynayan bireyin; algılaması, imgelemesi, düşünmesi, ve anlaması gibi tüm zihinsel yeti ve süreçleri eğitilmektedir. Sanat eğitimi ile bireylerde; doğru alt yapılar oluşturulup, doğru yönlendirmeler yapıldığı takdirde diğer derslerdeki başarıları da artırılabilir (Karayağmurlar, 1991, s. 368). Biçer'e (1993, s. 255) göre sanat eğitiminin amacı, eğitimin her basamağında sistemli bir şekilde bireye sanat

görüŖü kazandırmak, sanat dallarından herhangi birine ilgi duyan veya yönelen yetenekli bireyleri, çağdaş yöntemlerle eğiterek kişilikli sanatçılar yetiştirmektedir.

Duygu ve düşüncelerin, akıl ve yaratıcılık ile birleştirildiği ve tüm bunların estetik öğelerle süslenerek ortaya konulduğu sanat kavramı, esasında oluşum süreci içerisinde birçok kaygı ve birikimi de beraberinde getirir. Sanat, insanın her türlü dille görsel, duyuşsal, bilişsel olarak kendini ortaya koyduğu bir kavramdır. Belli bir hazır bulunuşluk, temel ve teknik bilginin yanı sıra, yetenek ve üstün duyarlılık gerektirir. Uçan'ın (1990, s. 96) da belirttiği gibi;

Yapısı ve yaradılışı gereği insan günlük yaşantısının ötesinde, hem gerçeği ve doğruyu, hem yararlı ve kullanışlıyı, hem de özgünü ve güzeli arar. Her biri kendine özgü bir bilgi alanı olan bilim, teknik ve sanat; insanın durmak dinmek bilmeyen söz konusu arayışlarının birer ürünü ve sürecidir.

Görüldüğü gibi eğitim sadece bilgi düzeyinin artırılması, bir takım soruları yanıtlama ve basit veya karmaşık problemleri çözme süreci olarak görülmemelidir. Gençaydın'ın (1993, s. 3) da dediği gibi, insanın sadece akıl yönünden mantıksal eylemler becerisi doğrultusunda geliştirilip eğitilmesi tam olarak yeterli değildir. Çünkü insan hem akıl hem de duygu varlığıdır. Dolayısıyla, duygusal değerlere ve etkileşimlere de ihtiyaç duyar. Akıl her şey için gereklidir fakat, ruhsal doyumun sağlanması ve beslenmesi de en az o kadar gereklidir.

Ruhsal doyumun sağlanması için öncelikle belirli bir toplumsal bilince sahip olmak şarttır. Sanat eğitiminin tartışılmaz gerekliliğinin küçük yaşlardan itibaren işlenmesi ve bireylerin bu doğrultuda ilerleyen bir çizgide büyümesi zorunludur. İnsanlık kültürünün doğasında var olan ve en vazgeçilmez kavramlarından biri olan sanat ve sanat eğitiminin erken yaşlarda edindirilmeye başlanması gerekliliği ortadadır. Bu bağlamda; Özsoy'un (2003, s. 48) da dediği gibi; insanlığın kültürel mirasını geçmişten günümüze, kuşaktan kuşağa aktarmakta okullar büyük sorumluluk taşır. Dolayısıyla, kültürün en geçerli yönünü öğretemeyeceğinden, görsel sanatlar öğretimini kapsamayan bir eğitim, daima eksiktir.

Kırıçoğlu (1990, s. 92-93) ise sanat eğitiminin küçük yaşlardan itibaren verilmesi gerekliliğini ve bunun kültür ile ilişkisini şöyle ifade eder: Çocuğun doğuştan getirdiği güçler çok küçük yaşta tanınıp sanatsal yönde geliştirilmelidir. Bu gücü yeteneğe

dönüştürme yolunda çocuğa ve gence görmeyi öğretmek, görsel ayrımsama kazandırmak, yaşantılarını sanatsal bir forma dönüştürmeyi öğretmek, araç ve gereci beceri ile kullanarak anlatımsal bir bütünlük yaratmayı öğretmek gereklidir. Geçmiş ve çağdaş sanat yapılarını tanımak, özümsemek, içinde yaşanan kültürü geliştirmeye yönelik çaba göstermek de bu amaçlar içinde yer alır.

Eğitim sistemi açısından gelişmiş ülkeler incelendiğinde; yaratıcılık eğitiminin, bireyin çocukluk döneminde aileden başlayarak, okul öncesi ve temel eğitim kurumları da dahil olmak üzere zaman içerisinde özümsemek, tüm eğitim sürecine girdiği görülmektedir. Şüphesiz ki; yaparak yaşayarak, düşünüp tartışarak öğrenen, düşündüklerini yaşama geçirip uygulayarak büyüyen çocuk, bu yolla gerçekleştirdiği kalıcı öğrenme sayesinde, yetişkinliğinde de farklı estetik bakış açılarına sahip, üretken bir birey olarak yaşamını sürdürür. Dolayısıyla; eğitim sistemiyle sanatın kaynaştırılması, bireyin hem zihinsel hem de duyuşsal anlamda kazanımlarını güçlendirir (Etike, 1995, s. 15).

Gibson' ın (2003, s. 112) da belirttiği gibi, sanatsal etkinlikler ile uğraşmak tüm insanlar üzerinde olduğu gibi, özellikle de öğrenciler üzerinde çok olumlu etkiler yapar. Sanatla uğraşan öğrencilerin kendilerini bu yolla ifade etmeleri ve fikirlerini ortaya koyup sergilemeleri kültürel gelişimleri açısından oldukça önem taşır. O halde, eğitim yaşamının sanat eğitimiyle örüntülü olarak yürütülmesi, temel ve teknik bilgilerin verilmesi kadar, sanatsal etkinliklerin sürdürülmesi ve geliştirilmesi de en az o kadar gereklidir. Eğitim ortamları her iki ana düşünceyi de gerçekleştirebilecek şekilde donatılmalı ve düzenlenmelidir.

1.3. Görsel Sanatlar Eğitimi

Çocuk yaşlarda edinilmeye başlanan sanat eğitimi, bireylerin ruhsal gelişim sürecinde önemli rol oynar. Özellikle ilköğretim çağına gelmiş çocuk bu yöndeki gerçek eğitimle hemen hemen ilk kez anasını ve birinci sınıfta tanışır. Bir dizi sanatsal etkinliklerin birbiri ardına planlanmış etkinlikler zinciri olarak sürdürülmesi sonucu farklı farklı ürünler ortaya çıkar. Yavuzer'in (1996, s. 209) de dediği gibi, sanatsal bir etkinlik sırasında çocuk; tasarlama, düşündüğünü uygulama gibi etkinliklerle karmaşık bir sürece girer ve çeşitli öğeleri birleştirerek anlamlı bir bütün oluşturur. Bu yolla ortaya

çıkan ürün, sadece üzerinde çalıştığı bir resim ya da üç boyutlu bir biçim değil, aynı zamanda duygu, düşünce ve görüşünü de yansıttığı kendinden bir parçadır.

Geniş bir perspektiften bakıldığında; San'a (1987, s. 5-25) göre; çağdaş insanın yetişmesinde vazgeçilmez bir yeri ve önemi olan güzel sanatlar eğitimi en geniş anlamıyla, yetişmekte olanlara ve yetişenlere, güzel sanatların yaşamdaki yerini ve önemini yaşatarak kavratacak biçimde düzenlenmiş belli programlarla, güzel sanatların türlerini, tarihsel gelişimini, ifade gücünü, insanın temel gereksinimlerinden biri olduğunu örnekleriyle göstererek ve aynı zamanda çeşitli tür ve dallarında beceri de kazandırabilecek uygulamalı çalışmalarla, sanatsal yaratma olgusunu tanıtmaya yönelik bir eğitim sürecidir. Daha dar anlamıyla ise, okul ve öğrenim düzeyine göre ele alınan güzel sanatların çeşitli türleriyle uğraşlarını içeren okul içi ve okul dışı, yaratıcı sanatsal eğitimidir. Bir başka deyişle sanat eğitimi, okullardaki güzel sanatlara ilişkin dersler ve etkinlikler bütünüdür. Görsel sanatlar; resim, heykel, mimarlık, grafik, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, moda tasarımı, fotoğraf gibi oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Bu alanlara çeşitli teknolojik gelişim ve değişimler de eklenip, yaratıcılıkla birleştirilince çok farklı ürünlerle karşılaşmak mümkündür. Bütün olarak okulöncesinden yüksek öğretime kadar her aşamadaki sanat eğitimi ve öğretimiyle ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalara "görsel sanat eğitimi" ya da yalnızca "sanat eğitimi" demek yeterli olacaktır. Kırıçoğlu (1990, s. 85) sanatın eğitimsel boyutunu şöyle tanımlar:

Sanat eğitimi, eğitim ile sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve değişik ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevre ile ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi, daha sonra ürün verme ve bu üründen tat alma olarak gelişir. Okul düzeyinde ise, sanatsal ve estetik bilgi ve deneyimlerin çocuğa, gence, yetişkine bir sistem içinde kazandırıldığı bir disiplin alanı olur. Burada artık sanat; ürünü, tarihi, eleştirisi ve estetiği ile öğretilen ve öğrenilen bir ders olma durumundadır.

Türkdoğan'a (1981, s. 17) göre sanat eğitimi; yalnız insana özgü bir gereksinim olduğu varsayımından hareketle, bireyin yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak amacıyla yapılan, yeteneklerini ortaya çıkarmasını sağlayan, duygu, düşünce ve gözlemlerini aktarabilmesi için uygun ortamlar gerektiren, donanımlı kişilerin eşliğinde gerçekleşen tüm eğitim çabalarıdır.

Toplumların gelişim süreci içerisinde, eğitim organizasyonlarının iyileştirilmesi için yapılan çabaların yanı sıra, sanat eğitimini geliştirme ve yayma çabaları da göze çarpar.

San'a (1983, s. 64) göre; sanatın eğitim boyutu 19. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkar. Sanat eğitimine ilgi öncelikle endüstrileşen ülkelerde artmış, daha sonra ise, Avrupa'da kültür çöküşüne ve insanın kendine yabancılaşmasına karşı bir önlemler hareketi ve bir eğitim akımı olarak belirginleşmiştir.

Etike (1995, s. 20) sanat eğitimi hareketlerinin Almanya'da gelişmesiyle birlikte, birçok ülkenin de bundan etkilendiğini öne sürmüştür. Taklidi değil, yaratma ilkesini temel alan sanat eğitimini kapsayan bu hareketlerle insanların, günlük yaşamlarının her anında estetik beğenilerini kullanabileceklerini ve tek yanlı bakış açısından kurtulabileceklerini vurgulamıştır. Özellikle Batı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde sanat eğitimi üzerine yoğunlaşan tartışmalardan birincisi sanat yoluyla eğitim; yani insanın uyumlu dengeli bir kişilik kazanması gereğini benimseyen, eğitim ağırlıklı ve eğitim bilimsel sorunlarla ilgilenen, sanatın okul programlarına genel eğitim sisteminin bir dersi olarak girmesini öngören anlayıştır. İkincisi ise sanat için eğitim; yani sanata ve sanat sorunlarına yönelik olan, amacı özellikle plastik sanatları öğretmek, sanattan anlayan, çağının sanat ve kültür verilerini değerlendirebilen çağdaş bireylere ve çağdaş topluma ulaşmayı hedefleyen anlayıştır. Ancak her iki kuramın da amacı bireyi yaşama hazırlamaktır.

Walling'e (2001, s. 626-631) göre, Amerika'daki sanat eğitiminin kısa bir tarihine bakılırsa, 1957 yılında Sovyetler'in Sputnik Uydusu'nu fırlatarak bilimde atak yapıp Amerika'ya rakip olarak ortaya çıkması, Amerika'nın eğitim programındaki önceliklerini yeniden gözden geçirmesine ve sanat eğitimine ayrılan bütçenin gereksiz olduğunun düşünülerek bu bütçenin kısılmasına ve bilimde ilerleyebilmek adına, matematik ve fen ağırlıklı bir eğitim programının uygulanmasına neden olmuştur. 1970'lerin sonlarına kadar bu anlayışın hakim olması nedeniyle; müzik odaları ofislere, resim atölyeleri kafelere dönüştürülmüş, okullarda bile atölyelere yer verilmemiştir. Bu yıllarda sanat, kendi tabirleri ile "Art on a cart" yani sadece kartpostal boyamalarına kadar düşmüş, sanat öğretmenleri bile iş bulamamıştır. 1970'lerin sonlarında üniversiteden mezun olan sanat öğretmenleri, sanatçılar ve sanat eleştirmenleri bu duruma karşı harekete geçerek isyan etmişler ve devleti bazı radikal kararlar almak zorunda bırakmışlardır. Devlet, 1983'de ilk defa Amerikan Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ulusal amaçlar ve standartlar göz önüne alınarak; sanat eğitimine standartlar getirilmesi, sanat eğitiminin bir disiplin olarak ele alınmaması ve sadece kuru bilgi

olarak kalmaması, sanat eğitimi uygulamalarında yöntem, teknik ve teknolojilerin geliştirilmesi yönlerinde öngörülen bir eğitim programı yayınlamıştır. 1986'da Ulusal Yöneticiler Birliği toplanarak, bütün öğrencilerin sanat eğitimi dersleri alıp kendi ilgi ve yeterliklerini fark etmesi gerektiği düşüncesiyle, devlet politikası olarak sanat eğitiminin gerekliliğini kabul edip, sanat eğitimine bütçe ayrılması kararını almışlardır. Sonunda Amerika'da önceleri daha çok matematik ve fen ağırlıklı olan okul eğitimi, ilerleyen zamanla birlikte, önceliklerini daha çok "kendini ifade etme" ve "yaratıcılığı artırma" olarak değiştirmiş ve beraberinde öğretme ve öğrenme sistemine yeni standartlar getirmiştir. Okullardaki öğretim müfredatında, sanata yer bulunmaya çalışılırken oldukça büyük çabalar harcanmış ve halen de harcanmaktadır. Bu çabalar sırasında sanat eğitiminin gerekliliği kadar ortaya çıkan bir gerçek de, görsel sanatları öğreten öğreticinin kendini geliştirmesi gerekliliğidir.

Her ne kadar bir takım çabalar sürdürülse de Simpson'ın (2007, 41-53) Amerika'da, yeni öğretmenliğe başlamış bir sanat eğitimcisinin sınıf içerisindeki etkinlikleri yürütmesi sırasında yaşadıklarını sorguladığı makalesine göre, klasik bir devlet okulunda; sınıflar otuz- kırk kişilik öğrenci mevcuduna sahiptir. Sanat eğitimi dersleri bir branş öğretmeni tarafından atölye ortamında yürütülür. Fakat derslerin yürütüldüğü atölyede yaklaşık yirmi beş adet sandalye bulunur. Dolayısıyla sandalyeler öğrencilere yeterli gelmemektedir. Günlük öğretim süresinin 1/4 ü sanat eğitimine ayrılmaktadır. Öğretmen sınıfı kontrol etmek için oldukça fazla vakit harcamaktadır. Öğrenciler gürültü yapar ve derse katılmazlar. Öğretmen öğrencilerin her biri ile tek tek ilgilenecek vakit bulamaz. Sınıfın kalabalık ve mekânın dar olması sebebiyle, ders vaktinin neredeyse yarısı öğrencileri yerleştirmekle geçmektedir. İlerleyen zamanda bazı öğrenciler, yer olmadığı için bu dersi bırakırlar ve seçmeli olan başka bir derse geçerler. Bu durumda öğretmenin tek umudu, en azından geriye kalan birkaç öğrenciye faydalı olabilmektir. İlk hafta bu tür sıkıntılar yaşandıktan sonra öğretmen, kalan öğrencilere bu dersi seçmelerinin nedenini sorduğunda genelde; "başka bir seçeneğimiz yoktu" gibi cevaplar alır ve bu görüşteki öğrenciler dersler sırasında, başka derslerin ödevlerini yapmaya çabalarlar. Birkaç öğrenci gerçekten sanat eğitimi almayı ve bu alanda kendilerini yetiştirmeyi isterler ama diğer arkadaşlarının davranışlarından dolayı, o öğrencilerde dersten soğur ve uzaklaşırlar. Şu açıktır ki; pek çok öğrenci için resim dersi pek bir şey ifade etmez. Genel olarak, aslında okul yönetimi için de pek fazla bir

şey ifade etmemektedir. Çünkü bu, onların görüşlerine göre ileride doğrudan doğruya paraya dönüştürülebilecek bir iş değildir. Bu nedenle öğrenciler de, yöneticiler de vakitlerini kendi deyişleriyle “daha önemli” işlere ayırmak isterler ve yeteri kadar maddi olanak kullanmazlar. Zaman zaman ise, öğrencilerin boya kalemi ve kağıt gibi eksik malzemelerini, öğretmen kendi bütçesi ile karşılamaya çalışır. İlk senesinin sonunda öğretmen, hayal kırıklıkları yaşar ve kendisinden daha yaşlı ve tecrübeli öğretmenler tarafından söylenen “ bu okulda daha iyi bir şey olmaz, okulu sen mi kurtaracaksın?” şeklindeki sözlerle karşılaşır. Bu ders, diğer öğretmenler tarafından da her zaman diğer derslerden daha kıymetsiz bir ders olarak görülür ve öğrenciler de buna katılır. Resim derslerinden alınan yüksek notlar önemsizdir ve dolayısıyla diğer derslerin notları yüksek tutulmaya çalışılır. Yaşanılan saygısızlıklar, öğretmenin de öğretme şevkini kırar. Zaman zaman öğretmen bazı öğrencilerle yakınlık kurar ve yetenekli olan bu öğrencileri desteklemek ister. Ama yönetim bu durumu umursamaz, öğrencilerin de var olan istek ve çabaları kırılır, yılsonunda sergilenmeye değer çalışmalar ortaya çıkamaz. Sonuç olarak; resim dersine ayrılan bütçe kesilir ve öğretmen bütçesi olan başka bir okula gönderilir. Bu tür okullarda artık resim sınıfı açılmaz ya da sayısı azaltılır. Ancak, resim sınıfı tek bir sınıf olsa dahi yine de bu dersler bir branş öğretmeni tarafından yürütülür.

Almeida (1998, s. 283-292), 1987-1997 yılları arasında Brezilya’da eğitim ve öğretimi geliştirmek amacıyla gerçekleştirilmiş bir programın aşamalarını konu alan makalesinde; 1970’li yıllarda altın, elmas madenleri ve ağaç ticareti için göçmenlerle dolmuş, bünyesinde çok fazla kültürü barındıran ve oldukça geri kalmış bir bölge olan Batı Brezilya’nın orta Araguaia bölgesinde, öğretmenlerin kalitesini artırmak için yapılan çalışmalardan bahseder. Ulaşım zorlukları yaşanan, telefon veya radyonun bile bulunmadığı bu bölgede çok az sayıda okul bulunmakta ve bulunan okullarda da birleştirilmiş sınıflar çoğunluktadır. 1987 yılında bölgede yapılan bir araştırma sonucunda, bölgenin kırsal kesiminde görev yapan sınıf öğretmenlerinin tamamının ilkokul mezunu, şehirlerde görev yapan sınıf öğretmenlerinin ise sadece yüzde yirmi beşinin ortaokul veya üzeri mezunları oldukları belirlenmiştir. Tamamen öğretmenleri eğitmeyi hedef alan bu projeye, “İnaja Projesi” adı verilmiş ve “bir hayalin gerçek olması” şeklinde ifade edilmiştir. İdealist bir eğitim grubunun bir araya gelerek yürüttüğü projede, öğretmenlerin kalitesini artırmak için kırsal kesimlerde 3.500 ile

7.000, şehir kesiminde ise 3.000 ile 14.000 eğitimci görevlendirilmiş, eğitim 1987'den 1990'a ve 1993'den 1997'ye kadar iki aşamalı olarak sürdürülmüştür. Eğitim programının uygulanmasında, öğretmenlerin ve öğrencilerin heterojen bir grup ile çalışmaları ve bu gruplar içerisindeki etnik, sosyal ve kültürel farklılıklar gibi etmenler zaman zaman çeşitli zorluklar yaratmıştır. Eğitim etkinlikleri, sınıf öğretmenlerinin anlayabileceği bir düzeyde sadeleştirilmiş ve kolay anlaşılır nitelikte gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlere toplamda 2667 saat verilen eğitim, sağlık bilgisi, sanat eğitimi, beden eğitimi, felsefe, coğrafya, tarih, yabancı dil, edebiyat, çocuk edebiyatı, matematik, öğretim metotları ve uygulama, eğitim psikolojisi ve sosyoloji derslerini kapsamış ve öğrencilerle birebir iletişim kurma uygulamaları yapılmıştır. Aylık yaklaşık yüz on iki bin dolara mal olan projede öğretmenler grup grup derslere alınmış, günde sekiz saat eğitim görmüşlerdir. Projede yer alan seksen saatlik sanat eğitimi derslerinde; öğretmenler ve öğrenciler arasındaki iletişim ve etkileşimin düzenlenmesi, bilgi ve sanatsal bakış açılarının geliştirilmesi, araştırma yapmaya yönlendirme, okulda öğrenilenlerin gerçek hayatta kullanılabilmesi gibi durumlarda yaşanan problemleri çözmeye yönelik bir eğitim planlanmıştır. Teorik ağırlıklı değil de, uygulama ağırlıklı olmasına dikkat edilerek gerçekleştirilen bu eğitim programını belirleme de tarihsel bir araştırma yapılmış, beraberinde pedagojik bir strateji belirlenmiş, farkındalığı artırma ve gerçeğin yorumlanmasını ön plana çıkaran bir strateji izlenmiştir. Eğitim süreci boyunca işlenen konular genellikle; sözlü ve yazılı anlatım, drama ve görsel sunum yöntem ve teknikleri yoluyla gerçekleştirilmiştir. Öğretmenler ve öğrenciler cesaretlendirilerek etkin roller oynamaları sağlanmıştır. Öğrenilen konular hakkında yorum yapmaları ve kendi fikirlerini açıklamaları istenerek ve teorik temellerin atılması sağlanmıştır. Tartışma saatlerine yer verilmiş, basit sanatsal terimlerin bu sürelerde kullanılması istenmiştir. Sanatlar hakkında var olanı, görünen gerçeği değil de; fikirleri, duyguları, hisleri ve kendilerine çağrıştırılan şeyleri, iki boyut ve üç boyut arasındaki fark ile resim, çizim, fotoğraf ve heykel arasındaki farkları tartışmaları, resimlere bakarak yorumlama çalışmaları yapmaları sağlanmıştır. Pek çok resim atölyesi kurulmuş ve bu mekânlara gönüllü sanatçılar davet edilmiştir. Grup çalışması şeklinde atık malzemeler, kâğıt hamuru ve tohumlar, çiçekler, yapraklar, dallar gibi yerel bitkileri kullanarak çeşitli üç boyutlu çalışmalar, el işi çalışmaları, masklar yaptırılmıştır. Tüm bu çabalar sonucunda ise; kendini ifade etme üzerinde

yoğunlaşmış, amaçlanan hedefler gerçekleştirilmiş ve bunların ötesinde öğretmenlerin soyut düşünebilme yetisi kazandıkları görülmüştür.

Brennan'a (2006, s. 318-328) göre, Afrika ülkelerinden birisi olan Bostwana'da sanat eğitimi politikası anlamında öğrencilerin, öğretmenlerin ve sanatçı olarak yaşamını sürdüren bireylerin sanatsal gelişimlerinde öncelikli olarak sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimde yararlı olacağı düşünülerek, Afrika mirasıyla değişen kültürlerini eğitimin sanatsal boyutu ile birleştirmek amacı güdülmüştür. Sonrasında ise sanat eğitimi etkinlikleri, diğer ulusların sanat eğitiminde kullandıkları yöntemler dikkate alınarak; görsel ve dokunsal algılama, yaratıcı sanat anlatımı, kültürel mirasa dayalı sanatsal değerler ve estetik yargı alanları temel kabul edilerek sürdürülmektedir.

Türkdoğan'a (1981, s. 22) göre; batı toplumlarının eğitim sistemlerinde gerçekleşen özlü ve kapsamlı gelişimler, zamanla tüm dünya ülkelerinin, eğitimcilerin ve sanat eğitimi alanıyla ilgilenen her kurumun konu aldığı, üzerinde araştırma ve geliştirme çalışmaları yapılan bir alan haline gelmiştir. Dolayısıyla; çocuk, genç ve yetişkin psikolojileri üzerinde gözlem ve incelemeler yapılmış, yeni öğretim yöntemleri ve nitelikli programlar hazırlama çabaları artmıştır.

Yeni öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi ve beraberinde nitelikli eğitim programlarının hazırlanmaya çalışılmasının yanı sıra, yapılan araştırma ve uygulamalar sanat eğitiminin içinde bulundurduğu farklı disiplinleri de ortaya çıkarır. Etike'ye (1996, s. 24) göre; bilişsel ve düşünsel boyutu en az diğer derslerdeki kadar önemli olan sanat eğitimi; sadece beceri ya da yeteneğe dayalı bir eğitim değildir. Öyle ki; içerisinde uygulamanın da var olduğu sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi disiplinlerini de barındırır. Toplumumuzun daha uygar insanlarla donatılması ve aydın olarak tabir edebileceğimiz birey sayısının artırılması, estetik çevre bilincinin gelişmesi, sanat ve sanatçıya duyarlı bir toplum oluşturulması gibi hedeflerin kazanıma dönüştürülebilmesinin tek yolu; iyi hazırlanmış eğitim programlarının, iyi düzenlenmiş eğitim ortamlarının ve iyi yetiştirilmiş öğretmenlerin yaşama geçirilmesiyle uygulanılacak sanat eğitimiyle mümkün olacaktır.

Sanat eğitiminin anlamı, gerekliliği, benimsenmesi, özellikleri ve geliştirilmesi konularında çalışan çeşitli araştırmacı ve eğitimeiler sanat eğitiminin amacı ve önemi konularında da çeşitli savlar ortaya koymuşlardır.

Uçan (1990, s. 96-106) sanat eğitimi alan bireyin; kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak sanatsal davranışlar kazandığını ve bu yönüyle sanat eğitiminin temelinde estetik davranış değişikliği oluşturma sürecinin yattığını ifade eder. Sanat eğitiminin amacı, San'a (1983, s. 2) göre; sanatçı yetiştirmek değil, sanatla eğitimidir. Kişiliğin uyumlu bir bütün olarak gelişimi sürecinde kişideki yaratıcı ve üretici süreçlerin gözlenip geliştirilmesi amaçlanır. Özsoy'a (2003, s. 50) göre; "Dünya karışık ileti ve anlam silsileleriyle doludur. Görsel sanatlar eğitimi aynı zamanda gençlerin keşfetme, anlama, kabul etme, çok anlamlılık ve öznelliği kullanmasına yardım eder". Gökaydın'a (1998, s. 10-12) göre sanat eğitimi; bireyin yaratıcılık yeteneğini kazanması, sosyal alışkanlıklar edinmesi, farklı düşünme becerileri edinmesi ve estetik duyarlılığının artması gibi yetilerinin geliştirilmesinde önemli bir faktördür. Ayrıca, sanat eğitiminin en önemli özelliği ve gücü sorulara cevap arama biçimi içinde yatar. Sanat eğitimi ile oluşturulan merak, bilimsel merakı da uyarır. İnsanın geleceği, aldığı eğitimin araştırıcı nitelikte bir eğitim olmasına bağlıdır. Bu da merak edip soracak, yanıt arayacak, bilimsel düşünceyi, yaratıcılığı uyaracak bunun sonunda sorularına cevap bulmak ve öğrenmekten zevk alacak, gelişim için zorunlu olan temel merakı oluşturacak nitelikli bir eğitim ile gerçekleşebilir. Etike (1991, s. 65) ise, sanat eğitimcilerinin üzerinde hem fikir oldukları kanının; resim yoluyla çocukta yaratıcı, yapıcı ve estetik kişiliğin geliştirilmesi olduğunu savunmuştur.

Riley'e (2007, s. 73-80) göre sanat eğitimi öğretiminde, bir objenin görüntüsünün kavranması ile içsel duygularla, sezgilerle, ifade ediş arasında dengenin sağlanması gerekir. Öğrenciler bu bakış açısı ile geliştirilip, sanatsal anlamda yetiştirilmelidir. Sanat eğitimi ağır bir şekilde teorik bilgi öğretme tabanlı olmak yerine, öğrencilere içsel ve görsel duyguları geliştirecek nitelikte olmalıdır. Öğrenciler kendilerini geliştirerek uygun ortamlarda fikirlerini sunabilmelilerdir. Özsoy'a (1998, s. 65) göre:

Sanat eğitimi, sözsüz düşünme yeteneği, algıyı, imgelemeyi ve imgeleri gerçekleştirmeyi sağlar ve bir şeyler yaratılmasına yardımcı olur. Bireylerin kendilerini disiplinize etmelerinde etkili olan sanat eğitimi; dil için zorunlu iletişim melekesi ve mantıki matematiksel düşünme, sanat eğitimi yoluyla geliştirilir ve motive edilir.

Kırıçoğlu'nun da (2002, s. 74) belirttiği gibi sanat eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan getirdiklerini saptamak yanında, bunları geliştirmek, çocuğa sağlanacak her türlü öğretim olanağı ile onu sanatsal ve estetik sorunların üstesinden gelecek duruma

getirmek, doğuştan getirdiklerine, daha çok bilgi ve deneyim katarak kapasitelerini üst düzeye ulaştırmaktır.

Türkiye’de sanat eğitimiyle ilgili geliştirme çabaları her ne kadar devam etse de, Yılmaz’ın (1994, s. 128) da dediği gibi; programdan eğitim sistemine, okulların fiziki yapısından branş öğretmenleri eksikliğine, sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlara, okul idarecilerine ve ailelere kadar uzanmakta olan ve sıklıkla karşılaşılmak zorunda kalınan bir çok sorun, gün geçtikçe siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel değişimle birlikte hızla artarak büyümektedir.

İlhan’a (2005, s. 255) göre, Türkiye’deki eğitim sistemi pek çok zorlukla karşı karşıyadır. Bu zorlukların en büyük kaynağı ülkedeki nüfus artış oranının yüksek olmasıdır. Sayısı oldukça fazla olan genç insanların eğitime olan ihtiyacı birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Öğrenciler, bütün öğretim yaşamları boyunca, ilköğretim ve ortaöğretimin ardından gerçekleşecek olan öğrenci seçme sınavı için çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla bu sınava hazırlık daha ilköğretim yaşlarında başlar ve öğrencilerin sırf bu sınava yoğunlaşmaktan dolayı ilköğretim ve ortaöğretimde yaratıcılıkları ve açık görüşlülükleri körelmektedir. Devlet, üniversiteler açmaya veya kapasiteleri artırmaya çalışsa da fiziki yapılar, iç donanım ve öğretim elemanları yetersizdir.

1.3.1. Türkiye’de Görsel Sanatlar Dersi: İlköğretim programında yer alan “Görsel Sanatlar Dersi 1-8. Sınıf Öğretim Programı”nda resmi olarak tanımlanmış şekliyle sanat, insani özelliklerin geliştirilmesinde ve erdemli bireylerin yetiştirilmesinde en temel etkinlik alanlarından biridir. Sanat ve sanatsal eylem insanın hem kendi iç dünyasını hem de çevresini tanımasının, onunla iletişim kurmasının ve ilişkilerini geliştirmesinin, -bilimin yanı sıra- bir diğer biçimi, yöntemi ve sürecidir. Görsel sanatlar, çağdaş toplumların temel taşları olan insanların niteliklerini ve insani değerlerini geliştirmek, bireysel ve toplumsal duyarlıklarını artırmak için sanat alanında ortaya koydukları eğitim-öğretim etkinliklerinin genel tanımıdır. Bu nedenle sanat eğitimi ya da sanat yoluyla eğitim, sanayi devriminden beri çağdaş eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Daha yaşanılabilir, barış içinde, mutlu, huzurlu, sağlıklı ve insanca bir dünya kurabilmek amacıyla bireyin yaratıcı gücünün ortaya çıkarılması ve bu güçle estetik bir

çevre oluşturabilmesinin temel uygulama alanlarından biri, eski adıyla “Resim-İş Eğitimi” olan “Görsel Sanatlar” dersidir (MEB, 2006, s. 1).

Balcı'nın (1996, s. 18) da belirttiği gibi görsel sanatlar dersi, belki de adının uzun zamandır Resim-iş olarak süre gelmesinden kaynaklanan, bir yetenek dersi olarak gösterilmekle birlikte, sadece resme özel yeteneği olan kişilerin başarabileceği gibi yanlış bir bakış açısını da beraberinde getirir. Aslında resim dersi; amacı bireylere estetik kişilik yapısı kazandırmak, onları toplumun yapıcı, yaratıcı ve üretken üyeleri haline getirmek olan ve çağdaş dünyada yer alabilmek için eğitimin her basamağında her bireyin alması gereken bir derstir. Toplum oluşturacak olan bu bireyler ise, kimi zaman sanatın uygulayıcısı, kimi zaman destekleyicisi ve kimi zamansa sanat tüketicisi olarak çağdaş toplumu oluşturacaklardır.

Çağdaş toplum olma, çağdaş toplumlar seviyesine ulaşma gibi hedefler doğrultusunda yapılabilecek en basit girişim, sorunu birimden bütüne doğru çözümlene yoluna gitmek olarak düşünülebilir. O halde eğitilmesi, şekillendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gereken ilk küçük parça bireyin kendisidir. Gençaydın'ın (1993, s. 2) da belirttiği gibi; her yönüyle gelişmiş, yaratıcı bir kişiliğe sahip olmak, durmaksızın değişen ve gelişen dünyaya uyum sağlamak için gereklidir. Toplumsal sorumluluk bilinci içerisinde, bireyin yaratıcı kişiliğinin ortaya çıkarılmasının bir yolu da insanın sanat eğitimi ile biçimlendirilmesidir. Bora (1993, s. 97) ise aynı konudaki fikirlerini; bir toplumun kültür düzeyinin belirlenmesinde, o toplumda yetişmiş sanatçıların varlığı ve sanattan anlayan, değer yargıları gelişmiş kişilerin fazla olması ile gerçekleşebileceğini vurgulayarak ve dolayısıyla da; bu anlamda nitelikli insanların artması ve toplumun kültür düzeyinin yükseltilmesi için her bireyin sanat eğitimiyle beslenmesinin şart olduğu şeklinde ifade eder.

Genel okul sistemimiz açısından bakıldığında; görsel sanatlar dersi henüz sanat eğitimcilerinin arzu ettiği ya da başka bir deyişle olması gereken konumda yer almamaktadır. Öyle ki; sanat eğitiminin önemini, gerekliliğini ve yaşamın her boyutundaki getirilerini henüz fark edememiş, bunu sadece boş zamanların geçirildiği önemsiz, olsa da olur olmasa da şeklinde gören, bu alanda hiç eğitimi olmayan veya alan dışı eğitime sahip okul yöneticileri, diğer öğretmenler veya veliler tarafından fazla önemsenmemekte ve hatta zaman zaman gereksiz bile görülmektedir. Resimler ya da üç

boyutlu çalışmalar genellikle; okul yöneticileri tarafından boş panoları süsleyen dekorlar veya yılsonu sergilerinde yer alması gereken, reklam amacı güden etkinliklerdir. Birkaç günlük sergi faaliyeti süresince okul yöneticileri tarafından daha çok önemsenen noktalar, sergi salonunun düzenli ve temiz olması, davet edilen yönetici ve velilere hoş ve dolu görünmesidir. Yöneticilerin bir kısmı, eğitim öğretim faaliyetleri süresince atölye veya sınıfa uğramadıkları gibi, sergilenen çalışmalarını inceleme nezaketini bile göstermeyebilirler. Eğitim veya sanat eğitimi düzeyi düşük olan veliler açısından bakıldığında ise, bu derste yapılacak etkinlik için temin edilecek malzemelerin maddi boyutunun fazla külfetli olmaması, zor bulunmaması, üç boyutlu çalışmalarda en azından evin bir köşesine koyulabilecek gösterişli bir şeyler olması gibi değerler daha önemlidir. Herhangi bir ürünün nasıl yapıldığı, yapım sürecinin aşamaları veya bu çalışma sürecinde kazanılan bilgi ve beceriler boyutu ile pek ilgilenilmez. Tamamlanmış çalışmalara bakıldığında hoş görünmesi, renkli ve çekici olması gibi değerler o işin güzel olduğunu düşündürdüğü gibi, bundan yola çıkarak dersin öğretmenin de başarılı ve iyi olduğu yönünde izlenimleri güçlendirir.

Buna bağlı olarak Türkdoğan (1981, s. 18) toplumların yapısında önemli bir rol oynayan sanat eğitimi açısından ülkemizin henüz istenilen düzeye ulaşmadığını, sanat eğitimi çabamızı olumsuz yönde etkileyen birçok sebepten birisinin sanat eğitimcilerinin yetersizliği olduğunu vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra Kırıçoğlu (2002, s. 74), sanat eğitimcilerinin olduğu kadar anne ve babanın da çocuğu tanımak ve onu sanat eğitimi bakımından yönlendirmek amacıyla yeteri kadar ön bilgi edinmelerinde yarar olduğunu belirtir. Ancak, bu bilgileri çocuğu yanlış değerlendirme içine sokacak kadar kesin ve onun gelişimini engelleyecek kadar bir sonuç ya da sınır olarak görmemelerini vurgularken, sanat eğitimi veren bireylerin üstlendikleri sorumluluğun önemi kadar, anne ve babanın konuya eğilim ve tutumlarının da ne denli önemli olduğuna açıkça dikkat çeker.

Özsoy (2003, s. 51) ise; görsel sanatlar eğitimi alan bütün öğrencilerin dünyanın anlamını çözmeleri için çok çeşitli yeteneklerini geliştirmelerine yardım ettiğini vurgulayarak, bu geliştirmelerin görsel sanatların genel eğitim programının göz ardı edilemez parçası olmasının çok önemli bir gerekçesi olduğunu ve yetersiz program, öğretmen ve son derece sınırlı ayrılan süre ile zaten istenilen etkiye ulaşamayan sanat derslerinin, bir de yetenekli yeteneksiz öğrenci tartışmalarıyla daha da zayıflatıldığını,

çoğu görsel sanatlar öğretmeninin de doğrulayabileceği gibi görsel sanatların bir öğrenciye ulaşma, onu güdüleme ve ona öğretme konusunda güçlü hatta bazen en iyi araç olabileceğini belirtmiştir.

Her ne kadar, elverişli çalışma ortamlarına, yeterli araç ve gerece sahip olursa da, ülkemiz eğitim sisteminde yer alan “Görsel Sanatlar Dersi Programı”nın yetersiz ders saatleri bu anlamda hem öğrenciler, hem de öğretmenler için oldukça önemli bir problemdir. Haftada sadece bir saatle sınırlı olan bu dersler, bir de önemini yeterince kavrayamamış eğitimciler tarafından yürütüldüğünde tamamıyla etkisiz, verimsiz hale gelmektedir. Yılmaz’ın (1994, s. 104) da belirttiği gibi;

İlköğretimde resim-iş ders saatlerinin azlığı bir yana önemli olan bu derslerin programda olan, fakat uygulamada yer almayan dersler konumuna düşmesidir. Öğretmenler resim-iş derslerinin yaratıcı ve yapıcı yetileri geliştireceği inancını taşıdıklarını belirtmekle birlikte, programı yetiştirilmemiş bir dersi resim dersinde yetiştirmekte ve bu derslerde çoğunlukla sınavlara hazırlanılmaktadır. Bu da dersin öneminin hala anlaşılmasından kaynaklanmaktadır.

Arısoy (1994, s. 57) da bu görüşü destekleyerek sorunun büyüklüğünü, “Sanat eğitimi çağdaş eğitim kavramı içinde yerini almadığı sürece, ülkemizde sürdürülen eğitimimizi çağdaşlaştırma çabaları, yetersiz ve tek yönlü kalacaktır” şeklinde ifade eder.

O halde, sanat eğitimi geliştirme kavramına, içeriğine ve boyutlarına tek bir açıdan değil, çok yönlü olarak bakılmalı ve tıpkı bir yap-bozun parçaları gibi her bir birimin birbiriyle fazlasıyla bağlantılı olduğu iyice anlaşılmalı ve birimlerden birisindeki eksiklik veya aşınmanın bütünü tümünü bozacağını unutmayarak hareket etmek gerektiği, bu işle uğraşan uzak yakın herkes tarafından kavranmalıdır.

1.3.2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı: Ülkemizde hali hazırda uygulanmakta olan İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar), İlköğretim Genel Müdürlüğünün 10.08.2006 tarih ve 17827 sayılı teklif yazısı üzerine Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 11.09.2006 tarih ve 351 sayılı yazısı ve Milli Eğitim Bakanlığının onayı ile 2006–2007 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, görsel sanatlar eğitiminin toplumsal ve bireysel duyarlık eğitimi olduğunun bilinci içinde hazırlanırken; programda sanat

eğitiminin sosyal, kültürel, eğitsel önemini kavratmak; sosyalleşmede paylaşımcı ve katılımcı kişilik oluşturmak; nitelikli bakış açısı ve eleştirel düşünceyi geliştirmede sanatın işlevinden yararlanarak çağdaş bir eğitim programı meydana getirmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu program, öğrencinin birikimini, gelişim basamaklarını ve bireysel farklılıklarını göz önünde bulunduran ve öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla sunulmuş, bütün kazanım ve etkinlikler de bu açıdan ele alınmıştır. Programda, öğrenme etkinlikleri bir bütünlük içinde değerlendirilmiş ve öğrencinin katılımını gerektiren uygulamalara yer verilmiştir. Bu uygulamalar bireysel farklılıklara duyarlı, bağımsız ve grup içinde öğrenmeyi özendiren, öğretim etkinliklerini okul dışına da taşıyan bir nitelik göstermektedir. Program, öğrencilere görsel sanatlar ile ilgili bilgi ve becerileri kazandırmanın yanında, onların yeni bilgi ve çözümler üretmeyi alışkanlık hâline getirmelerini de amaçlamaktadır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı; görsel sanatlarda biçimlendirme, görsel sanat kültürü ve müze bilinci olmak üzere üç öğrenme alanı altında yapılandırılmıştır. Üç öğrenme alanında da öğrenciler, bütün öğretim etkinliklerine etkin olarak katılmakta, öğretmen ise bu süreç içinde öğrenciyi yönlendiren, ona yardımcı olan ve kendini geliştirmesinde yol gösteren bir rehber konumunda bulunmaktadır. Bu çerçevede görsel sanatlar dersi:

1. Öğrenciler, karşılaştıkları sorunlara bireysel ve grup olarak yaratıcı çözümler üretir, bu bilgi ve deneyimlerini geliştirerek sosyal çevreleriyle paylaşır.
2. Öğrenciler, bağımsız olarak öğrenmeyi, çeşitli araştırma teknikleriyle bilgiye ulaşmayı, değerlendirmeyi, sorgulamayı ve yorumlamayı hayatlarının bütün safhalarında bir alışkanlık hâline getirir.
3. Öğretmen, öğrenme sürecinde öğrencilerin karşılaştıkları zorluklarda onlara yardımcı olur ve yapıcı eleştirilerle onları yönlendirir.
4. Öğretmen, öğrenme sürecinin her aşamasında öğrencilerin ürünlerini dikkate alır ve onları destekler.
5. Öğretmen, öğrencilerin öğrenme etkinlikleri içindeki gelişimlerini izler, değerlendirir, onları kendilerini değerlendirmeye özendirir.
6. Görsel sanatlar hayatın her alanında bir bütünlük ve devamlılık gösterdiğinden, öğretmen öğrencilerin aileleriyle iş birliği içinde olmalı, okul dışında da estetik duyarlılığın geliştirilmesini sağlamaya yönlendirmelidir.
7. Öğrenme-öğretme sürecinde, öğrencilerin etkinliklere istekle katılmaları, ilgi ve dikkatlerini canlı tutmaları, kendilerini tarafsız gözle değerlendirebilmeleri amacıyla bütün öğretim süreçlerinin hayata dönük olması amaçlanmıştır (MEB, 2006, s. 1-16).

Görsel sanatlar dersi öğretim programı öğrenciler açısından; sanat öğeleri, görsel sanatlarda biçimlendirme ve görsel sanat kültürü alanlarına eğilerek kapsamlı ve zincirleme bir öğrenmeyi hedefler. Derslerin yürütülmesi sırasında öğrencileri yönlendirmeyi gerektirir. Bu yolla öğrenciler sanatın oluşumunu ve kültürel mirasını

öğrenirken, sanatsal ürünler ve açıklamalar hakkında nitelikli çıkarımlar geliştirebilecekleri entelektüel süreçleri benimserler ve bunu yaparken de sanat disiplinlerini kullanırlar. Program esaslarına göre uygulanan görsel sanatlar eğitimi ile öğrenciler çeşitli tarihsel dönemler, tarzlar, biçimler ve kültürlerden oluşan farklılıkları kavrarlar (Aypek, 2006, s. 453).

Bu öğretim programı öğretmen tarafından öğrencilere yeni sanatsal araç ve görsel öğelerin tanıtılmasını, bu öğelerin nasıl kullanılacağını ve bu yolla araştırmalar yaparak, herhangi bir sanatsal unsura bakmayı, sanatçının o sanatsal unsuru nasıl yaptığını hayal etmeyi ve sanat eserindeki anlamı ortaya koyabilme yetisini kazandırmayı sağlayan özellikte öğretim süreci etkinliklerini hedefleyen bir bakış açısıyla planlanarak ortaya koyulmuştur. Öğretmenin öğrenciler üzerinde bu anlayışı uygulaması ile bireylerin mevcut sanatsal yetenek ve bilgilerini diğer alanlarda da kullanabilir hale getirmeleri amaçlanmıştır (İşler, 2006, s. 4).

Program, ilköğretim sürecinde yer alan tüm sınıflara yönelik görsel sanatlar dersinin özel amaç ve kazanımlarını, öğrenme alanlarını, öğretme-öğrenme süreçlerini ve öğrenci başarısını değerlendirmeye ilişkin bilgileri içermenin yanı sıra bazı etkinlikleri kapsayan örnekler de sunmaktadır.

1.3.3. Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Sanat Eğitimi: Araştırma önerisinin hazırlandığı dönemde; Türkiye’de resmi ilköğretim okullarında görev yapan branş görsel sanatlar olan öğretmen sayısı, ilköğretimin ilk basamağında görsel sanatlar dersini yürüten sınıf ve branş öğretmenleri sayısı, 5. sınıflarda görsel sanatlar dersini yürüten sınıf ve branş öğretmenleri sayıları ve bu bilgilerin ülke çapında yüzdesel oranları gibi istatistiki bilgilere ulaşılmak istenmiş, bunun için Milli Eğitim Bakanlığı’nın resmi web sayfasında bu bilgilerin olmadığı anlaşıldığı üzerine yine Bakanlığın sayısal veriler ve eğitim istatistikleri ile ilgili birimi olan Personel Genel Müdürlüğü’nün Otomasyon birimi ile görüşülmüştür. Bu görüşme sonucunda, ilgili birim bu tür bilgilerin ancak resmi yazı ile istenilmesi halinde verilebileceğini belirtmiştir. Yapılan yazışma sonrasında; 2007-2008 öğretim yılına ait resmi istatistiki bilgilere göre; ülkemizde toplam 33.894 resmi ilköğretim okulu bulunduğu, resmi eğitim kurumlarında sınıf öğretmenliği alanında 22.556 yönetici, 190.035 kadrolu,

12.172 sözleşmeli olmak üzere toplam 222.763 sınıf öğretmeni bulunduğu, resim-iş, resim ve görsel sanatlar alanında ise, 413 yönetici, 9.681 kadrolu, 390 sözleşmeli olmak üzere toplam 10.484 öğretmenin görev yaptığı bilgilerine ulaşılmıştır. Sayısal veriler dikkate alındığında; toplam okul sayısına oranla görev yapan görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin sayısı yaklaşık % 30.9 oranındadır. Dolayısıyla ülkemizde görev yapan görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin, her okula ortalama bir öğretmen olması gerektiği düşünüldüğünde sayıca azlığı dikkat çekmektedir. Öyle ki, şube sayısı az olan okullardaki kadrolu görsel sanatlar dersi öğretmenleri maaş karşılığı onbeş saat dersini karşılamak amacıyla bazen bir veya birkaç okula bile görevlendirilmektedirler. İlköğretimin her kademesinde görsel sanatlar dersini branş öğretmenin yürütmesi hem daha doğru olacak, hem de bu problemi ortadan kaldıracaktır.

Türkiye’de, sekiz yıllık ilköğretimin ilk beş yılında yer alan ders ve etkinlikler sınıf öğretmeni tarafından yürütülmektedir. Yavuzer’in (2001, s. 84) de belirttiği gibi; bu dönem, çevre ile etkileşim, yeni arkadaşlar edinme, kimlik kazanma, ilgili ve ilgisiz alanları ayırt etme, problem çözme yetisini kazanma gibi değişim ve gelişimlerin yaşandığı, benliğin oluşturulduğu çok önemli bir dönemdir. Yakın çevresinde sıklıkla ilişki kurduğu kişilerin her türlü davranışından ve yönlendirmelerinden olumlu ya da olumsuz anlamda kolayca etkilenir. Bu süreçte, öğrencinin gelecekteki yaşamının her türlü evresinde ister istemez en etkin olacak kişi, ona örnek olan sınıf öğretmenidir. Dolayısıyla; sınıf öğretmenin sevdiği dersler, sonraki eğitim kurumlarında da özel bir ilgi ile sürdürülecek veya tam tersi yönde ilgisizce takip edilecektir. Farkında olarak ya da olmayarak yapılabilecek her türlü olumsuz yönlendirme, öğrencinin esasında ilgi duyduğu veya çok başarılı olabileceği yönelimlerine de engel olabilir. Bu nedenle, çok hassas olarak yürütülmesi gereken bu süreçte sınıf öğretmenine düşen rol; eğitim ve öğretimin her safhasında öğrenciye özgürlük tanımak, kendi düşüncelerine göre davranmaya zorlamamak, ilgi alanlarını iradesiyle seçmesine yardımcı olarak, cesaretlendirmenin yanında anne ve babayı da bu ve benzeri konularda uyarıp yönlendirmektir. Kehnemuyi’ye (2001, s. 18) göre:

Büyüklerin çocuk resmine bakarken takındıkları durum çocuğun üstünde çok önemli ve ciddi bir etki yapabilir. Öğretmen veya anne, babaların söyleyecekleri sözleri özenle seçmeleri gerek; aksi yönde kötü sonuçlar verebilir. Çocuğa yaptığı resim üzerine “Bu nedir? Ne demek istiyorsun burada?” gibi sorular sormaktan kaçınmalı. Özellikle soyut biçimlere eğilimi olan bir çocukta bu

çok zararlı sonuçlar doğurabilir; onu şaşırtır. Çocuğu cevap veremez duruma getirir ve yaratıcılığını zedeler. Eğer doğal bir şey yapmışsa sorular onu bir öykü uydurmaya zorlamış olur. Zaten sanatına bağlı konuşma yapmak isteyen çocuğu da hiçbir zaman durduramazsınız. Resmi, öğretmenine anlatır. Eve götürüp anne babasına açıklar. Büyüklerin onu önemle dinleyip başarısını kutlamaları en doğru yol olur.

Delamont'a (1987, s.81) göre öğretmenler genelde, öğrencilere edindirilecek becerilerin öğretiminde, sınıfın bütününe yönelik ortak bir davranış geliştirirler. Ancak, öğretmenlik, süreklilikle standart bir rolün oynandığı bir meslek değil, öğrenene göre farklı davranmayı gerektiren gelişimsel bir süreçtir. Bir öğretmenin ve öğretim etkinliklerinin yetkinliği, eğitsel bir bütünlük, planlı yol izleme ve uygulanabilir akademik anlayışla sağlanabilir.

Lemlech (1991, s. 95-96) öğretmeni, orkestra şefine benzetir. Bir orkestra şefinin müzisyenleri yönettiği gibi, bir öğretmenin de sınıfındaki öğrencileri, davranışların yönlendirmesi, hazır bulunuşlukları ile gelinen noktanın gelişim evrelerinin değerlendirmesi, sınıf içindeki öğretme ve öğrenme ortamının düzenlenmesi, öğretim etkinliklerine ve sosyal etkinliklere katılımın sağlanmasını gerçekleştiren kişi olduğunu ifade eder. Kırıçoğlu (1995, s. 113-120) ise öğretmeni, "Toplumu oluşturan bireylerin yetiştirilmesinde en fazla sorumluluğu olan kişi" sözleriyle ifade ederek, özellikle de bir öğretmenin, toplumu oluşturan bireylerin sanatsal ve kültürel gelişiminde etkin bir rol oynaması söz konusu ise, o zaman bu sorumluluğun hem bireysel, hem toplumsal, hem de kültürel boyutlarda daha da arttığını belirtmiş, bunun nedenini de bu konumdaki bir öğretmenin, sanatçı kişiliğiyle kültürel yaşama katkıda bulunması gibi, sanatsal bilgi ve deneyimlerini de başkalarına aktarmakta olmasına bağlamıştır. Hacıoğlu ve Alkan (1997, s. 21) ise öğretme ve öğrenme süreci içerisinde öğretmenin, öğrenci ve öğretim programı gibi eğitim sistemini oluşturan parçalar bütününe en önemli birimi olduğunu ve bu bütünü kalitesinin öncelikli olarak; nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi ile mümkün olabileceğini belirtmiş, çağımızda teknolojinin süratle gelişmesine rağmen eğitimde öğretmenin rolünün değer kaybetmediğini ve öğretme ve öğrenme sürecine en çok anlam kazandıran birimin yine öğretmen olduğunu vurgulamıştır.

MEB, YÖK ve Dünya Bankası Projesi doğrultusunda geliştirilmiş, öğretmen yetiştirme programına göre, sınıf öğretmenlerinin sahip olması gereken nitelikler; alan hakimiyeti, öğretme-öğrenme sürecini yönetme, öğrenci kişilik yani rehberlik hizmetleri, kişisel ve mesleki özellikler olmak üzere dört boyutta sınıflandırılmıştır (YÖK, 1996, 11-13).

Çetin'e (2001, s. 19) göre:

Çağdaş literatüre göre bir öğretmende bulunması gereken üç genel özellik vardır. Bunlar; alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisidir. İdeal öğretmen öğrencileriyle dostça ve iş birliği içinde çalışma alışkanlığı kazanmış, alan bilgisi tam, öğrencisinin tabiatını ve ihtiyacını anlayan, genel eğitiminde ve bilimsel tavrında eksikliği olmayan, saygılı, sevgi dolu, öğrenciler arasındaki bireysel ayrılıkları analiz edebilen, derslerinde çeşitli yöntem ve teknikleri kullanabilen öğretmendir.

Etike (1995, s. 80) sanat eğitiminde duyuşsal davranışların öneminin gün geçtikçe arttığını vurgulayarak, öğretmenin mesleğinde ne denli bilgili ya da becerili olursa olsun, eğer gerekli duyuşsal davranışlara sahip değilse başarılı olamayacağını belirtir. Ayrıca; öğretmenlerin kişiliğini oluşturan özelliklerin her birinin öğrenciler üzerinde de etkili olduğunu, öğrencilerin tutumlarına, ilgilerine, tavırlarına, alışkanlıklarına ve benzeri davranış şekillerine etki ettiğini, öğrenme sürecinde öğretmenin bilgi, beceri ve davranışlarının, duyuşsal davranışlarıyla bütünleştiğinde bir anlam kazandığını söyler.

Öğretmen, öğrencinin öğrendiğini fark etmesini sağlamalı ve öğrenciyi eğitim sisteminin hedefleri doğrultusunda istenilen şekilde ilerletmelidir (Beeth ve Hewson, 1999, s. 739). Öğretmen hazırlanan programlar rehberliğinde, olabildiğince verimli ve etkin bir şekilde öğrenme sürecini düzenlemeli, konulara uygun araç gereçleri seçmeli ve davranışlarıyla öğrencilere örnek olmalıdır.

Sanat eğitimiyle yeni bir düşüncenin üretimi ve orijinal bir yapıtın ortaya koyulması bireylerin öğrendikleri bilgileri kendilerince anlamlandırmaları yolu ile gerçekleşir (Shuell, 1988, s. 276-295). Öğretim yöntemlerinin çeşitliliği, öğrencinin derse katılımının artırılması ve doğru stratejilerin seçimi öğrenme düzeyini etkiler (Bandalos, Geske ve Finney, 2003, s. 606). Küçükahmet'e (2002, s. 53) göre, öğretim faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için yöntem zenginliğine yönelmek kaçınılmazdır. Öğretmen, yaratıcılığını kullanarak, öğretme de yeni yöntemler geliştirebilmelidir. Ayrıca, öğrencilerden kaynaklanan öğrenme problemlerini olabildiğince aşmaya çalışmalı ve çeşitli yönlendirmelerle ortamı öğrenmeye uygun hale getirmelidir. İlişkilerini akademik kişiliğine uygun konulara bakış tarzıyla iletişim kurarak ve her birinin bireysel öğrenme farklılıklarını benimseyerek, öğrencilerin öğrenmeyi öğrenmelerini sağlamalıdır. (Book, 1991, s. 241).

Etike'nin (1991, s. 264) de belirttiği gibi; çocuk gelişiminin en önemli dönemi olan okul öncesi ve ilköğretim döneminde güzel sanatlar ve resim eğitimi bu alanda yetişmiş uzman öğretmenlerce yürütülmelidir. İlhan'a (2005, s. 254-260) göre, sınıf öğretmenlerinin sadece görsel sanatlar dersini değil, müzik, dans, drama gibi etkinlikleri de gerçekleştirebilecek yetkinlikte olmaları gerekmektedir. Azlığı nedeniyle ne yazık ki; üniversitelerde sınıf öğretmenlerine verilen sadece sanat eğitimi ile ilgili dersler bile, öğretmenleri, okullardaki görsel sanatlar dersi müfredatına hâkim olabilecek ve bu dersi gerektiği gibi yürütebilecek yetkinliğe ulaştıramamaktadır. Öğretmenler üniversitelerde uygulamalardan yoksun olmakla birlikte, motivasyon olarak da eksik yetiştirilmektedirler. Bu nedenle de Türkiye'de, sınıf öğretmenlerinin kalitesi yeterli düzeye ulaşamamıştır. Öyle ki bu durum, her zaman bir tartışma konusu niteliğindedir. Bir eğitim kurumunda uygulanabilecek iyi bir müfredat, yeterli araç gereç ve her türlü imkân sağlanmış olsa da, sayılan bu özellikler iyi yetişmiş bir sanat eğitimcisine sunulmadığı zaman istenilen amaca ulaşılması mümkün değildir.

Silvers'in (2004, s. 19-23) "Pedagoji ve polemik: sanat öğretmenleri görsel kültürü öğretecek kadar kalifiye midir?" başlıklı, sanat eğitimcilerinin yeterliğinin farklı bir açıdan ele alındığı, sanat eğitimi alanında yetişmiş bir eğitimcinin bile yeterli olup olmadığının sorgulandığı makaleye göre:

Günümüz dünyasında kültürler çok geniş bir alanda görsel boyuta sahiptir. Sanat eğitimine çok büyük bir bilgi birikimi yüklediğinden, resim öğretmenlerinin çok geniş bir kültüre sahip olmaları gerekmektedir. Bu gereklilik söz konusu olduğunda, öğretmenlere verilen eğitimin yetersiz olduğu bir gerçektir.

Son yıllarda ülkemizde ilköğretim okullarındaki müzik, görsel sanatlar ve beden eğitimi gibi derslerde branşlaşmaya gidilse de öğretmen ihtiyacı tam olarak karşılanamadığı için programda belirlenen derslerin tümünü genel olarak sınıf öğretmenleri yürütmektedir. Dolayısıyla, sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olan bir eğitimcinin "sanat eğitimi alanı" başlığı altında yeterli düzeyde kuramsal ve uygulamalı sanat eğitimi bilgisine sahip olmaya ve bilgilerini doğru şekillerde öğretme ve öğrenme sürecine aktarmasına gereksinim vardır.

İlhan'a (2005, s.255) göre, 1948-1949 yıllarında ilkokul çocuklarına ilk defa haftada 3 saat resim dersi verilmeye başlanmış, bunun yanı sıra 1961 yılında ulusal resim komisyonu tarafından açıklanan bir raporda, resim derslerinin resim öğretmenleri

tarafından yürütülmediği ve öğrencilerin basit temel bilgileri almaları, yerel sanat ve kültürlerinden haberdar olmaları gibi kaygılarla öğrencilere bu yetkinlikleri kazandıracak olan sınıf öğretmenlerine verilen sanat eğitiminin yetersiz olduğu belirtilmiş, öğretmenlerin sanatsal etkinlikleri nitelikli bir şekilde yürütebilmeleri için psikoloji ve pedagoji alanlarında da yetiştirilmeleri gerektiği vurgulanmıştır. 1968 yılında öğretmen okullarında ilk defa sınıf öğretmenlerine resim dersi verilmeye başlanmış ve öğretmenlerin; kendi görüş düşünce ve hislerini sanat yoluyla açıklayabilme, doğadaki ve sanattaki güzellik kavramını anlayabilme, çalışmalarını ilerletebilme, çalışmalarda daha yaratıcı olabilme, kendi kişiliklerini ve iş organizasyonlarını sanat yoluyla geliştirebilme, iş birliğine hazır bireyler yetiştirebilme ve işlerini çok sevme gibi niteliklere sahip olma gerekliliği doğrultusunda eğitim dersleri düzenlenmiştir. 1974-1975 yıllarında uygulanan eğitim programına göre 1., 2. ve 3. sınıflarda haftada 3 saat, 4. ve 5. sınıflarda ise iki saat resim ders verilirken, 1975-1976 yıllarında uygulanan müfredat programında resim dersleri tüm sınıflarda haftada sadece bir saate düşürülmüştür. 1980'den sonra, 1968 eğitim programı gözden geçirilerek yeniden düzenlenmiştir. Genelde resim ve müzik derslerinin okullarda ekstra bir yük olarak görülmesi, sınıf öğretmenlerinin verimli ve motive olmuş bir şekilde bu dersleri işleyememesi ve donanım yetersizliği gibi problemler göz önünde bulundurularak bir rapor hazırlanmış ve bu raporda aynı zamanda resim derslerinin nasıl işlenmesi gerektiğine dair önerilere de yer verilmiştir. Bu öneriler doğrultusunda öğretmenlerden; daha yaratıcı çalışmalara yönelmeleri, öğrencilerin bilgi ve becerilerini daha çok problem çözmeye odaklamaları, öğrencilerle daha fazla iletişim kurmaya çalışmaları, araç ve gereçleri daha verimli bir şekilde kullanmayı sağlamaları, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini birbirleriyle paylaşma ortamı yaratmaları, el becerilerini geliştirecek işlerle uğraşmalarına olanak verecek çalışmalar seçmeleri, öğrencilere dikkatli, planlı ve programlı çalışmayı, zamanı verimli kullanmayı ve zamanında işlerini bitirme sorumluluğunu kazandırmayı sağlayacak etkinlikler yaparak öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkıda bulunmaları istenmiştir. 1981-1982 yıllarında sınıf öğretmenliği eğitimi iki yıldan üç yıla uzatılmıştır. 1992'de MEB, özel bir komisyon kurarak resim derslerinin işlevinin hangi yollarla geliştirebileceğini araştırmaya başlamıştır. Komisyon, 1968 eğitim programını temel almış ve öğrencilerle öğretmenler arasındaki iletişimi güçlendirme amacı gütmüştür. Yaratıcılığı artıran bir

ortam yaratma hedefiyle, öğretim yöntem ve tekniklerinin geliştirilmesi, öğrencilerin estetik anlayışının güçlendirilmesi öngörüsüyle hazırlanan program; eğitimsel ihtiyaçlar, eğitim prensipleri, resim derslerinde izlenecek aşamalar, atölyelerin standartlaşması ve öğrencilerin derse katılımlarının sağlanması gibi kategorilerde çözümler sunmuştur. Bu kategoriler dahilinde hazırlanan çözüm önerileri; her öğrencinin potansiyel bir ressam olabilirdiğinin göz önünde bulundurulması, öğrenciler arasındaki kişisel farklılıkların göz ardı edilmemesi, iki ve üç boyutlu çalışmalara yer verilmesi, teorik ve pratik bilgilerin birlikte dengeli ve anlaşılır bir şekilde öğretilmesi ve bu yollarla öğrencilerdeki estetik anlayışın geliştirilmesi şeklinde açıklanmıştır. Bu program esaslarına göre konular planlanmış, yeni amaç ve hedefler geliştirilmiştir. Hazırlanan yeni program 1992-1993 öğretim yılında uygulamaya koyulmuştur. 1996 yılında sınıf öğretmenliği eğitim süreci de üç yıldan dört yıla çıkarılmıştır.

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'nın "Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi" çalışmaları kapsamında, 1998-1999 öğretim yılında uygulanmaya başlanan "Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı"nda 152 kredi ile mezun olan öğrenciler için toplam 6 kredilik zorunlu sanat eğitimi dersleri öngörülmüştür. YÖK'e (1998, s. 25) göre bu derslerden ilki; "Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri" adında 3. yarıyıldan işlenen, 2 kredilik, teorik bir derstir. Bu derste; sanat eğitiminin dört alanında bilgi ve deneyim, eleştirel düşünme, sanat tarihi, estetik, stüdyo eğitimi, sanatın dili ve açıklayıcı sanat eleştirisi, sanatın değişik işlevleri, sanat tarihinde soru sorma stratejileri, resim çizme ve sanatın temel eğitimi ile ilgili kuramlar, sanat tarihi anlayışının gelişmesi, tanınmış sanat olgularının tartışılması ve çocuğa aktarılması, çizim yoluyla görsel algı ve sanatın geliştirilmesi, çocukta yaratıcılık, yansıtma ve estetik öğrenme yollarının incelenmesi, müze eğitimi, sanat ile ilgili öğrenmelerinin eğitim stratejileri ile bütünleştirilmesi, sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve stüdyo eğitimi disiplinlerinin kapsamlı bir ünite stratejisi halinde birleştirilerek bütünleştirilmesi ve değerlendirme konuları yer almaktadır. İkincisi; "Resim-İş Eğitimi" 4. yarıyıldan işlenen, 2 kredilik, yine teorik bir derstir. Bu derste; resim-iş kavramları, eğitimdeki yeri ve önemi, estetik duygu ve becerilerin geliştirilmesi, resim ve iş yoluyla düşüncenin ifadesi, resim okuma ve anlatma, resim çizme teknikleri, ilköğretimde 1. kademe resim ve iş teknik derslerinin incelenmesi, diğer derslerle ilişkileri, ilköğretim 1. kademedeki uygulanan resim-iş öğretimi yöntem ve

teknikleri, ders planlarının hazırlanması, değerlendirme ve öğrencide resim ve iş becerilerinin gelişmesi konularına yer verilmiştir. Üçüncüsü ise; “Güzel Yazı Teknikleri ve Öğretimi” adında 4. yarıyılıda işlenen, 2 kredilik, bir saati teorik iki saati ise uygulama olan üç saatlik bir derstir. Bu derste; dik temel ve bitişik el yazısının öğretimi, doğru kullanımı ile okunaklı, süratli, işlek bir el yazısının kazandırılması, blok düzenleme çalışmaları ve sınıf içi araç gereç, materyallerin hazırlanması ve estetik ve dekoratif yazıların oluşturulması konularına yer verilmiştir. Bu zorunlu derslerin yanı sıra bazı üniversitelerde; “Çağdaş Sanat Akımları”, “Sanatsal Yaratıcılık”, “Görsel Sanatlar Öğretimi”, “Sanat ve Estetik” ve “Sanat Eğitimi” dersleri ise seçmeli olarak okutulmaktadır.

Bu çerçevede sanat eğitimi açısından bakıldığında; sınıf öğretmenin sanat eğitimine gösterdiği özen, verdiği önem, bilgi ve beceri birikimi, deneyim ve özeni doğrultusunda öğrencinin sanat eğitimine bakış açısı büyük oranda belirginleşmektedir. Sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerin sanatsal gelişimindeki payları tartışılmaz.

Öğretmenlik mesleği yeterlikleri içerisinde, sınıf öğretmenlerinin yeterlikleri ayrı bir önem taşımaktadır. Birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar çok disiplinli bir öğretim gerektiren bu sürecin, tek bir öğretmen tarafından kazandırılması gereken birçok disiplinlere sahip olması, elbette ki sınıf öğretmenlerinin yetiştirilmesinde de çok disiplinli niteliklerin kazandırılmasını zorunlu kılar (Taşdemir, 2005, s.75). Dolayısıyla da sınıf öğretmenlerinin yetiştirilmesinde öğretmen adaylarına özel öğretim yeterliklerine yönelik bir eğitimin verilmesinin yanı sıra, görsel sanatlar, müzik, drama, beden eğitimi gibi dersleri de en az diğer dersler kadar nitelikli işleyebileceği kadar özel alan eğitimleri de verilmelidir.

Sınıf öğretmenlerinin kendilerinden beklenenleri tam olarak gerçekleştirebilmeleri, mesleklerinin gerektirdiği niteliklere sahip olma düzeylerine göre şekillenmektedir (Taşdemir, 1995, s.17). Sınırları oldukça geniş bir perspektife yayılan bu beklentiler; Milli Eğitim Bakanlığı’nın, akademik çevre ve bilimsel araştırmaların, idari birimlerin, alan ve alan dışı öğretmenlerin, velilerin, öğrencilerin, politik çevrelerin görüşleri dikkate alınarak belli kriterler doğrultusunda çeşitli ifadelerle sınıflandırılmıştır. Genel olarak sınıf öğretmenlerinden beklenenler; konu alanı bilgisi, genel kültür ve mesleği uygulayabilme yetisi olarak sınıflandırılabilir. Ancak, temelinde bu niteliklerin

barındırılmasını gerektiren öğretmenlik mesleği, sanıldığından çok daha zor, dikkat ve özen isteyen, sabırla yürütülme zorunluluğu olan, her anında pedagojik bilgiye ihtiyaç duyulan ve tecrübelerle geliştirilmesi mümkün bir süreçtir. Tüm bunların yanı sıra öğretmen, öğrencilerinin gözü önünde görgü ve adabıyla, kılık kıyafetiyle, temizlik ve bakımıyla, olaylara verdiği tepkileriyle ve hatta çevresindeki insanlarla yaşadığı diyaloglarıyla dahi sadece meslek yaşamında değil özel yaşamında da örnek bir insan profili çizmek zorundadır.

O halde henüz yeni yetişen, ileride toplumun çizgisini belirleyecek beyinleri şekillendirmek gibi önemli bir görevi üstlenen sınıf öğretmenlerine, lisans düzeyinden itibaren nitelikli bir sanat eğitimi verilmesi ve sanat eğitiminin gerekliliği bilincinin kazandırılması şarttır. Fullan (1991, s.26) eğitim sisteminin ve okullardaki öğretimin kalitesinin artırılması için, sadece öğretim programlarının değil, okul ortamına dışarıdan veya doğrudan etkide bulunan tüm birimlerin personelinin aynı amaç doğrultusunda eğitilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Özellikle; sınıf öğretmeni adaylarına var olan programın ötesinde teoride kalmayan, teknik ve yöntem açısından tecrübe kazandıracak, uygulama ile zenginleştirilmiş görsel sanatlar dersleri verilmeli, halen görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerine ise; hazırlanacak hizmet içi eğitim programlarıyla eksiklerini giderecek, dersleri daha verimli ve amacına uygun işleyebilecekleri, bunun yanı sıra kendilerini de geliştirebilecekleri düzeyde sanat eğitimi verilmelidir.

Seferoğlu'na (2001, s.18) göre eğitimin kalitesinin geliştirilmesine, öğretmen açısından bakıldığında, öğretmenlere verilen eğitimin kalitesi, onların mesleklerinin gereklerini yerine getirerek sürdürebilmelerine, yani iyi yetişmiş olmalarına bağlıdır. Bu nedenle öğretmenlerin hem hizmet öncesinde, hem de hizmet içerisinde kendilerini geliştirebilecek olanaklardan yararlanabilmesi amacıyla, hem kişisel hem de mesleki gelişimlerini sağlayabilmeleri için her yönden desteklenmeleri gerekir.

Devecioğlu ve Akdeniz'e (2006, s. 91-105) göre hizmet öncesi eğitimleri sırasında öğretmen adaylarının kendilerini iyi yetiştirebilmek için, araştırmaya ve gelişime açık bir anlayışla, bilinçli olarak davranmaları gerekir. Eğitim hayatlarında kendilerine sunulan öğrenme ortamlarını en iyi şekilde değerlendirerek, hem mesleki bilgi ve becerileri hem de uygulama ortamlarını olabildiğince verimli kullanmaya çalışmalı ve eksiklerini tamamlayabilmek için çaba harcamalıdır. Posnanski'ye (2002, s. 189-

220) göre nitelikli öğretmen yetiştirmek söz konusu olduğunda, hizmet öncesi eğitim ve öğretim programlarında verilen eğitimin yeni yaklaşımlar doğrultusunda sürdürülmesi kaçınılmazdır. Çünkü bu süreç, öğretmen adayları için hizmetleri sırasında kullanımına ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri ve tutumların edinildiği temel süreçtir.

Büyüköze ve Kavas'ın (2009, s.13) öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimleri sırasında karşılaştıkları eksikliklere ve bu eksikliklere yönelik çözüm önerilerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırma; öğrencilerin derslerindeki materyal kullanımını yeterli düzeyde görmediklerini, okul deneyimi derslerinin ve öğretmenlik uygulamalarının sayısını oldukça az bulduklarını ve alanda yeterli düzeyde pratik yapamadıklarını göstermektedir. Buradan yola çıkarak öğretmenlik uygulamalarının artırılması, hizmet öncesi eğitimleri sırasında aldıkları derslerin mezuniyet sonrası için yeterli olacak şekilde düzenlenmesi ve seçmeli derslerin artırılması öğrencilerin belirttikleri çözüm önerilerinin başında gelmektedir.

Bir öğretmenin yeterli olabilmesi için, alan bilgisinin yanı sıra, öğretim stratejileri konusunda da bilgili olması gerekir. Herhangi bir konuyu çok iyi bilmek, hiçbir zaman bu konuyla ilgili bilgileri bir başka kişiye çok iyi öğretebilir olmak anlamına gelmez. Gölcü'ye (2004, s. 9) göre, bir öğretmen öncelikle konuları öğrencinin düzeyine uygun nitelikte ve ilgi çekici hale getirebilmelidir. Her öğrenciye zorunlu bilgileri kavrayabileceği, kendi anlayış ve becerilerini ortaya koyabileceği bir ortam hazırlamalıdır. Öğrencilerin farklı bakış açılarıyla düşünme kapasitesini geliştirmeli, öğrenilenleri diğer konularla ilişkilendirerek kullanmayı öğretebilmelidir. Zaman zaman takdir ederek, empatik düşünerek ve sevgisini göstererek öğrencileri motive etmeli ve kendisine ihtiyaç duyulduğunda yol gösterici tavırlarıyla öğrencilere rehberlik etmelidir.

Öğretmenler öğretim ve öğrenme ortamlarında zaman zaman çeşitli problemlerle karşılaşabilirler. Gerek deneyimsizlik, gerekse başka eksiklikler nedeniyle yaşanabilecek problemler, öğretmenler için zor zamanlardır. Bu nedenle öğretmenler, görevleri başındayken de eğitilmelilerdir (Richert, 1991, s. 113).

Rosenholtz'a (1985, s.349-355) göre mesleki başarılar, insanların kendine güven duygusunu tazeler ve genellikle ardından başka başarıları beraberinde getirir. Bu tür olumlu deneyimler yaşayan öğretmenler de; kendi yetenek ve becerilerini geliştirebilmek ve daha verimli olmak için daha fazla çaba harcama eğiliminde olurlar.

Öğretmenlerin eğitim ve öğretim ortamında daha verimli olabilmeleri için ise kendilerini sürekli güncellemeleri gerekmektedir. Dolayısıyla, ekonomik ve sosyal gelişimin ve eğitim faaliyetlerinin kaliteli bir şekilde yürütülmesi amacıyla önemli bir konu olan verimlilik, sürekli göz önünde tutulmalı, eğitim sistemimizde yer alan her bir öğenin verimliliğini olumlu ya da olumsuz yönlerde etkileyen etmenler üzerinde hassasiyetle durulmalı ve eğitim kurumlarında da amaçlara ulaşılma düzeyi yani verimlilik değerlendirilmesi yapılmalıdır.

1.4. İlgili Araştırmalar

Kahraman (2007) “Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Önerileri” adlı yüksek lisans tezinde, sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi programının uygulanmasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini ve çözüm önerilerini ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenler; görsel sanatlar dersinin çocukların kendilerini ifade etmesini sağladığını, yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini geliştirdiğini dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin programın öğrenme alanlarına ilişkin görüşleri ise öğrenme alanlarının zor ve ayrıntılı olduğu ancak, öğrenme alanlarının hayal gücünü geliştirmeye uygun olduğu ve renklerle ilgili konuları kavratma konusunda yeterli olduğu yönündedir. Öğretme-öğrenme sürecinde yapılan etkinliklere ilişkin olarak öğretmenler, boya etkinlikleri ile renk çalışmalarına yer verdiklerini, ancak lavi, baskı, mürekkep, guaj boya, natürmort ve vitray ile ilgili etkinlikleri tam bilmediklerini dile getirmişlerdir. Değerlendirme sürecinde yapılan etkinliklere ilişkin, değerlendirmeyi sürece dayalı olarak gerçekleştirdiklerini belirten öğretmenlerin, görsel sanatlar dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin ise dersin önemselenmediği ve ders saatinin yetersiz olduğu şeklindeki düşünceleri doğrultusunda, çözüm önerileri hakkındaki fikirlerinin ders saatinin arttırılması ve bu derse branş öğretmenlerinin girmesi gerektiği yönünde olduğu saptanmıştır.

Yelken, Çelikkaleli ve Çapri (2007) “Eğitim Fakültesi Kalite Standartlarının Belirlenmesine Yönelik Öğretmen Adayı Görüşleri” adlı makalelerinin sonucunda eğitim fakülteleri kalite standartlarının sürekli kontrol edilmesini ve geliştirilmesini, fakültelerin kendi kendini değerlendirmelerini ve yenilemelerini, stratejik planlamaların

gerçekçi yapılmasını ve yapılan planlamaların hayata geçirilmesini önermişlerdir. Ayrıca, fakültede program geliştirme çalışmalarının sürekli olarak yapılmasını, programların etkililiğinin değerlendirilerek geliştirilmesini ve bu süreçte, değerlendirme ve kalite standartlarını geliştirmede öğretmen adaylarının görüşlerini alınmasını vurgulamışlardır.

Çelikten, Şanal ve Yeni (2005) “Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri” adlı makalelerinde öğretmen eğitiminin yeniden yapılandırılmasını ve teknik yeterliklere sahip öğretmen yetiştirme sorununa dikkati çekerek öğretmenlerin; alan bilgisi, öğretim süreçlerinde geniş bilgi ve beceri birikimi ile işbirliği, koordinasyon ve değerlendirmeyi içeren alanlardaki yeterliklere sahip olabilmeleri için, öğretmen yetiştiren ulusal programların yeni taleplerini karşılayabilecek şekilde planlanması ve geliştirilmesini önermişlerdir.

Gürdal (2005) “İlköğretimin Birinci Kademesinde Öğrencilerin Öğrenmelerinde Karşılaşılan Güçlükler” adlı yüksek lisans tezinde, eğitim fakültesi çıkışlı olan sınıf öğretmenlerinin iyi bir sınıf öğretmenin taşıması gereken tüm niteliklere sahip olarak yetiştiklerini düşünerek, ilköğretimde görev yapan eğitim fakültesi mezunu olmayan veya sadece formasyon ile mesleğe atanan öğretmenlerin öğrencilere verilen eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkiledikleri görüşünde oldukları sonucuna varmıştır.

Kayhan (2005) “İlköğretimde Sınıf Öğretmenleri İçin Resim-İş Dersi Öğretimi” adlı yüksek lisans tezinde, ilköğretim birinci basamağında Resim-İş derslerinde çocuğun kendini ifade etmesinde sanat eğitimcisinin rolü ve önemi konusunu ele almış, sınıf öğretmenlerinin sanat eğitimi alanındaki yeterliliklerini araştırmış ve araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin yeterli sanat eğitimi bilgisiyle ve bunun uygulanmasıyla ilgili donanıma sahip olmadıklarını belirtmiş, geleceğin sınıf öğretmenlerinin mezuniyetlerinden önce sanat eğitimi üzerine hizmet öncesi eğitim ve mezuniyetlerinden sonrada hizmet içi eğitim almaları gerektiğini önermiştir.

Bülbül (2003) “Sınıf Öğretmenlerinin Resim-İş Dersine Yaklaşımlarının İncelenmesine Dayalı Bir Çalışma” adlı yüksek lisans tezinde, sınıf öğretmenlerinin Resim-İş dersine karşı tutumlarını, dersin amaçlarına ulaşabilmesindeki alan bilgilerini, dersi işleme becerilerini ve öğrenci çalışmalarını değerlendirme yaklaşımlarını incelemiş, araştırmanın sonucunda; sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlara ilgi duymakla beraber sanatın gerekliliğine inanmadıklarını, sanatsal etkinliklerle ilgilenmeme eğilimi

taşıdıklarını ve estetik beğeni geliştirememiş olduklarını gözlemlemiştir. Resim-İş derslerine yönelik tutumlarında ise; sınıf öğretmenliği bölümlerinde sanat eğitimi verilmesi gerektiğini, ilköğretim düzeyindeki her öğrenci için dersin gerekli olduğuna inandıklarını, bu dersin özel uzmanlık gerektiği eğilimi taşıdıklarını, bu derste başka ders yapma eğiliminde olduklarını, matematik ve fen bilgisi gibi dersleri daha çok önemsediklerini, yeterli alan bilgisine sahip olmadıklarını, dolayısıyla sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlara ve Resim-İş dersine ilişkin tutumlarının pek olumlu olmadığını vurgulamıştır.

Özer (2001) “İlköğretim Okullarında Sınıf Öğretmenlerinin Resim-İş Dersine İlişkin Eğitim Gereksinimleri” adlı yüksek lisans tezinde, sınıf öğretmenlerinin bu derse ilişkin eğitim gereksinimlerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda sınıf öğretmenlerinin dersin içeriğini oluşturan çoğu konularda, öğretim sürecinde ve öğrenci çalışmalarının değerlendirilmesinde değişik düzeylerde güçlüklerinin olduğu ve bu güçlüklerle dayalı yoğun sayılabilecek eğitim gereksinimlerinin olduğunu saptamıştır.

Sarı (2000) “Çağdaş Sanat ve İş Eğitimi Açısından Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı” adlı bildirisinde; sınıf öğretmenliği programlarının genel yapısı içerisinde resim ve iş eğitimi derslerinin eğitim sistemlerindeki ve özellikle de ilköğretim içerisindeki yerlerini incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda ise; Sınıf Öğretmenliği Programları’nda uygulanmaya başlanan “Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri” dersi ile “Resim-İş Eğitimi” derslerinin içeriğinin yeniden düzenlenmesini, “Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri” dersi ile “Resim-İş Eğitimi” derslerinin haftalık ders saatlerinin artırılmasını, “Sanat Öğretiminde Uygulamalar” adlı bir dersin ise en az 2 saati teorik 2 saati uygulama olmak üzere 3 kredi olarak programa ilave edilmesini önermiştir.

Yıldız (2000) “Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği Programlarında Sanat Eğitimi Çalışmaları ve Karşılaşılan Güçlükler” adlı yüksek lisans tezinde; ilköğretim birinci kademesinde, sanat eğitimi çalışmalarının gereği gibi yürütülememesinden yola çıkarak; eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği programlarında yetişen öğretmen adaylarının diğer derslerin yoğunluğuna karşın sanat eğitimi konusunda çeşitli sebeplerden dolayı yeterli seviyede yetiştirilemediği, öğretmen adaylarının okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim süreçlerindeki öğretme-öğrenme etkinliklerini karşılayabilecek düzeyde sanat eğitimi almadıklarını, bu eksikliğin ise Resim-İş dersi zamanında başka ders

işlenmesi, branş öğretmensizliği, mekân ve kalabalık problemi gibi olumsuz etkenlerle birleşerek, çalışma ortamı, program ve yönetimden kaynaklanan bazı güçlüklerle karşılaştığı ve lisans programı sanat eğitimi ders içeriklerinin ilköğretim Resim-İş programının öngördüğü çalışmaların tamamına cevap verebilecek nitelikte olmadığı gibi sonuçlara ulaşmıştır.

Kuruoğlu (1999) “Sınıf Öğretmenlerinin Sanat Eğitimine ve Yazı Eğitimine Yaklaşımları” adlı bildirisinde, farklı sosyo-ekonomik düzeylerden seçilen okullarda çalışan öğretmenlerin bu derslere yaklaşımlarını araştırmıştır. Bu araştırmanın sonucunda; araştırmaya katılan öğretmenlerin programda yer alan konuları bildikleri ancak alanla ilgili teknik terimleri anlamadıkları, yarısının kendilerini yetersiz gördüğü ve dersi işlerken zorlandıkları, programın sınıf seviyesinin üzerinde olduğunu düşündükleri, dersin atölyede işlenmesinin gerekliliğini ve hizmet içi eğitim almalarının daha iyi olacağını vurgulamıştır.

Ünlü (1999) “İlköğretim Okullarında Sınıf Öğretmenlerinin Resim-İş Dersi Programını Uygulamada Karşılaştıkları Güçlükler Üzerine Bir Çalışma” adlı yüksek lisans tezinde, ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin Resim-İş dersi programını uygulamada karşılaştıkları güçlükleri belirlerken sınıf öğretmenlerinin Resim-İş dersindeki değerlendirme faaliyetlerini gerçekleştirmeleri ile ilgili olarak; programda var olan değerlendirme etkinliklerini uygulamada, programda yer alan hedef ve davranışlara uygun değerlendirme etkinlikleri bulmada, programı uygularken bireysel farklılıklara uygun değerlendirme ölçütleri bulmada, her hedef davranışa uygun değerlendirme etkinliği düzenlemede güçlüklerle karşılaşmakta oldukları sonucuna varmış ve sanat eğitiminin önemi, gerekliliği, insan ve toplum yaşamındaki yeri, dersin amacının sanatçı yetiştirmek olmadığı konularında öğretmenlere seminerler, konferanslar düzenlenerek bilgilendirilmelerini ve Resim-İş gibi yetenek ve özellikle alan bilgisi gerektiren derslerde hizmet içi eğitim kurslarına katılmalarını önermiştir.

Yıldız (1998) “İlköğretim Birinci Devre Resim Derslerinde Çocuğun Kendini İfade Etmesinde Sanat Eğitimcisinin Rolü ve Önemi” adlı yüksek lisans tezinde, ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin Resim-İş derslerinde kendilerini ifade etmelerinde öğretmen unsuru incelenmiştir. Bu araştırmada, oluşturulan kontrol grubuna pasif eğitim durumları uygulanırken, deney grubuna sanat eğitimi ilkeleri doğrultusunda aktif eğitim

durumları uygulanmış ve sonuç olarak; deney grubu öğrencilerinin daha başarılı olmaları neticesinde, diğer derslerin öğretilbilir olduğu gibi Resim-İş dersinin de öğretilbildiği ve bunda dersi okutan eğitimcinin işlevselliğinin önemli olduğu belirtilmiştir.

Arısoy (1994) “İlkokullarda Resim-İş Eğitimi ve Karşılaşılan Sorunlar” adlı yüksek lisans tezinde, sanat derslerinin amaçlarının dışında kullanıldığı ve sadece teorik bilgilerle hazırlanan bir programda yetişen çocukların ruhsal yönden ortaya çıkan eksikliklerinin sanat eğitimi yoluyla tamamlanması gerektiğini vurgulamıştır.

Yılmaz (1994) “1980’den Günümüze İlkokullarda Resim-İş Eğitiminin Önemi” adlı yüksek lisans tezinde, ilköğretimde 6-12 yaş grubu çocuklara yönelik Resim-İş eğitimini incelemiş, sanat eğitimcilerinin gerekli bilgilerle ve çağdaş bir anlayışla donatılmış olmaları ilkesinden yola çıkarak, ilkokul öğretmenlerinin bilgilerini yenileyebilmeleri için hizmet içi kurslarla, özellikle temel sanat eğitimi alanında yetiştirilmeleri gerektiğini, mümkün olduğunca ise genel sanat dalında da eğitilmelerinin sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

1.5. Problem Cümlesi

Sınıf öğretmenin görsel sanatlar dersindeki öğretme ve öğrenme sürecini gerçekleştirme durumu nasıldır?

1.5.1 Alt Problemler:

1. Öğrencilerin görsel sanatlar dersi ile ilgili görüşleri nelerdir?
2. Sınıf öğretmenin görsel sanatlar dersi ile ilgili görüşleri nelerdir?
3. Sınıf öğretmenin görsel sanatlar dersindeki öğretme ve öğrenme sürecindeki güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?

1.6. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmenin öğretme ve öğrenme sürecindeki etkinlikleri nasıl yürüttüğünün incelenmesi, bu etkinliklerin güçlü ve zayıf

yönlerinin neler olduğunun belirlenmesi ve öğretmenin ve öğrencilerin bu derse yaklaşımlarının nitel olarak betimlenmesi amaçlanmıştır.

1.7. Araştırmanın Önemi

Sanat eğitimi, toplumun kültürel yapısındaki bilinçlendirmeyi artırmak için sistemli olarak ele alınması gereken, yeteneklerin erken keşfinin önemli rol oynadığı, gerektiğinde özel imkânlar sağlanmasını öngören, kabiliyet ve ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte, algılama ağırlığına göre çeşitli öğretim yöntemlerinin geliştirilmesini gerektiren bir alandır. Ancak eğitim sistemimizde, sanat eğitiminin önemi bugün bile yeteri kadar anlaşılammıştır. Sistemsel olarak anlamlı değişiklikler yapılması gerektiği söz konusu olduğunda ise, bu doğrultuda yapılan araştırma ve uygulamaların azlığı dikkat çekmekte ve çoğaltılması gerekmektedir. Sanat eğitimi programlarının verimliliği; uygulanabilirliği, çağdaşlığı, eğitim araç-gereç ve donanımların varlığı kadar nitelikli öğrenci, nitelikli öğretmen, iyi tasarlanmış programlar ve etkinlik sağlanmış öğretim-öğrenme süreçleri ile mümkündür.

Türkiye'deki ilköğretim okullarında yeteri kadar kadrolu görsel sanatlar öğretmeni bulunmadığından bu dersler ya sınıf öğretmenleri ya da farklı branşlardaki diğer öğretmenler tarafından yürütülmektedir. Bu açıdan bakıldığında; görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmenin öğretim ve öğrenme sürecini gerçekleştirme durumlarının niteliğinin bilimsel yöntemle irdelenmesi ve sonuçta bulguların sistematik bir yolla okuyucuyla paylaşılması önemli olacaktır.

1.8. Varsayımlar

Sınıf öğretmenin gözlem süresi boyunca öğretim ve öğrenme sürecindeki etkinlikleri, gözlemi yapan katılımcıdan etkilenmeden gerçekleştirdiği varsayılmaktadır.

1.9. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2007-2008 öğretim yılında Konya ili Seydişehir ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilköğretim okulunda 5. sınıfın Görsel Sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmeni ve öğrencilerin görüşleri ile sınıfta yapılan gözlemlerle sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modelinin belirlenmesine yönelik esaslara, bu esaslara yönelik çalışma grubunun yer aldığı okulun ve sınıfın fiziki yapısına, verilerin toplanmasına, görüşme formlarının hazırlanmasına, görüşmelerin yapılmasına, gözlem formlarının hazırlanmasına, gözlemlerin yapılmasına, verilerin çözümü ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmenin öğrenme ve öğretme sürecindeki etkinlikleri nasıl yürüttüğünün incelenmesi, bu etkinliklerin güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğunun belirlenmesi ve öğrencilerin ve öğretmenin bu derse yaklaşımlarının belirlenmesine yönelik tarama modelinde, kültür analizi deseninde nitel bir araştırmadır.

Bir sosyal araştırmada sosyal olay ve olguların, olduğu gibi, değiştirilmeden ortaya konması tarama modeli ile yapılır. Tarama modeliyle olay, olgu, obje ve kavramların ne oldukları açıklanmaya çalışılır. Bu tür araştırmalar mevcut durumları, koşulları ve özellikleri olduğu gibi ortaya koymaya çalışır (Arslantürk, 2005, s. 85).

Tarama modeli tavırları, davranışları karşılaştırmak ve betimlemek için bir veri toplama sistemidir (Gürsaka, 2001, s. 135). Arseven'e (1994, s. 14) göre ise, genelde resmi bir kuruluşun veya benzerlerinin belli bir zamanda olay ve olguların doğal şartları içindeki gerçek durumunu saptamak üzere, toplum evreninden seçilen bir örneklemden elde edilen verilere dayalı yapılan bir araştırma biçimi olarak tanımlanabilir.

Karasar'a (2002, s. 77) göre tarama modelleri, geçmişte ya da halen devam eden bir durumu var olan şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme ya da etkileme çabası gösterilmez.

Tarama modeli kullanılan bilimsel araştırmaları nicel ve nitel olarak iki grupta toplarsak, Gürsakal'a (2001, s. 119) göre nicel araştırma, olaylar arasındaki ilişkileri tanımlamak için sayısal veriler kullanır. Nitel araştırmalar ise, insan davranışlarını veya deneyimlerini tanımlamak için sözcükleri, tavırları, davranışları ve dışavurumları veri olarak kullanır. Nicel araştırmanın bir araştırma problemi, nitel araştırmanın ise bir araştırma sorusu vardır. Punch'a (2005, s. 132) göre, nicel ve nitel araştırmalar arasındaki bir fark da, yöntemsel açıdan tek boyutlu görünen nicel araştırmaların tam tersine, günümüz nitel araştırmalarının çok çeşitli olmasıdır.

Nicel ve nitel araştırmalar arasındaki farklılıkları Bryman (1988'den akt. Kuş, 2003, s. 116) ise Şöyle sunmuştur:

	NİCEL	NİTEL
Araştırmacının rolü	Hazırlayıcı	Aktörün yorumlarının incelenmesine araç
Araştırmacı ve özne arasındaki ilişki	Mesafeli	Yakın
Araştırmacının özneye ilişkin duruşu	Dışarıda	İçeride
Teori/kavramlar ve araştırma arasındaki ilişki	Doğrulamayı	Oluşumcu
Araştırma stratejisi	Yapılaşmış	Yapılaşmamış
Bulguların alanı/kapsamı	Nomotetik	İdiografik
Sosyal gereklilik imajı	Statik ve aktörün dışında	Süreçsel ve aktör tarafından sosyal olarak inşa edilmiş
Verilerin doğası	Güçlü, güvenilir	Zengin, derin

Araştırmalarında nicel yöntemi benimseyen araştırmacılar, sosyal dünyaya dışarıdan bir bakışı kabul ederler. Bu araştırmacılar araştırılan öznelere önceden belirlenen ve hazır olan bir çerçeveyi uygularlar. Nitel yöntemi benimseyen araştırmacılar ise, araştırılan öznelere yakın olma çabası içindedirler. Nitel araştırmacılara göre, dünyayı o yerdeki bir katılımcı olarak görme imkânı, sadece öznelerine yakın durarak ve içerden biri olarak olabilir (Kuş, 2003, s. 117).

Gürsakal'a (2001, s. 119) göre nitel araştırma, ilişkilerin anlamını ve türünü keşfetmek için gözlemlerin sayısal olmayan sözel bir biçimde incelenmesi ve yorumlanmasıdır. Nitel yaklaşımların veri kaynağı kişinin yazdıkları, söyledikleri ve gözlenen

davranışlarıdır. Ekiz'e (2003, s. 25) göre ise nitel araştırmalar, üzerinde araştırma yapılan kişilerin sahip oldukları deneyimlerden yararlanma ve o kişilerin belirlenen konu ya da konular hakkında duygu ve dűřüncelerini anlayabilme bakımından tercih edilen bir araştırma tekniğidir.

Balcı (2004, s. 28) pozitivistimin, 19.yy. Fransız filozofu Auguste Comte tarafından ilk kez felsefi anlamda kullanılan bir kavram olduğundan bahseder. Comte pozitivistimi, "üç aşama yasası" terimiyle izah edilir. Bu yasaya göre; insan akılı dinsel aşamalardan metafizik aşamaya, en son olarak da pozitivist aşamaya doğru gelişmiştir. Dinsel aşamada insan davranışları ruhsal ve doğauştü varlıklar kavramları ile açıklanırken, metafizik aşamada soyutlama, kişisellikten uzak oluşum ve varlıklar ya da güçler terimleriyle açıklanır. Pozitivist aşamada ise davranışı anlama araçları olarak gözlem, akıl ve mantık esastır.

Nitel araştırmalar temelde pozitivistimle uyumludur ve belirli özellikleri taşımaktadır. En belirgin özellikleri ise; bu araştırmalar her şeyden önce nesnel, genellenebilir, geçerli ve güvenilir bilgi elde etme amacını güderler. Bu görüşte araştırma, denenmek üzere ortaya konan bir hipotez olmaksızın yürütülemez inancı hakimdir. Bu tür araştırmalarda ölçüm önemlidir. Kavramların somutta neye karşılık geldikleri gösterilerek ölçülebilir bir forma sokulmalıdır. Nitel araştırmalar ise, temelde anlamacı olarak adlandırılan epistemolojik pozisyonlarla uyumludur. Anlamacı olarak adlandırılan bu gelenek uzun bir geçmişe sahip olmakla birlikte, esas olarak 20. yüzyılın ikinci yarısında pozitivistime yönelik eleştirilerin artmasıyla daha fazla gündeme gelmiş ve bu geleneğe bağlı olarak yürütölen nitel araştırmalar hızlı bir artış göstermiştir (Kuş, 2003, s. 105).

Bu araştırmada, olay ve durumlar doğal sınıf ortamının içerisinde incelenmiş, herhangi bir şekilde değiştirme ve etkileme çabası güdülmeyen, verilen cevap, tavır, davranış ve dışavurumlar veri olarak kullanılmıştır. Bir sınıf öğretmenin ve öğrencilerinin öğrenme-öğretme sürecindeki niteliğinin nasıl olduğunun anlamlandırılmasını esas alan araştırmanın temellendirilmesi sırasında da öğretmen ve öğrencilere yakınlık çabası güdülöl, bu süreçlere katılımcı olarak katılarak niteliksel farkların derinlemesine betimlenmesi gibi nedenler göz önünde bulundurularak, nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Yıldırım ve şimşek'e (2006, s. 69-72) göre;

Nitel yöntem kullanılarak yapılan bilimsel araştırmalarda kültür analizi, olgubilim, kuram oluşturma, durum çalışması ve eylem araştırması desenleri kullanılmaktadır. Bu araştırmanın amacı doğrultusunda belirli bir topluluğun kültürünü tanımlama ve yorumlamaya yönelik olduğundan tercih edilen kültür analizi deseni, bir toplum, kurum, sınıf, arkadaş grubu veya bunların benzeri belirli bir amaç için bir araya gelen bireylerin ortak oluşturulmuş bir gerçeklik bütünü olarak, nitel araştırmalar açısından ilginç ve önemli bir araştırma desendir. Doğası gereği muğlak olması sebebiyle standardize edilmiş veri toplama araçları ile ölçülemez. Dolayısıyla, üzerinde çalışılan kültür alanında uzun süre bulunmayı ve bu kültürü oluşturan bireylerin kültür yapısından nasıl etkilendiklerini derinlemesine anlayabilmek için gözlem yapmayı, ortamı hissetmeyi gerektirir. Veriler çoğunlukla gözlem, görüşme ve mecazlar gibi nitel veri toplama yöntemleri ile toplanır. Gözlem katılımcı veya katılımcı olmayan türden, görüşme ise açık uçlu, yarı yapılandırılmış ya da yapılandırılmış formlar yoluyla yapılabilir. Örneğin yapılan gözlemler sonucunda bir yoruma ulaşan araştırmacı, yorumlarını ek görüşmelerle kuvvetlendirebileceği gibi gözlemlerde dikkatini çekip de anlamlandıramadığı durum ve olayları da bu sayede anlamlandırabilir. Verilerin analizi ise, betimsel analiz veya içerik analizi yaklaşımları ile yapılır. Temel amaç araştırmaya konu olan kültürün tanımlanması ve bu kültürü oluşturan birey ya da grupların algılarının, deneyimlerinin ve tutumlarının kendi bakış açılarından aktarılması olduğundan ortaya çıkan bulgular çalışılan bireylerin ya da grubun diliyle sunulabileceği gibi doğrudan alıntılara da sık sık yer verilmelidir.

Bu araştırmada, bir grubun davranışını doğrudan gözlemlemek ve bu gözleme dayanarak bu gruba ilişkin bir betimleme yapmak olarak tanımlanan etnografik araştırma yapısına uygun şekilde kültür analizi deseni kullanılmıştır (Agafonoff, 2006, s. 117). Kültür analizi deseninde insan topluluklarının ilişkileri ve davranışları kendi ortamlarında gözlemlenir, belgelenir ve yorumlanır.

Goulding'e (2005, s. 299) göre, kültür analizi deseni kullanılan araştırmalarda kültürel yapıları ve bu yapıları oluşturan davranış ve tecrübeleri açıklamak amaçlanır. Bunun gereği olarak ise; araştırılan kültür veya alt kültürle belirli bir süreklilikteki bir ilişkinin sağlanması gerekir. Tek bir olgu için anket, gözlem, kayıt gibi birden fazla veri toplama aracı kullanılabilir. Araştırmacı incelenen kültürün, grubun bir parçası konumundadır.

Bu araştırma türünde, iki ana veri kaynağı vardır. Bunlardan birincisi davranışa yönelik gözlemler, ikincisi ise sözlü raporlar yani görüşmelerdir. Toplanan veriler yorumlanmadan önce verilerin geçerlik ve tutarlılıklarının değerlendirilmesi gerekir. Dolayısıyla içerik geçerliliği ve tutarlılığı çoklu veri toplama yöntemleriyle elde edilen verilerin karşılaştırılmasıyla test edilir (Arnould ve Wallendorf, 1994, s. 486-494).

Bu araştırmada da sosyal bilimlerde en çok başvurulan veri toplama teknikleri olarak karşımıza çıkan görüşme ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Punch'un (2005, s. 165) belirttiği gibi görüşme, nitel araştırmalarda temel veri toplama aracı olarak kullanılan bir teknik olmakla beraber, başkalarını anlamak amacıyla da kullanılan ve gerçek olana ilişkin durumların algılanıp tanımlandığı güçlü bir yöntemdir.

Karasar'a (2002, s. 166) göre insan yaşamında görüşme tekniğinin, önemli ve o kadar da eski bir yeri vardır. Görüşme, bireylerin çeşitli bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kestirme yol olarak kullanılan bir tekniktir. Görüşme, kısaca sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir. Araştırma yapmaya ilişkin çok yönlü bir yaklaşım olan nitel görüşme, sosyolog, siyaset bilimci, kamu yöneticisi, tarihçiler ve eğitimciler için temel bir araştırma aracıdır (Rubin ve Rubin, 1995, s. 3).

Her tekniğinin olduğu gibi, görüşme tekniğinin de zayıf ve güçlü yönleri vardır. Yıldırım ve Şimşek'e (2006, s. 123-127) göre görüşme tekniği, diğer veri toplama tekniklerine göre daha pahalı olması, daha fazla zaman alması, araştırmacının veri toplama sürecinde yanlı olabilmesi, yazılı ve kayıtlı bilgilerden çok fazla yararlanılamaması, görüşme yapılacak kişinin zaman ayıramaması, araştırmacı ile görüşme yapılacak kişinin karşı karşıya gelmesinden dolayı gizliliğin ortadan kalkması, standart soruların olmadığı durumlarda farklı kişilere farklı soruların sorulabilmesi ve görüşme yapılacak kişilere ulaşma güçlüğü açısından zayıf bir tekniktir.

Görüşme; araştırmacılar için büyük ölçüde esneklik sağlaması, veri toplama sürecinde araştırmacı bizzat bulunduğu için yanıt oranının yüksek olması, görüşülen kişinin davranış, yüz ifadesi ve vücut hareketlerini gözleme ve kaydetme olanağına sahip olunması, araştırmacının görüşme ortamını düzenleyip rahat ve sessiz bir görüşme ortamı yaratabilmesi, soruların sırası konusunda da araştırmacıya esneklik sağlaması, araştırmacının görüşülen bireyin anlık geliştirdiği yanıtları ve tepkileri kaydetme şansına sahip olması, görüşmede sorular önceden belirlendiğinden bireye doğrudan sorulduğu için bu yolla elde edilen verilerin daha yüksek olması, araştırmacının belirli bir tarzda yazılmış bir soru yoluyla elde edemediği bilgileri, soruları değiştirerek veya ek sorular sorarak elde etme şansına sahip olması ve görüşme sonucunda derinlemesine bilgi elde edilebilmesi açılarından güçlü bir tekniktir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 123-127).

Arslantürk'e (2005, s. 101) göre söylenenlerin değerlendirilmesinde; ses tonu, mimikler ve soruları cevaplama isteği, önemli ipuçları niteliğinde olmakla beraber, görüşme yapılırken, net olarak cevaplandırılmadığı düşünülen soruları detaylandırarak

genişletmek ve sorulara verilen yzeyssel cevapları ayıklayarak gerçek düşünceleri ortaya çıkartmak olasılığı daha fazladır.

Görüşme, yapılandırılmamış ya da yarı yapılandırılmış Şekillerde yapılabilmekle birlikte Rubin ve Rubin (1995, s. 6) tüm nitel görüşmelerin söyleşi tarzında olması, görüşülenlerin bakış açısını elde etmeye yönelik olması ve görüşme akışının esnek olması gibi üç temel özelliğin olduğunu belirtir. Kuş (2003, s. 87) ise, nitel araştırmaların temel karakteristiğini, araştırma öznelerinin bakış açılarını, anlam dünyalarını ortaya koyma ve dünyayı araştırma, öznelerinin gözüyle görme olarak açıklamaktadır. Bu bağlamda nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniğinin belirleyici özelliği de, görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya çıkarma olmaktadır. Bu nedenle görüşülenlerin anlam dünyalarını, duygu ve düşüncelerini anlamak, nicel görüşmelerde yzeyssel iken, nitel araştırmalarda esas olan daha derin bilgi edinmektir.

Nitel görüşmelerin; yaşam öyküsü, derinlemesine görüşme ve odak grup gibi farklı türleri bulunmaktadır. Bu araştırmada yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılarak derinlemesine görüşme yapılacaktır. Bu görüşme sırasında görüşmeci soruları soracak, görüşülen kişi ise soruları cevaplandırdıktan sonra görüşmeci soruduğu sorunun tam cevabını alamadığını düşündüğü noktada daha fazla bilgi elde etme tekniği olan sonda tekniğini işe koşularak daha derinlemesine bilgi edinecektir.

Nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama teknikleri arasında yaygın olarak karşımıza çıkan tekniklerden birisi de gözlem tekniğidir. Gözlem genelde sanıldığı gibi sadece göz ile değil, bütün duyu organlarıyla yapılabilir.

Arseven (1994, s. 124) gözlem tekniğini araştırmacının, bireylerin doğal hayatı içinde davranışlarını ve olayları bir plan çerçevesinde gözlemesi, izlemesi ve kaydetmesi işlemi olarak tanımlarken, Yıldırım ve Şimşek (2006, s. 169) ise, belli bir ortam ya da kurumda oluşan davranışları, ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla araştırmak istenildiğinde tercih edilmesi gereken veri toplama tekniği olarak tanımlamaktadırlar.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi, gözlenenlerin kendi doğal ortamı içerisinde bulunmaları, gözlem tekniğinin en önemli özelliğidir. Karasar'a (2002, s. 157) göre birçok davranış, ancak bu Şekilde objektif olarak saptanabilir.

mleki (2001, s. 65-66) gözlem tekniğini benimseyen araştırmacıların yanlı davranabileceği, ilgilenilen değişkenlere ilişkin ölçüm değerlerini doğru bir biçimde

kaydedemeyeceği, gözlemi yapan araştırmacıların yanlı davranabilecekleri gibi, gözlenenlerinde yanlı gözlemlere neden olabilecekleri yani, gözlemi yapılan kişilerin davranışlarını değiştirebileceği ve böylece de davranışlarıyla ilgili toplanan verilerin yanlı olabileceği gibi hususların gözlem tekniğinin zayıf yönleri olduğunu vurgularken, güçlü yönlerinin ise; bu veri toplama tekniğinde ölçme işlemi ilgilenilen değişken üzerinde doğrudan doğruya yapıldığı için, veri toplama sırasında noksan hatırlama veya gerçeklerin çarpıtılması gibi sorunların ortaya çıkmaması ve verilerin oldukça uzun bir zaman aralığı boyunca sürekli olarak elde edilebilmesi olduğunu belirtmektedir.

Bailey (1987'den akt. Balcı, 2004, s. 169) gözlemleri, hem araştırılacak-gözlenecek olayın, hem de soruların yapılandırılmasında kullanılacak çerçeveye göre sınıflandırmaktır. Gözlemlerde iki tür yapı kullanılır, dolayısıyla iki tür gözlemden söz edilebilir. Birincisi; çevrenin yapılanma derecesi, doğal ortam ve yapay bir laboratuvar ortamı olarak gruplandırılabilir. İkincisi ise; araştırmacı tarafından gözlem çevresine konan yapılanma derecesi de yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olarak sınıflandırılabilir. Her iki türdeki ikili grupları Tablo 1'de göstermek mümkündür;

Tablo 1.

Gözlem Ortamının Yapılaşma Derecesi

Araştırmacının ortama gösterdiği yapılaşma derecesi	Doğal ortam	Yapay laboratuvar
Yapılandırılmamış	Tamamen yapılandırılmamış alan araştırması 1	Yapılandırılmış laboratuvar analizi 2
Yapılandırılmış	Yapılandırılmış alan araştırması 3	Tamamen yapılandırılmış laboratuvar gözlemi 4

Bu araştırmada yapılandırılmış gözlem aracı kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2006, s. 172) göre bu tür araştırmalar, zaman zaman yarı yapılandırılmış araştırmalar olarak da adlandırılır ve yapılandırılmamış alan araştırmaları yoluyla elde edilen sonuçları doğal ortamlarda test etme amacı güder.

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını, Konya ili Seydişehir ilçesinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilköğretim okulunda öğrenim gören 5. sınıf öğrencilerinin bulunduğu bir şube ve bu şubenin görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Görüşme yapılan öğrenciler, beşi kız ve beşi erkek olmak üzere toplam on öğrencidir. Odak öğrenciler sınıf öğretmeninin ve araştırmacının ortak seçimi ile görsel sanatlar dersi ve diğer tüm dersler göz önünde bulundurularak, başarılı-başarısız, yetenekli-yeteneksiz, ilgili-ilgisiz gibi durumları dikkate alınarak, birbirlerine benzer standartlarda olmamalarına özen gösterilmiş ve sınıf ortalamasını sağlayacak şekilde seçilmiştir. Görüşme yapılan odak öğrencilerin kişisel bilgileri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kişisel Özellikleri

Adı	Cinsiyeti	Annesinin Mesleği	Babasının Mesleği	Kardeş Sayısı	Ailenin Kaçınıcı Çocuğu Olduğu
Ahmet	Erkek	Ev hanımı	Çiftçi	4	4.
Aysun	Kız	Ev hanımı	Çiftçi	5	5.
Büşra	Kız	Ev hanımı	Marangoz	4	2.
Emre	Erkek	Memur	Mobilyacı	2	1.
Eser	Kız	Ev hanımı	Balıkçı	2	2.
Esra	Kız	Ev hanımı	Esnaf	2	2.
Fatih	Erkek	Ev hanımı	Marangoz	3	3.
Funda	Kız	Ev hanımı	Esnaf	2	1.
Veysel	Erkek	Ev hanımı	Esnaf	4	4.
Yaşar	Erkek	Ev hanımı	Memur	3	3.

Görüşme ve gözlem yapılan öğretmen, eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümü mezunudur. Otuz beş yaşındadır ve on iki yıldır sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

2.2.1. Araştırma Yapılan Okulun Fiziki Yapısı: Okul 1990 yılında ortaokul olarak eğitim ve öğretime açılmış, 1998 yılında ise zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması ile birlikte İlköğretim Okulu olarak değişiklik yapılmıştır. Şehir merkezine üç km. mesafededir. Fiziki yapısı, A blok ve B blok olmak üzere aralarında yaklaşık bir km. mesafe bulunan, her ikisi de duvarlarla sınırları belirlenmiş bahçe içerisinde bulunan iki ayrı binadan oluşmaktadır. A blok bölümünde 6., 7. ve 8.sınıflar, müdür odası, müdür yardımcısı odası, öğretmenler odası, memur odası, kütüphane, Bilişim Teknolojileri sınıfı, yemekhane, kantin ve lavabolar, B blok bölümünde ise 1.,2.,3.,4. ve 5. sınıflar, öğretmenler odası , hizmetli odası ve yemekhane mevcuttur. B bloktaki lavabolar dersliklerden ayrı olmak üzere okul bahçesinin içerisinde, arka tarafta ayrıca inşa edilmiş küçük bir bina içerisinde, 1, 2, 3, 4, 5 ve 6. sınıflardan birer şube, 7 ve 8. sınıflardan ise ikişer şube bulunmaktadır. Okulun A blok bölümü kaloriferli olup, B blok bölümü sobalıdır. Her iki blokta da beşer derslik bulunmaktadır.

İdari kadroda müdür, beş sınıf öğretmeni ve Türkçe, fen ve teknoloji, ingilizce, teknoloji ve tasarım, din kültürü ve ahlâk bilgisi, sosyal bilgiler ve bilişim teknolojileri olmak üzere kadrolu yedi branş öğretmeni, üç hizmetli ve memur görev yapmaktadır. Toplam 192 öğrenci mevcudu bulunan okulun; seksen beş öğrencisi birinci kademede, yüz yedi öğrencisi ise ikinci kademededir. Madenli, Susuz ve Çatmakaya köylerinden taşınmalı eğitim sistemi ile öğrenim gören yetmiş yedi öğrenciden yirmi biri ilköğretim birinci kademede, elli altısı ise ikinci kademede öğrenim görmektedir.

Eğitim ve öğretim dört saat sabah, iki saat ise öğleden sonra olmak üzere toplam altı saat ve tüm gün yapılmaktadır. Zaman çizelgesine göre; sabah 08.30'da törenin başlaması ile 08.45'te ilk derse giren öğrenciler, öğlen 12.05'e kadar, öğleden sonra ise 13.45'den 15.15'e kadar öğrenim görmektedirler. Bu süre içerisinde ikinci ve üçüncü dersler arasındaki teneffüs yirmi dakika, diğer dersler arasındaki teneffüsler onar dakika, öğle arası ise yüz dakikadır. Taşınmalı eğitim sistemi ile öğrenim gören

öğrenciler, her üç köyden de ayrı ayrı tahsis edilmiş servis araçları ile ders başlamadan yaklaşık on beş dakika önce getirilmekte ve ders bitiminde hazır bekleyen aynı servis araçlarıyla köylerine geri götürülmektedirler. Ayrıca bu öğrenciler öğle yemeği için evlerine gidemediklerinden kendilerine hazırlanan tabldot yemekten yemekteyler.

2.2.2. Araştırma Yapılan Sınıfın Fiziki Yapısı: Katılımcı grubunun bulunduğu sınıf B bloktadır. B blok kendi içerisinde iki bölüme ayrılmaktadır. Sağ bölüm; 1., 2. ve 3. sınıfların, öğretmenler odasının, hizmetli odasının ve yemekhanenin bulunduğu, sol bölüm ise; 4. ve 5. sınıfların bulunduğu bölümdür. Okul binasına girildiğinde soldaki sınıf 5-A, karşıdaki sınıf 4-A'dır. 5-A sınıfı binanın güneybatı cephesinde, kapısı ise sınıfın doğu cephesindedir.

Ahşap, beyaz boyalı, metal kollu, oldukça yıpranmış eski görünümlü, üzerinde darbe ve hasarlar olan bir kapıdan girilen sınıf yaklaşık 40 metrekaredir. Kapı soldan sağa doğru açılmaktadır ve öğretmen masasının tam karşısındadır. Kapının sol üst köşesine yakın olan duvarda metal bir çerçeve içinde sınıfın şubesi yazmaktadır. Kapıdan içeri girildiğinde, kapının hemen solunda çöp kovası, sol çaprazında yaklaşık bir metre ileride kahverengi ve gümüş karışımı eski bir soba bulunmakta ve öğrenciler sobanın yaklaşık bir metre ilerisinden sıralanmaya başlamaktadırlar.

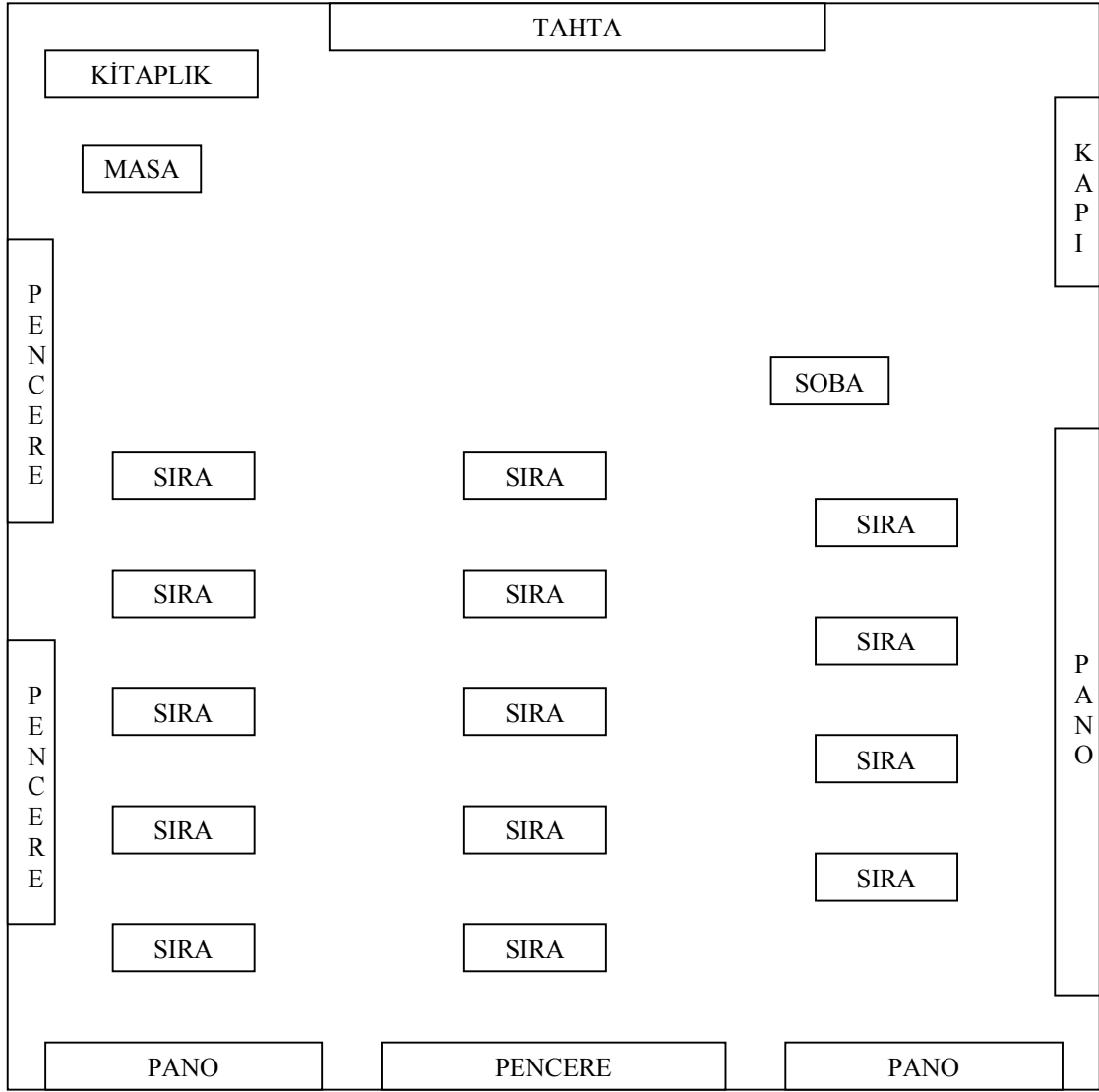
Yerler gri renkli karo taşlarla döşeli, tavan ise kahverengi sunta ile kaplıdır. Suntalar üzerinde, tavanı ortalayacak şekilde iki adet floresan lamba bulunmaktadır. Duvarların yerden yaklaşık bir buçuk metre yüksekliğe kadarki kısmı yeşil, tavana kadarki diğer kısmı ise sarı boyalıdır. Alttaki yeşil kısım sarı kısma kıyasla daha kirlidir. Sınıfın batı cephesinde yaklaşık iki metre uzunluğunda, soldan sağa doğru açılan, beyaz çerçeveli, duvarla birleştiği yerde yaklaşık on cm'lik mermer yüzeyli pvc olan iki ayrı pencere, güney cephesinde ise bir pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerden dışarıya bakıldığında tek katlı evler ve yol görülmektedir. Pencerelerin üst kısmındaki kornişlerde düz, desensiz, pencereyle aynı uzunlukta beyaz tül perdeler asılıdır.

Sınıfa girildiğinde sağ duvarda sağdan sola doğru en köşede yetişkinlerin göz hizasında bulunan ve üzerinde bitişik eğik el yazısı büyük ve küçük harflerin, rakamların, noktalama ve matematik işaretlerinin yer aldığı levha çivi ile duvara asılmıştır. Bu levhanın yaklaşık yirmi cm yukarısında beyaz A4 kâğıda siyah ve büyük harflerle "Oh

Türk be proud work hard and trust” cümlesinin yazılı olduğu bir kâğıt şeffaf bant ile duvara yapıştırılmıştır. Bu duvarın tam ortasında yeşil, ahşap, yaklaşık 2x3 metre ebadında, tebeşirle yazılabilen, alt kısmında tebeşir koyma haznesi olan yazı tahtası bulunmaktadır. Tahtanın sağ üst köşesindeki bir çivide, üzerinde Atatürk resmi olan bir takvim asılsıdır. Tahtanın üst kısmında çok düzgün bir şekilde hizalanmış, ortalı bir şekilde yerleştirilmiş, solda İstiklal Marşı, sağda Gençliğe Hitabe, ortada Atatürk portresi ve bunların en üstünde Türk Bayrağı bulunmaktadır. Tümü camlı, eski ahşap ve beyaz boyalı çerçeveler içerisindedir. Tahtanın solunda ve aynı zamanda bu duvarın bittiği yerde yaklaşık iki metre uzunluğunda, bir metre eninde içerisinde kitapların bulunduğu gri, ahşap dolap bulunmaktadır. Dolap alt ve üst katlarda ikişer olmak üzere toplam dört kapaklıdır. Üstteki kapaklar camlıdır fakat bir kapağın camı yoktur. Altteki kapaklar camsız ve tamamıyla ahşaptır. Bu dolabın üzerine andımızın yazılı olduğu bir pano ve içinde sarı ve beyaz renklerde yapay çiçeklerin bulunduğu bir vazoyu koymuştur. Bu dolabın bir metre önünde öğretmen sandalyesi, onun önünde de mavi ve beyaz kareli desenli örtüsü olan öğretmen masası bulunmaktadır. Sol duvardaki iki pencere arasında Konya ilinin kuş kâğıda basılmış haritası yetişkinlerin göz hizası yüksekliğinde çivi ile duvara sabitlenmiştir.

Öğretmen masasının karşısındaki duvarda sağdan sola doğru, öncelikle Türkiye fiziki haritası bordo pano üzerine iğnelenmiştir. Bu panoyu izleyen pencereden sonra yine aynı renkte başka bir panonun üzerine iğne ile tutturulmuş mevcut grafiği, boy grafiği ve sosyal kulüpleri belirten kartondan hazırlanmış çizelgeler bulunmaktadır. Sol duvar ise yaklaşık beş metre uzunluğunda aynı tipteki üçüncü bir pano ile örtülmüştür. Daha önceden yapılmış resimler, Atatürk köşesi, kompozisyon ve şiirlerin yazılmış olduğu kâğıt yaprakları da bu pano üzerinde sergilenmektedir.

Öğrencilerinin 11’i kız, 17’si erkek olan, toplam 28 kişilik sınıfın yerleşim düzeni üç sıra halindedir. Sınıf, öğretmen masasının önünde beş, ortada beş ve sobanın hizasında dört sıra olmak üzere ardı ardına dizilmiş on dört sıradan oluşmaktadır. Her sırayı ikişer öğrenci paylaşmaktadır. Sınıfın fiziki yapısı Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Sınıfın Fiziki Yapısı

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın konusu belirlendikten sonra konu ile ilgili bilgileri toplamak amacıyla; ilgili eğitim programları, süreli yayınlar ve kaynak kitaplar incelenmiştir. Araştırmaya ışık tutacağı düşünülen bölümlerden dolayı ya da doğrudan alıntılarda bulunulmuş ve bu bilgilere dayanarak yorumlar yapılmıştır.

Bu araştırmada, görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmenin öğrenme ve öğretme sürecindeki etkinlikleri nasıl yürüttüğünün incelenmesi, bu etkinliklerin güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğunun tespit edilmesi ve öğretmen ve öğrencilerin bu derse

yaklaşımlarının nitel olarak betimlenmesi amacıyla veri toplama tekniği olarak “görüşme” ve “gözlem” teknikleri kullanılmıştır.

Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin, görsel sanatlar dersine yaklaşımlarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış olarak hazırlanan “Öğrenci Görüşme Formu” (EK V), sınıf öğretmenin görsel sanatlar dersine yaklaşımını belirlemek amacıyla ise, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış olarak hazırlanan “Öğretmen Görüşme Formu” (EK VI) kullanılmıştır. Görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmenin öğrenme ve öğretme sürecindeki etkinlikleri nasıl yürüttüğünün ve bu etkinliklerin güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğunun belirlenmesi amacıyla ise, M.E.B. tarafından kullanılan “Öğretmenlik Uygulaması Değerlendirme Formu” esas alınarak uzmanlar ve araştırmacı tarafından öğrenme ve öğretme sürecini değerlendirmeye yönelik kriterler seçilerek hazırlanan “Öğretmen Gözlem Formu” (EK VIII) kullanılmıştır.

Öğrenci Görüşme Formu, Öğretmen Görüşme Formu ve Öğretmen Gözlem Formu'nun geliştirilmesinde literatür taraması sonucunda elde edilen bilgilerin yanı sıra, ilköğretim okullarında 2006-2007 öğretim yılında 5. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersine girmiş olan sınıf öğretmenleri ve görsel sanatlar öğretmenleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgi ve önerilerden yararlanılmıştır.

2.3.1. Görüşme Formlarının Hazırlanması: Araştırmada görüşme verilerini toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından “Öğrenci Görüşme Formu” ve “Öğretmen Görüşme Formu” olmak üzere iki ayrı form hazırlanmıştır. Görüşme formlarının geliştirilme sürecinde, öncelikli olarak konu ile ilgili alanyazın taraması yapılmış ve benzer nitelikteki ölçme araçları incelenerek, alan uzmanlarının önerileri doğrultusunda “Öğrenci Görüşme Soruları” (EK III) ve “Öğretmen Görüşme Soruları” (EK IV) oluşturularak taslak görüşme formları hazırlanmıştır. Taslak görüşme formu geçerlik çalışması için alan uzmanlarının görüşüne sunulmuş, soruların açık ve anlaşılır olması da dikkate alınarak, getirilen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak yeniden biçimlendirilmiştir. Araştırmacı, görüşmeleri gerçekleştirmek üzere öncelikle görüşme tekniğine ilişkin kaynakları incelemiş, ön deneme amacıyla bir uzman

tarafından yapılan görüşmeyi izlemiş ve daha sonra kendisi gerçekleştirerek deneyim kazanmıştır.

2.3.2. Görüşmelerin Yapılması: Araştırmacı, öğrenci görüşmelerini ve öğretmen görüşmesini araştırmanın yürütüldüğü okulun müdürü ve öğretmeninden aldığı randevular doğrultusunda 2007-2008 öğretim yılının bahar döneminin son haftasında gerçekleştirmiştir. Görüşmelerin sırası, yeri, tarihi, saati ve kişisi “Görüşme Takvimi”nde (EK I) gösterilmiştir.

Öğrencilerle görüşme sürecinde araştırmacı, görüşülen her bir öğrenciye kendisinin de öğrenci olduğunu ve öğretmenin böyle bir araştırma ödevi verdiğini, kendilerinin bilgilerinin ya da becerilerinin notla değerlendirilmeyeceğini, görsel sanatlar dersi hakkında sohbet edeceklerini, konuşulan her şeyin orada kalacağını ve bu sohbetten edindiği bilgileri sadece ödevini yazmak için kullanılacağını, yani basit bir mantıkla yapmaya çalıştığı işi, öğrencilerin seviyesine inerek anlatmıştır. Görüşmenin en başında, elindeki görüşme formunu notlar almak için, ses kayıt cihazının varlığının amacını ise sadece aralarında ki konuşmaların hepsini uzun uzun yazamayacağından, yetiştiremediklerini yeniden dinleyip, hem eksiksiz hem de yanlışsız hazırlayabilmek ve ödevini doğru yapmak için kullanacağını belirtmiştir. Öğretmen görüşmesinde ise; araştırmacı tarafından araştırmanın yürütülmeye başlandığı dönemin ilk günlerinde araştırma konusu, amacı ve yöntemi hakkında detaylı bilgi verilen öğretmene, görüşmenin amacı hatırlatılmış ve elde edilecek verilerin bilimsel anlamda değerlendirileceği, kimlik bilgilerinin gizli kalacağı ve görüşme sırasında verdiği yanıtlardan herhangi bir sebeple olumlu veya olumsuz olarak yargılanmayacağı belirtilmiştir.

Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından birebir olarak gerçekleştirilmiştir. Herhangi bir olumsuz çevre koşuluna önlem olması amacıyla boş bir sınıf görüşme yeri olarak seçilmiş ve görüşmeler esnasında rahatsız edilmeyi önlemek için nöbetçi öğrenciden sınıfın dışında kapıya yakın bir yerde bekleyerek, sınıfa giriş çıkışı engellemesi istenilmiştir. Görüşme soruları her bir öğrenciye ve öğretmene formlarda belirlendiği sırayla sorulmuş ve öğrencilere isimleriyle hitap etmeye özen gösterilmiştir. Görüşmeler sırasında öğrencilere altı, öğretmene ise yedi soru sorulmuş, öğrenci

görüşmeleri yaklaşık 10-20 dakika, öğretmen görüşmesi ise yaklaşık 35 dakika sürmüştür.

2.3.3. Gözlem Formlarının Hazırlanması: Araştırmada gözlem verilerini toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından “Öğretmen Gözlem Davranış Kriterleri” hazırlanmıştır (EK VII). Gözlem davranış kriterlerinin geliştirilme sürecinde, öncelikli olarak konu ile ilgili alanyazın taraması yapılmış ve benzer nitelikteki ölçme araçları incelenmiş ve M.E.B. tarafından kullanılan “YÖK Öğretmenlik Uygulaması Değerlendirme Formu” esas alınarak, araştırmacı ve uzmanlar tarafından öğrenme ve öğretme süreci etkinliklerinin ağırlıkta olduğu kriterler seçilerek taslak gözlem formu hazırlanmıştır. Taslak gözlem formu geçerlik çalışması için alan uzmanlarının görüşüne sunulmuş ve getirilen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak “Öğretmen Gözlem Formu”na son biçimi verilmiştir. Araştırmacı, gözlemleri gerçekleştirmek üzere öncelikle gözlem tekniğine ilişkin kaynakları incelemiş, ön deneme amacıyla yapılan bir gözlemi izlemiş ve daha sonra kendisi gerçekleştirecek deneyim kazanmıştır.

2.3.4. Gözlemlerin Yapılması: Bu süreçte aşağıda sıralanan boyutlara göre alınan notların yanı sıra, sınıf içi etkileşimi kaydetmek için bir video kayıt cihazı ve gerek sınıfın gerekse resim çalışmalarının görüntülerini almak için fotoğraf makinesi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2006, s.178) göre gözlem yapılırken araştırma verileri genel olarak sınıf ortamının dört boyutu çerçevesinde toplanır.

1. Sınıf Ortamı: Sınıf içindeki fiziksel ortama ilişkin bilgilere (sınıfın büyüklüğü, sıra düzeni, öğretmen masasının yeri ve konumu gibi özellikler), sosyal ortama ilişkin bilgilere (öğrencilerin ve öğretmenlerin çeşitli özellikleri, öğrenci sayısı gibi), psikolojik ortama ilişkin bilgilere (öğretmen öğrenci ilişkileri, davranış biçimleri, sözel ve sözel olmayan davranışlar yoluyla duyguların ifadesi gibi) ulaşılmasını sağlayacak gözlemler yapılır.

2. Sınıfın Biçimsel Yapısı: Sınıf içindeki rollere ve sorumluluklara ilişkin bilgilere ulaşılmasını sağlayacak gözlemler yapılır.

3. *Sınıf İçi Etkileşim:* Öğretmenler ve öğrenciler arasındaki ve öğrencilerin kendi aralarındaki etkileşimlerine yönelik gözlemler yapılır.

4. *Bilişsel Yapı:* Uygun olan ve olmayan öğretmen yanıtları, sınıfın güdülenmesi ve yönlendirilmesi, zamanın kullanım şekli, öğretmenlerden ve öğrencilerden beklenenler gibi durumlar gözlemlenir.

Bu araştırmada araştırma verileri yukarıda sözü edilen sınıf ortamının dört boyutu çerçevesinde toplanmıştır. Gözlem süreci, planlandığı gibi 2007-2008 öğretim yılının bahar döneminde 11.02.2008 ile 12.06.2008 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, araştırmanın yürütüleceği okulun müdür ve öğretmeninden aldığı randevular doğrultusunda, her hafta perşembe günü, 13.45-14.25 saatleri arasında günün beşinci ders saatinde işlenen görsel sanatlar derslerinde sınıfta bulunmuştur. 2007-2008 Öğretim yılının on sekiz haftayı kapsamasına rağmen; 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlama töreninde sergilenecek gösteriye hazırlık çalışmaları sebebiyle bayram öncesindeki 27.03.2008, 10.04.2008 ve 17.04.2008 tarihlerinde, 24.04.2008 tarihinin resmi tatil olması sebebiyle ve 08.05.2008 tarihinde bir tiyatro oyunu izleme etkinliği nedeniyle görsel sanatlar dersleri gerçekleşmemiştir. Bu sebeple araştırmacı on üç hafta boyunca öğretmeni ve öğrencileri gözlemlemeyi sürdürmüş, gözlemlerini tek başına gerçekleştirmiş ve bu süreç içerisinde gözlem formunu doldurmaya yönelik kısa notlar almıştır. Gözlemlenen derslerin tarihi ve konusu “Gözlem Takvimi”nde (EK II) gösterilmiştir.

Araştırma için seçilen sınıfı gözlem sürecinde araştırmacı, derslerde gözlemci konumunda olarak, sınıfı, öğrencileri ve öğretmeni tam olarak görebileceği bir konumda yer almıştır. Hiçbir şekilde dersin akışına müdahale etmemiş, var olan durumları dikkatli bir şekilde izleyerek, herhangi bir değişiklik yapma eyleminde bulunmaksızın sınıf içerisindeki her türlü örüntüyü değerli bir veri olarak kabul etmiştir.

Araştırmacı her bir gözlem sürecini tamamladıktan hemen sonra, verilerin güvenilirlik çalışması için, araştırmanın amacı, kapsamı ve veri toplama araçları ile ilgili gerekli açıklamaları yaparak, alandan iki uzmandan yardım almıştır. Gözlem sürecinin yer aldığı dvd kayıtlarını çoğaltıp uzmanlara vererek öğretmenin gözlem formlarında yer alan ve kendisinden beklenen davranış kriterlerini gerçekleştirme durumuna göre işaretlemelerini istemiştir. Araştırmacı ve uzmanlar, gözlem süreçlerini birbirlerinden

bağımsız bir şekilde izleyip, incelemiş ve öğretmenin etkinlik boyunca gerçekleştirdiği davranışların hangi düzeyde olduğuna karar vererek gözlem formlarını işaretlemişlerdir. Değerlendirme sonrasında araştırmacı ve uzmanlar bir araya gelerek gözlem formlarındaki öğretmen davranış düzeylerini karşılaştırmış ve fikir ayrılığı olan davranış düzeylerinde görüş birliği sağlamışlardır. Böylelikle, her ders saati için ayrı ayrı değerlendirilerek işaretlenen “Öğretmen Gözlem Formu” araştırmacının gerekli değişiklikleri yapması ile son halini almıştır (EK VIII).

Gözlemlenen dersler süresince öğretmen gözlem formundaki davranışlar frekanslarla ifade edilmiş ve “zayıf”, “orta”, “iyi” ve “çok iyi” olmak üzere belirlenen dört düzey arasından gerçekleştiği düşünülen düzeyler işaretlenmiştir. Etkinlik süresince, gözlem formundaki tüm davranışların gerçekleşmesi düşünüldüğünden, gerek araştırmacı, gerekse uzman tarafından işaretlenmemiş davranış bırakılmamıştır. Öğretmenin gerçekleştirmesi beklendiği halde gözlemlenemeyen davranışlar ise “zayıf” olarak değerlendirilmiştir.

2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Literatür taraması sonucunda elde edilen bilgiler, konu bütünlüğü içinde çalışmaya dahil edilerek; görüşme ve gözlem sonuçlarının yorumlanmasında sürekli göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmada görüşme ve gözlem sonuçlarından elde edilen verilerin çözümü ve yorumlanması aşamasında genellemelerden kaçınılmış ve “İçerik Analizi” yaklaşımı kullanılmıştır.

İçerik analizi yaklaşımı, toplanan verilerin açıklanmasına olanak sağlayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmayı hedefler. İçerik analizinde elde edilen veriler, derinlemesine bir işleme tabi tutularak fark edilemeyen kavramlar ve temalar keşfedilmeye çalışılır. Bu amaç doğrultusunda toplanan veriler önce kavramsallaştırılır, daha sonra ortaya çıkan kavramlara uygun olarak mantıklı bir biçimde düzenlenir, verileri açıklayan temalar saptanır ve bunlar anlaşılır biçimde düzenlenerek yorumlanır. Görüşme, gözlem veya çeşitli dokümanlar yoluyla elde edilen veriler, içerik analizi ile işlenirken verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanıp yorumlanması olmak üzere dört aşamada analiz edilir. Birincisi; elde edilen bilgilerin, kavramsal olarak anlamlandırılıp ifadelendirildiği

bölmelere ayrılma aşamasıdır. Bu aşamada, anlamlı bir bütün oluşturan bölümler, araştırmacı tarafından tanımlayıcı ifadelerle isimlendirilerek kodlama işlemine tabi tutulur. Eldeki tüm veriler, aynı mantıkla kodlanır ve verilerin incelenip düzenlenmesi sırasında anahtar görevi görecek olan kod listesi oluşturulur. İkincisi; oluşturulan kodlardan yararlanarak, eldeki verileri genel olarak açıklayabilecek ve mevcut kodları belirli kategoriler altında toplayabilecek nitelikteki temaların oluşturulması aşamasıdır. Kodlanan verilerin benzerlik ve farklılık ayrımları yapılarak; iç ve dış tutarlılıkları, derinlik ve kapsamı göz önünde bulundurulmak suretiyle tematik kodlama aşaması gerçekleştirilir. Üçüncüsü; tematik kodlaması yapılan verilerin düzenlenebileceği bir sistem oluşturma aşamasıdır. Bu aşamada kodlara ve temalara göre düzenlenen veriler, anlaşılır bir dille tanımlanarak açıklanır. Birbiriyle ilişkilendirilen bulgular, araştırmacı tarafından ilk elden, kendi görüş ve yorumlarına yer vermeksizin ve mümkün olduğunca tanımlayıcı olmaya özen gösterilerek okuyucuya sunulur. Dördüncüsü; tanımlanan ve sunulan bulguların, araştırmacı tarafından yorumlanması ve sonuçların çıkarılması aşamasıdır. Araştırmacı bu aşamada; toplanan verilere anlam kazandırır, bulguları açıklar, neden-sonuç ilişkileri kurar, bulgulardan birtakım sonuçlar çıkarır ve kendi görüş ve yorumlarını da ekleyerek elde edilen sonuçların önemine ilişkin açıklamalarda bulunur (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 227-238).

Araştırma sürecinde öğrencilerin ve öğretmenin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar içerik analizi tekniği ile çözümlenerek, her bir soruya verilen yanıtların dökümü yapılmış ve araştırma bulgularını yorumlamak amacıyla elde edilen veriler sayısallaştırılmıştır. Brott & Myers'e (2002, s. 145-160) göre görüşmecilerden elde edilen veriler yarı yapılandırılmış formlara yazılı olarak alınır. Her görüşme birden başlayarak numaralandırılır. Veriler okunurken anlatılmak istenen düşüncenin belirlenmesi amacıyla kelime, cümle ve paragraflar kavramlaştırılarak kodlanır. Araştırmanın verilerin kodlanması aşamasında elde edilen veriler, kavramsal olarak anlamlandırılıp ifadelendirilerek bölümlere ayrılmıştır. Anlamlı bir bütün oluşturan bölümler, tanımlayıcı ifadelerle isimlendirilerek kodlama işlemine geçilmiştir. Öncelikle öğrenci görüşmelerinin ve öğretmen görüşmesinin kayıtlarının dökümü yapılmıştır. Kayıtların dökümü yapılırken, her öğrenci için ayrı bir görüşme formu kullanılarak formlara görüşme numarası verilmiştir (EK V). Aynı şekilde, öğretmen görüşmesinin dökümü yapılırken de, ayrı bir görüşme formu kullanılmış ve bu forma görüşme

numarası verilmiştir (EK VI). Öğretmen görüşme formu ve öğrenci görüşme formu dökümlerinden iki tanesi yansız atama yoluyla seçilerek, alandan bir uzman tarafından, bu görüşme dökümleri ile ses kayıtlarının karşılaştırması yapılmıştır. Karşılaştırmaların tamamlanmasının ardından, görüşme formlarında düzeltmeler yapılmıştır. Görüşme formları dökümleri daha sonra, araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında hem araştırmacıya hem de uzmana kolaylık sağlaması ve tüm verilerin incelenip düzenlenebilmesi amacıyla, görüşmelerdeki sorulara verilen yanıtlar ilgili soru altında toplanacak şekilde, verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlamalar yapılarak, öğrenci görüşmeleri için “Öğrenci Görüşmesi Kodlama Anahtarı” ve öğretmen görüşmesi için ise “Öğretmen Görüşmesi Kodlama Anahtarı” taslakları hazırlanmıştır.

Temaların bulunması aşamasında, kodlama anahtarlarında yer alan veriler yeniden okunarak düzenlenmiştir. Oluşturulan kodlardan yararlanarak, eldeki verileri genel olarak açıklayabilecek ve mevcut kodları belirli kategoriler altında toplayabilecek nitelikte temalar oluşturulmuştur. Görüşme yapılan öğrencilerin tümünün, sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda seçenekler sıralanmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda temalar, ilgili soru altında toplanarak “Öğrenci Görüşmesi Kodlama Anahtarı” kayıt formu oluşturulmuştur. Görüşme yapılan öğretmenin, sorulara verdiği yanıtlar doğrultusunda seçenekler sıralanmıştır. Bu değerlendirme sonucunda ise temalar ilgili soru altında toplanarak, “Öğretmen Görüşmesi Kodlama Anahtarı” kayıt formu oluşturulmuştur.

Görüşme kodlama anahtarlarında, temaların ilgili sorular altında seçenek olarak sıralanmasından sonra, yanıt seçeneklerinin güvenilirliğini belirlemek için öğretmen görüşme dökümü ve 5 adet öğrenci görüşme dökümü yansız atama yoluyla seçilip, çoğaltılarak alandan bir uzmana verilmiştir. Araştırmacı ve uzman, birbirlerinden bağımsız olarak görüşme döküm formlarını ve görüşme kodlama anahtarlarını değerlendirmişlerdir. Değerlendirme, görüşme yapılan öğretmenin ve öğrencilerin görüşüne uygun bulunan seçeneğin ilgili görüşme kodlama anahtarına işaretlenmesi biçiminde yapılmıştır. Araştırmacı ve uzmanın görüşme kodlama anahtarlarına yaptıkları işaretlemelerin tutarlılığını belirlemek amacıyla her sorunun yanıtı tek tek incelenerek karşılaştırılmıştır. Bu çalışmadan sonra veriler anlaşılır ve kolay okunabilir şekilde düzenlenip, tanımlanarak “Öğrenci Görüşmesi Kodlama Anahtarı” na (EK IX) ve “Öğretmen Görüşmesi Kodlama Anahtarı”na (EK X) son biçimleri verilmiştir.

Bunlara ek olarak; görüşme yapılan öğrenciler hakkında daha detaylı bilgi edinebilmek amacıyla, okul idaresinden izin alınarak öğrencilerin ruhsal dosyaları incelenmiş ve diğer dersler gibi aynı zamanda görsel sanatlar dersini de yürüten sınıf öğretmenin de, görüşme yapılan öğrencilerin genel durumları hakkındaki kişisel görüşlerine yer verilmiştir.

Gözlemlenen dersler süresince öğretmen gözlem formunda her ders gözlemi için ayrı ayrı “zayıf”, “orta”, “iyi” ve “çok iyi” olmak üzere belirlenen dört düzey arasından gerçekleştiği düşünülen düzeylerde işaretlenen davranışlar, bir sonraki yorumlama aşamasında kullanılmak üzere bir araya getirilerek, davranışların gerçekleşme düzeyleri ortaya koyulmuştur.

Bulguların yorumlanması aşamasında, nitel veriler sayılarla ifade edilerek sunulmuştur. Öğretmen görüşmesinden elde edilen veriler, öğrenci görüşlerini destekler nitelikte sunulmuştur. Elde edilen bulgular açıklanmış, görüşme yapılan öğrencilerin ve öğretmenin bulgulara yönelik görüşlerini daha açık bir şekilde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, kendileriyle görüşme yapılan öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan, sınıf öğretmenin görüşme sorularına verdiği yanıtlardan ve sınıf içinde yapılan gözlemlerden elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlar, araştırmanın temel amacı doğrultusunda hazırlanmış olan görüşme sorularının ve gözlem maddelerinin sırası göz önünde bulundurularak sunulmuştur.

3.1. Öğrencilerin ve Sınıf Öğretmeninin Görüşme Sorularına Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilerin ve sınıf öğretmenin görüşlerini almak amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen verilerin içerik analizi tekniği ile çözümlenmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

3.1.1. Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersine Genel Bakış: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilerin ve sınıf öğretmenin görsel sanatlar dersine genel bakışları konusundaki görüşlerini almak amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen verilerin içerik analizi tekniği ile çözümlenmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiş, öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgular ile öğretmen görüşmesinden elde edilen bulgular birbirleriyle ilişkilendirilmiştir.

3.1.1.1. Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersi Hakkındaki Düşünceler: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilere “Görsel sanatlar dersi konusunda ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 1’de gösterilmiştir.

Çizelge 1.

Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersi Konusunda Ne Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görsel Sanatlar Dersine Genel Bakış Konusundaki Görüşler	f
1.a. Dersin sevilmesi	7
1.b. Dersin eğlenceli geçirilmesi	2
1.c. Resim yapmanın sevilmesi	5
1.d. Resimle ilgili her şeyin çizilebilmesi	3
1.e. Duyguların görsel olarak dışa vurulması	5
1.f. Değerlendirmelerde yüksek not alınması	1

Çizelge 1’de görüldüğü gibi, görsel sanatlar dersine genel bakış konusunda kendisi ile görüşülen öğrencilerden 7’si “Dersin sevilmesi”, 2’si “Dersin eğlenceli geçirilmesi”, 5’i “Resim yapmanın sevilmesi”, 3’ü “Resimle ilgili her şeyin çizilebilmesi”, 5’i “Duyguların görsel olarak dışa vurulması” ve 1’i de “Değerlendirmelerde yüksek not alınması” biçiminde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Öğretmenim, benim resimle pek alakam yok ama yine de severim. Sevdiğim bir ders*” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 25-27), Emre, “*Ben görsel sanatlar dersini çok seviyorum. Ama resimlerim pek güzel değil*” (Görüşme No. 1, s. 13, st. 235-236), Esra, “*Görsel sanatlar dersi çok güzel*” (Görüşme No. 1, s. 20, st. 369), Fatih, “*Güzel bir ders*” (Görüşme No. 1, s. 24, st. 437), Funda, “*Öğretmenim şimdi görsel sanatlar benim sevdiğim bir ders. Bu dersi çok seviyorum*” (Görüşme No. 1, s. 27, st. 512-513), Veysel, “*Sonra, sevdiğim bir ders*” (Görüşme No. 1, s. 31, st. 590), Yaşar, “*Hoşumuza gidiyor*” (Görüşme No. 1, s. 35, st. 657) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersini sevdiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Veysel, “*İyi bir ders. Sıkıcı değil, eğlenceli*” (Görüşme No. 1, s. 31, st. 587-588), Yaşar, “*Eğlenceli, güzel bir şey*” (Görüşme No. 1, s. 35, st. 654) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinin eğlenceli geçirildiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Resim yapmayı, boyamayı, çizmeyi yine de severim*” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 26-27), Aysun “*Resim yapmanın çok güzel olduğunu düşünüyorum*” (Görüşme No. 1, s. 6, st. 96), Esra, “*...resim yapmak çok güzel*” (Görüşme No. 1, s. 20, st. 374), Fatih, “*Resim yapmaktan zevk alıyorum*” (Görüşme No. 1, s. 24, st. 438),

Funda, “...zevkle işleniyor” (Görüşme No. 1, s. 27, st. 516) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde resim yapmanın sevildiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Eser, “Görsel sanatlar dersi denince resim düşünüyorum. Güzel resim düşünüyorum. Sonra sanat düşünüyorum. Aklıma gelenler bunlar” (Görüşme No. 1, s. 16, st. 289-292), Esra, “Her şeyi yapıyoruz” (Görüşme No.20, s. 2, st. 373), Veysel, “Resim defterine resimle ilgili şeyler çizebiliyorsun” (Görüşme No. 1, s. 31, st. 588-589) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde resimle ilgili her şeyin çizilebildiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Büşra, “İçimdeki şeylerin görsel olarak dışarıya çıkması, duygularımı, sevgilerimi görsel olarak yansıtmak gibi şeyler düşünüyorum” (Görüşme No. 1, s. 9, st. 165-167), Esra, “Bazı yönleriyle hayal güçlerimizi, yani hayallerimizi resimlere aktarmayı öğreniyoruz. Düşlerimizde kurduğumuz hayalleri resimlere aktarıyoruz. Hayallerimizi de aktarıyoruz, bazı gerçekleri de” (Görüşme No. 1, s. 20, st. 370-373), Fatih, “Bu derste duygularımı kağıda geçiriyorum” (Görüşme No. 1, s. 24, st. 439), Funda, “İnsanın istediği gibi aklından geçenleri, içindeki şeyleri kağıda yansıtmaya oluyor” (Görüşme No. 1, s. 27, st. 517-518), Yaşar, “...duygularımızı resme aktarmak için çalıştığımız bir ders” (Görüşme No. 1, s. 35, st. 655) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde duyguların görsel olarak dışarıya vurulduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Funda, “Okula başladığımdan beri karnemde hep beş” (Görüşme No. 1, s. 27, st. 513-514) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde değerlendirilmelerde yüksek not alındığını belirtmiştir.

“Görsel sanatlar dersi konusunda ne düşünüyorsunuz?” sorusu sorularak, görsel sanatlar dersine genel bakışı konusunda kendisi ile görüşülen sınıf öğretmeni, “Öğrencilerin zevkle katıldığı bir ders”, “Süresi yeterli gelmeyen bir ders”, “Malzeme varlığı ve çeşitliliği gerektiren bir ders”, “Bazı çalışmaların öğrenciler tarafından çekici bulunmadığı bir ders” ve “Gerekli bir ders” biçiminde görüşlerini bildirmiştir.

Öğretmen, “Görsel sanatlar dersi diğer derslerin yanında zevkli olan bir ders. Öğrencilerin zevkle katıldığı bir ders” (Görüşme No. 1, s. 1, st. 3-4) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin öğrencilerin zevkle katıldığı bir ders olduğunu belirtmiştir. Öğretmenin bu görüşü; öğrencilerin “Dersin sevilmesi”, “Dersin

eğlenceli geçirilmesi” ve “Resim yapmanın sevilmesi” biçimindeki görüşleriyle benzerlik göstermektedir. Öğretmenin görsel sanatlar dersine genel bakışı konusundaki diğer görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

Öğretmen, *“Ancak süre olarak haftada bir saat belki yeterli olmayabiliyor. Özellikle çalışmaya başlanıldığı zaman süre yeterli olmuyor ve öğrencilerin çalışmaları yarım kalıyor. Diğer haftalara sarkabiliyor. Süresi artırılabilir ancak tabii ki alt yapısı hazırlandıktan sonra artırılabilir”* (Görüşme No. 1, s. 1, st. 5-9) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin süresi yeterli gelmeyen bir ders olduğunu belirtmiştir.

Öğretmen, *“Malzeme sıkıntısı oluyor zaman zaman belki. Özellikle kırsal kesimlerde veya kenar mahallelerdeki okullarda malzeme sıkıntısı oluyor. Öğrencilerin ekonomik ve sosyal alt yapıları bunlara uygun olmayabiliyor”* (Görüşme No. 1, s. 1, st. 10-13) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin malzeme varlığı ve çeşitliliği gerektiren bir ders olduğunu belirtmiştir.

Öğretmen, *“Yapılacak çalışmalar öğrencilere hitap etmeyebiliyor bazen”* (Görüşme No. 1, s. 1, st. 14) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde bazı çalışmaların öğrenciler tarafından çekici bulunmadığını belirtmiştir.

Öğretmen, *“Bu ders olmalı, gerekli bir ders bence, elbette ki olmalı. Çünkü öğrenciler hem istekle katılıyor, hem de öğrencilerin bir yazı çalışmasında kazandıkları el becerilerini resim üzerinde de göstermelerini sağlıyor. Öğrencilerin el becerileri, kabiliyetleri açısından son derece olması gereken bir ders. Hayal dünyalarını kağıda aktarmalarını sağlıyor. Bizim iç yapıları, iç dünyaları hakkında fikir edinmemizi sağlıyor. Güzel bir ders”* (Görüşme No. 1, s. 1-2, st. 18-25) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin gerekli bir ders olduğunu belirtmiştir.

Görüşme yapılan öğrencilerin ve öğretmenin görsel sanatlar dersine genel bakışları konusundaki görüşleri çeşitlilik göstermektedir. Öğrencilerin çoğu dersi ve resim yapmayı sevdiğini ifade etmiş, derslerin eğlenceli geçirildiğini belirtmişlerdir. Bazıları derse bakışları konusunda resimle ilgili her şeyin çizilebildiğini ifade ettikleri gibi, bazıları da bu derste duygularını görsel olarak dışa vurabildiklerini belirtmişler, bir öğrenci ise, değerlendirmelerde yüksek not alınan bir ders olduğunu vurgulamıştır. Öğretmenin görsel sanatlar dersine genel bakışı öğrencilerin zevkle katıldığı bir ders olduğu yönünde olmakla birlikte öğretmen, haftada 40 dakikalık bir zaman diliminin

süre olarak yeterli olmadığını düşünmektedir. Öğretmen görsel sanatlar dersine genel bakışını ifade ederken, dersin tam anlamıyla işlenebilmesi için öncelikli olarak öğrencilerin çeşitli malzemelere sahip olmaları gerektiğini vurgulamıştır. Bazı çalışmaların öğrenciler tarafından çekici bulunmadığını belirten öğretmen, görsel sanatlar dersini gerekli bir ders olarak gördüğünü ve herkes tarafından bu şekilde görülmesi gerektiğini de belirttiği gibi, dersin öğrencilerin duyguları ve iç dünyaları hakkında fikir edinilmesini sağladığını ve öğrencilerin bilinmeyen yönlerini tanımada faydalı olduğunu vurgulamıştır.

3.1.2. Öğrencilere Göre Görsel Sanatlar Dersindeki Farklılıklar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilerin görsel sanatlar dersinde diğer derslerden farklı gördükleri unsurlar konusundaki görüşlerini almak amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen verilerin içerik analizi tekniği ile çözümlenmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Öğrencilerin görsel sanatlar dersinde diğer derslerden farklı gördükleri *unsurlar konusundaki görüşleri; derse hazırlık, uygulama ve etkinlikler, sınıf ortamı, öğrenme ve değerlendirme* açıları olmak üzere beş farklı açıdan ele alınmıştır. Görüşme yapılarak, görsel sanatlar dersini diğer derslerle kıyaslamaları istenen öğrencilerin, genel olarak kıyaslamalarını sayısal ve sözel derslerle yaptıkları, müzik ve beden eğitimi derslerini ise dikkate almadıkları görülmüştür.

3.1.2.1. Derse Hazırlık Açısından Farklılıklar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilere “Görsel sanatlar dersinde diğer derslerden farklı gördüğünüz unsurlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve soruyu derse hazırlık açısından yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 2’de gösterilmiştir.

Çizelge 2.

Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Diğer Derslerden Farklı Gördüğümüz Unsurlar Nelerdir?” Sorusuna Derse Hazırlık Açısından Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görsel Sanatlar Dersinde Derse Hazırlık Açısından Diğer Derslerden Farklı Görülen Unsurlar Konusundaki Görüşler	f
2.a.1. Derse hazırlık yapılmaması	7
2.a.2. Ödev olmaması	6

Çizelge 2’de görüldüğü gibi, görsel sanatlar dersinde derse hazırlık açısından diğer derslerden farklı gördükleri unsurlar konusunda kendisi ile görüşülen öğrencilerden 7’si “Derse hazırlık yapılmaması”, 6’sı ise “Ödev olmaması” biçiminde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerden Aysun, “*Ödev olmadığı için bir hazırlık yapmama gerek kalmıyor*” (Görüşme No. 1, s. 5, st. 77-78), Büşra, “*Derse hazırlık açısından, sadece nasıl bir resim yapacağımı düşünüyorum ama diğer derslerde derse hazırlanırken çalışmak zorundayım*” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 143-145), Emre, “*Derse hazırlık açısından bir şey yapmama gerek yok*” (Görüşme No. 1, s. 12, st. 218), Eser, “*...bu derse hazırlanırken en fazla yarım kalan resmimi tamamlamakla uğraşıyorum. Yani hazırlık yok*” (Görüşme No. 1, s. 15, st. 277-278), Fatih, “*Bu derse hazırlık yok*” (Görüşme No. 1, s. 23, st. 420), Veysel, “*Görsel sanatlar dersine hazırlık yaparken sadece yarın yapacağım resmi planlıyorum*” (Görüşme No. 1, s. 30, st. 560-561) ve Yaşar, “*...görsel sanatlar dersinde öyle bir sorunumuz yok*” (Görüşme No. 1, s. 34, st. 630-631) biçiminde görüşler bildirerek görsel sanatlar dersini öncesinde hazırlık yapılmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Aysun, “*...ödev olmadığı için diğer derslerden farklı...*” (Görüşme No. 1, s. 6, st. 92), Eser, “*...diğer derslerde ders sırasında da, hazırlık yaparken de ödev...yapıyorum*” (Görüşme No. 1, s. 15, st. 275-276), Fatih, “*...diğer derslerde ödevlerimi yapmam...gerekıyor*” (Görüşme No. 1, s. 23, st. 423-425), Funda, “*...ödevim yok. Diğer derslere hazırlıkta ise...ödevlerimi yapıyorum*” (Görüşme No. 1, s. 26, st. 490-492), Veysel, “*...ödevim olmuyor. Ama diğer derslerde...ödev yapmam gerekiyor*” (Görüşme No. 1, s. 30, st. 561 -563) ve Yaşar, “*...diğer derslerde, ödevlerimizi yaparak*

gelmek zorundayız ama görsel sanatlar dersinde öyle bir sorunumuz yok” (Görüşme No. 1, s. 34, st. 629-631) biçiminde görüşler bildirerek görsel sanatlar dersini öncesinde ödev olmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Görsel sanatlar dersinin diğer derslerden derse hazırlık açısından farkları hakkında görüş bildiren öğrencilerden bir kısmı derse hazırlık yapılmaması, bir kısmı da ödev olmaması ifadeleriyle görüşlerini bildirmişlerdir.

3.1.2.2. Uygulama ve Etkinlikler Açısından Farklılıklar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilere “Görsel sanatlar dersinde diğer derslerden farklı gördüğünüz unsurlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve soruyu uygulama ve etkinlikler açısından yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 3’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.

Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Diğer Derslerden Farklı Gördüğünüz Unsur Nelerdir?” Sorusuna Uygulama ve Etkinlikler Açısından Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görsel Sanatlar Dersinde Uygulama ve Etkinlikler Açısından Diğer Derslerden Farklı Görülen Unsur Konusundaki Görüşler	f
2.b.1. Kolay olması	3
2.b.2. Zevkli olması	4
2.b.3. Heyecan verici olması	1
2.b.4. Yorucu olmaması	2
2.b.5. Sıkıcı olmaması	1
2.b.6. Çoğunlukla çizim yapılması	4
2.b.7. Sadece boya ve resim defteri kullanılması	4
2.b.8. Kitap ve çizgili defter olmaması	4
2.b.9. Malzeme alış verişi yapılabilmesi	1
2.b.10. Öğrenilenlerle hayallerin birleştirilerek çalışılması	1
2.b.11. Duygu ve düşüncelerin görsel olarak ifade edilmesi	3
2.b.12. Ders saatinin sabırsızlıkla beklenmesi	1
2.b.13. Yazı yazılmaması	2
2.b.14. Okuma yapılmaması	2
2.b.15. Deney yapılmaması	1
2.b.16. Problem çözülmemesi	5
2.b.17. Dil bilgisi kurallarının öğrenilmemesi	1

Çizelge 3’de görüldüğü gibi, görsel sanatlar dersinde uygulama ve etkinlikler açısından diğer derslerden farklı gördükleri unsurlar konusunda kendisi ile görüşülen öğrencilerden 3’ü “Kolay olması”, 4’ü “Zevkli olması”, 1’i “Heyecan verici olması”, 2’si “Yorucu olmaması”, 1’i “Sıkıcı olmaması”, 4’ü “Çoğunlukla çizim yapılması”, 4’ü “Sadece boya ve resim defteri kullanılması”, 4’ü “Kitap ve çizgili defter olmaması”, 1’i “Malzeme alış verişi yapılabilmesi”, 1’i “Öğrenilenlerle hayallerin birleştirilerek çalışılması”, 3’ü “Duygu ve düşüncelerin görsel olarak ifade edilmesi”, 1’i “Ders saatinin sabırsızlıkla beklenmesi”, 2’si “Yazı yazılmaması”, 2’si “Okuma yapılmaması”, 1’i “Deney yapılmaması”, 5’i “Problem çözülmemesi” ve 1’i de “Dil bilgisi kurallarının öğrenilmemesi” biçiminde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerden Emre, “*Diğer derslerden daha kolay*” (Görüşme No. 1, s. 12, st. 215), Eser, “*...bu kolay bir ders*” (Görüşme No. 1, s. 15, st. 283) ve Funda, “*Diğer dersler gibi değil. Diğer derslere bakıldığında çok kolay bir ders...*” (Görüşme No. 1, s. 27, st. 514-515) biçiminde görüşler görsel sanatlar dersini kolay olduğu için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Aysun, “*Uygulama ve etkinlikler açısından diğer derslerden daha zevkli*” (Görüşme No. 1, s. 5, st. 81-82), Fatih, “*Uygulama ve etkinlikler bu derste daha zevkli*” (Görüşme No. 1, s. 23, st. 426), Veysel, “*...farklı, eğlenceli şeyler yapıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 30, st. 567) ve Yaşar, “*...çok zevkli olduğunu düşünüyorum*” (Görüşme No. 1, s. 34, st. 637) biçiminde görüşler bildirerek görsel sanatlar dersini zevkli olduğu için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Veysel, “*Yorucu değil...*” (Görüşme No. 1, s. 30, st. 566) ve Yaşar, “*...diğer dersler zaman zaman çok yorucu oluyor, bazen dinlemek bile istemiyorum*” (Görüşme No. 1, s. 34, st. 634-635) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersini yorucu olmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Görsel sanatlar dersinde hayallerimizi, gördüklerimizi kâğıda çiziyoruz. Kalem daha çok kullanıyoruz. Diğer derslerde fazla kalem kullanmıyoruz, daha çok zekâmızı ve beynimizi kullanıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 1, st. 5-8), Eser, “*Türkçe, sosyal gibi derslerin bazı konularında çizilerek yapılan çalışmalar oluyor. Ama bu tür çalışmalar çok az. Neredeyse hiç resim yapmıyorum. Görsel sanatlar derslerinde ise hep resim yapıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 15, st. 271-274), Esra,

“...sadece resim yapılıyor” (Görüşme No. 1, s. 19, st. 347) ve Funda, “Bu derste uygulama ve etkinlik olarak resim yapılıyor...” (Görüşme No. 1, s. 26, st. 493) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersini çoğunlukla çizim yapıldığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Aysun, “...sadece boyalarım ile resim defterimi çantama koyuyorum. Başka malzememiz yok” (Görüşme No. 1, s. 5, st. 79-80), Esra, “Görsel sanatlar dersinde boyalar ve resim defterleri kullanılıyor...” (Görüşme No. 1, s. 19, st. 345-346), Fatih, “Defterimi ve boyamı çantama koyup geliyor...” (Görüşme No. 1, s. 23, st. 421) ve Funda, “...defter, boya getiriyorum...” (Görüşme No. 1, s. 26, st. 488) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde sadece boya ve resim defteri kullanıldığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Esra, “Diğer derslerde kitap getiriliyor...” (Görüşme No. 1, s. 19, st. 349), Fatih, “...diğer derslerde... kitaplarımı, defterlerimi çantama koyup gelmem gerekiyor” (Görüşme No. 1, s. 23, st. 424), Funda, “...kitaplarımı defterlerimi hazırlıyorum...” (Görüşme No. 1, s. 26, st. 491-492) ve Veysel, “Bu dersin kitabı, defteri yok. Ama diğer derslerde düz kitaptan anlatıyor” (Görüşme No. 1, s. 31, st. 578-579) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersini kitap ve çizgili defter olmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Büşra, “Görsel sanatlar dersinde kendimi görsel olarak yansıtıyorum, kendimi daha iyi anlatıyorum” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 139-140), Fatih, “Bu derste duygularımı kağıda geçiriyorum...” (Görüşme No. 1, s. 23, st. 417), Veysel, “Etkinlikler açısından bu derste duygularımızı resimlerle anlatıyoruz” (Görüşme No. 1, s. 30, st. 564-565) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersini duygu ve düşünceler görsel olarak ifade edilebildiği için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Esra, “Diğer derslerde...yazı yazılıyor” (Görüşme No. 1, s. 19, st. 351) ve Funda, “...diğer derslerde...yazı yazılıyor” (Görüşme No. 1, s. 26, st. 495-496) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar derslerinde yazı yazılmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Eser, “...diğer derslerde...kitap okuma...yapıyorum” (Görüşme No. 1, s. 15, st. 275-276) ve Funda, “...diğer derslerde kitap okunuyor...” (Görüşme No. 1, s. 26,

st. 495) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde okuma yapılmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Diğer derslerde problem çözüyoruz...*” (Görüşme No. 1, s. 1, st. 12), Ahmet, “*Diğer derslerde...işlem yapıyoruz...*” (Görüşme No. 1, s. 1, st. 13), Emre, “*...mesela matematikteki dört işlem yapılmıyor*” (Görüşme No. 1, s. 12, st. 219-220), Esra, “*...diğer derslerde problem çözüüyor...*” (Görüşme No. 1, s. 19, st. 354), Funda, “*Diğerlerinde...problem çözmeyi öğreniyorum*” (Görüşme No. 1, s. 27, st. 505-506) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde problem çözülmediği için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Emre, “*...heyecan verici bir ders*” (Görüşme No. 1, s. 13, st. 235) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersini heyecan verici olduğu için, Fatih, “*Diğer dersler bazen biraz sıkıcı oluyor*” (Görüşme No. 1, s. 23, st. 426-427), biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersini sıkıcı olmadığı için, Aysun, “*...malzeme getirmeyen arkadaşlar getirenlerden istiyor. Mesela ben hep getiriyorum ve benden çok istiyorlar. Bende defterimden yaprak koparmak zorunda kalıyorum. Aslında bu hiç hoşuma gitmiyor ama vermezsem de arkadaşımın kalbi kırılıyor*” (Görüşme No. 1, s. 5, st. 83-87) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersini malzeme alış verişi yapılabilirdiği için, Ahmet, “*Uygulama ve etkinlikler açısından bu derste gördüklerimizi unutmamak gerekiyor. Öğretmenin dediklerini kendi hayallerimizle birleştirerek çiziyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 1, st. 9-11) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde öğrendikleri ile hayallerini birleştirilerek çalıştığı için ve “*Diğer derslerde...dil bilgisi kurallarını öğreniyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 1, st. 12-14) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde dil bilgisi kuralları öğrenilmediği için, Yaşar, “*...bu dersi ipe çekiyorum...*” (Görüşme No. 1, s. 34, st. 635-636) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersi saatlerini sabırsızlıkla beklediği için ve Esra, “*...diğer derslerde...deney yapılıyor*” (Görüşme No. 1, s. 19, st. 354-355) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde deney yapılmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Görsel sanatlar dersinin diğer derslerden uygulama ve etkinlikler açısından farkları hakkında görüş bildiren öğrencilerden birçoğu dersin kolay, zevkli ve heyecan verici olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerden bir kısmı dersin yorucu ve sıkıcı olmadığı

biçiminde görüşlerini bildirirken, bir kısmı da yazı yazılmaması, okuma ve deney yapılmaması, problem çözülmemesi ve dil bilgisi kurallarının öğrenilmemesi gibi farklılıklar olduğu görüşlerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin bazıları görsel sanatlar derslerinde çoğunlukla çizim yapıldığı, sadece boya ve resim defteri kullanıldığı, dolayısıyla da kitap ve çizgili defter kullanılmadığı için uygulama ve etkinlikler açısından farklılıklar gördüklerini bildirmişlerdir. Bunların yanı sıra bir öğrenci görsel sanatlar dersini malzeme alış-verişi yapılabildiği için farklı bulduğunu ifade ederken, başka bir öğrenci de bu derste öğrenilenlerle hayallerin birleştirilerek çalışıldığını belirtmiştir. Görüşü alınan öğrencilerden birkaçı bu derste duygu ve düşüncelerin görsel olarak ifade edilebildiğini belirtirken, birisi de ders saatini sabırsızlıkla beklediğini belirtmiştir.

3.1.2.3. Sınıf Ortamı Açısından Farklılıklar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilere “Görsel sanatlar dersinde diğer derslerden farklı gördüğünüz unsurlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve soruyu sınıf ortamı açısından yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 4’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.

Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Diğer Derslerden Farklı Gördüğünüz Unsurlar Nelerdir?” Sorusuna Sınıf Ortamı Açısından Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görsel Sanatlar Dersinde Sınıf Ortamı Açısından Diğer Derslerden Farklı Görülen Unsurlar Konusundaki Görüşler	f
2.c.1. Her öğrencinin derse katılması	2
2.c.2. Sınıf ortamının rahat olması	5
2.c.3. Sınıf ortamının gürültülü olabilmesi	3
2.c.4. Parmak kaldırmadan konuşulabilmesi	3

Çizelge 4’de görüldüğü gibi, görsel sanatlar dersinde sınıf ortamı açısından diğer derslerden farklı gördükleri unsurlar konusunda kendisi ile görüşülen öğrencilerden 2’si “Her öğrencinin derse katılması”, 5’i “Sınıf ortamının rahat olması”, 3’ü “Sınıf

ortamının gürültülü olabilmesi” ve 3’ü de “Parmak kaldırmadan konuşulabilmesi” biçiminde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerden Esra, “*Sınıf ortamı açısından herkes çalışıyor, diğer derslerde dersi dinlemeyenler veya derse katılmayanlar oluyor*” (Görüşme No. 1, s. 19, st. 356-357) ve Funda, “*...herkes resim yapıyor...*” (Görüşme No. 1, s. 26, st. 499) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde her öğrenci derse katıldığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Aysun, “*Sınıf ortamı açısından daha rahatız*” (Görüşme No. 1, s. 5, st. 82), Büşra, “*...bu ders rahat, samimi geçiyor ama diğer dersler resmi geçiyor*” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 146-147), Fatih, “*...görsel sanatlar dersinde konuşarak ve dolaşarak çalışıyorum*” (Görüşme No. 1, s. 23, st. 428-429), Funda, “*Öğretmenimiz bu derste serbest bırakıyor*” (Görüşme No. 1, s. 26, st. 483) ve Veysel, “*Sınıf ortamı açısından görsel sanatlar dersi rahat ve hareketli geçiyor. Diğer derslerde sessiz olmak gerekiyor ve herkes yerinde oluyor, oturuyor...*” (Görüşme No. 1, s. 30, st. 570-572) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde sınıf ortamı rahat olduğu için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Sınıf ortamı gürültülü oluyor...*”(Görüşme No. 1, s. 1, st. 16), Emre, “*...bu derste konuşma çok...*” (Görüşme No. 1, s. 12, st. 226) ve Funda, “*Sınıf ortamı gürültülü oluyor...*” (Görüşme No. 1, s. 26, st. 497) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde sınıf ortamı gürültülü olabildiği için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*...kimse parmak kaldırmıyor. Diğer derslerde...herkes parmak kaldırarak konuşuyor*” (Görüşme No. 1, s. 1, st. 16-19), Büşra, “*Bu derste sınıf ortamı açısından herkes kendi düşüncelerini serbestçe söyleyebiliyor ama diğer derslerde parmak kaldırılıyor*” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 148-150) ve Funda, “*...parmak kaldırılmıyor. Diğer dersler sessiz oluyor, parmak kaldırılıyor*” (Görüşme No. 1, s. 27, st. 501-502) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde parmak kaldırmadan konuşulabildiği için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Görsel sanatlar dersinin diğer derslerden farklarını sınıf ortamı açısından ele alarak görüşlerini bildiren öğrenciler her öğrencinin derse katıldığı, sınıf ortamının rahat

olduğunu, gürültü yapılabildiğini ve parmak kaldırmadan konuşulabildiğini ifade etmişlerdir.

3.1.2.4. Öğrenme Açısından Farklılıklar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilere “Görsel sanatlar dersinde diğer derslerden farklı gördüğünüz unsurlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve soruyu öğrenme açısından yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 5’de gösterilmiştir.

Çizelge 5.

Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Diğer Derslerden Farklı Gördüğünüz Unsur Nelerdir?” Sorusuna Öğrenme Açısından Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görsel Sanatlar Dersinde Öğrenme Açısından Diğer Derslerden Farklı Görülen Unsur Konusundaki Görüşler	f
2.d.1. Çizim yapmayı öğrenme	1
2.d.2. Perspektif kurallarının öğrenilmesi	4
2.d.3. Dinleyerek öğrenme olmaması	3
2.d.4. Çalışmayı gerektirmemesi	4
2.d.5. Ezber yapılmaması	1
2.d.6. Yeni bilgiler edinilmemesi	4
2.d.7. Dersin bilinen bilgilerle yürütülmesi	1
2.d.8. Öğrenilenlerin unutulmaması	1
2.d.9. Konu anlatımlı ders işlenmemesi	6
2.d.10. Konu tekrarı yapılmaması	2
2.d.11. Anlaşılmayan konuların olmaması	2
2.d.12. Dersin önemsenmemesi	1

Çizelge 5’de görüldüğü gibi, görsel sanatlar dersinde öğrenme açısından diğer derslerden farklı gördükleri unsurlar konusunda kendisi ile görüşülen öğrencilerden 1’i “Çizim yapmayı öğrenme”, 3’ü “Perspektif kurallarının öğrenilmesi”, 3’ü “Dinleyerek öğrenme olmaması”, 4’ü “Çalışmayı gerektirmemesi”, 1’i “Ezber yapılmaması”, 4’ü “Yeni bilgiler edinilmemesi”, 1’i “Dersin bilinen bilgilerle yürütülmesi”, 1’i “Öğrenilenlerin unutulmaması”, 6’sı “Konu anlatımlı ders işlenmemesi”, 2’si “Konu

tekrarı yapılmaması”, 2’si “Anlaşılmayan konuların olmaması” ve 1’i de “Dersin önemsenmemesi” biçiminde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerden Büşra, “*Görsel sanatlar dersinde doğadaki yapıların ve canlıların nasıl çizildiğini öğreniyorum. Diğer derslerde ise, günlük hayatta karşılaşılabilecek şeyleri öğreniyorum*” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 151-153) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde çizim yapmayı öğrendiği için diğer derslerden farklı bulduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerden Aysun, “*Öğrenme açısından öğretmenimiz konuyu, resmi nasıl yapacağımızı söylüyor. Mesela uzaktaki dağlar küçük, yakındaki ağaçlar büyük olur*” (Görüşme No. 1, s. 5, st. 88-90), Esra, “*Bu derste büyüklük küçüklük kuralları var...*” (Görüşme No. 1, s. 19, st. 352), Funda, “*Öğrenme açısından, sadece resmin kuralları öğretiliyor*” (Görüşme No. 1, s. 27, st. 503), Veysel, “*Öğrenme açısından, öğretmenimiz resmin kurallarını anlatıyor. Uzaktaki varlıkların küçük, yakındaki varlıkların büyük boyda olduğunu gösterdiği gibi tahtada çizerek gösteriyor*” (Görüşme No. 1, s. 30, st. 574-577) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde perspektif kuralları öğrenildiği için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Emre, “*...diğer derslerde... dinleme çok...*” (Görüşme No. 1, s. 12, st. 221-223), Fatih, “*Diğer derslerde ise konuşmadan sessiz durmak ve hep öğretmeni dinlemek gerekiyor*” (Görüşme No. 1, s. 23, st. 430-431), Veysel, “*Diğer derslerde... dersi dinlemek gerekiyor*” (Görüşme No. 1, s. 30, st. 571-573) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde dinleyerek öğrenme olmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Büşra, “*...diğer derslerde...çalışmak zorundayım*” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 144-145), Emre, “*...diğer derslerde...çalışmak gerekiyor...*” (Görüşme No. 1, s. 12, st. 221-225), Eser, “*...diğer derslerde... çalışmam gerekiyor*” (Görüşme No. 1, s. 15, st. 285-286), Yaşar, “*...diğer derslerde... çalışmam gerekiyor*” (Görüşme No. 1, s. 34, st. 638-641) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde çalışmaya gerek olmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Emre, “*...bu derste...bir şey öğrenmiyorsun*” (Görüşme No. 1, s. 12, st. 226-229), Esra, “*...bu derste, anlatılmadan bile kendiniz yapabiliyorsunuz*” (Görüşme No. 1, s. 19, st. 358-359), Fatih, “*...diğer derslerde öğretim görüyorum*” (Görüşme No.

1, s. 23, st. 419), Funda, “*Bilgi öğrenmiyorum*” (Görüşme No. 1, s. 26, st. 487) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde yeni bilgiler edinilmediği için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Aysun, “*Bu derste hayalimizdeki şeyleri yapıyoruz...*” (Görüşme No. 1, s. 5, st. 74), Emre, “*...diğer derslerde anlatım çok...*” (Görüşme No. 1, s. 12, st. 221), Esra, “*...diğer derslerde öğretmenin anlatması lazım*” (Görüşme No. 1, s. 19, st. 360), Funda, “*Diğerlerinde ise ders anlatıyor*” (Görüşme No. 1, s. 26, st. 485), Veysel, “*...diğer derslerde öğretmen dersleri anlatıyor, konuşarak öğretiyor*” (Görüşme No. 1, s. 30, st. 568-569), Yaşar, “*...diğer derslerde kafamız zorlanıyor ama bu derste ne istiyorsak onu yapıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 34, st. 632-633) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde konu anlatımı olmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Büşra, “*Diğer derslerde işlenen konuları tekrar ediyorum ve sürekli çalışarak öğrendiklerimi unutmamam gerekiyor*” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 141-142), Veysel, “*...diğer derslerde konuları tekrarlamam...gerekiyor*” (Görüşme No. 1, s. 30, st. 562-563) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde konu tekrarı yapılmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Eser, “*...görsel sanatlar dersinde çizimde bir yanlışlık yaparsam öğretmenime soruyorum. Diğer derslerde anlamadığım konuları ve takıldıklarımı soruyorum öğretmenime*” (Görüşme No. 1, s. 15, st. 279-282), Yaşar, “*...diğer derslerde... zor öğrendiğim ya da geç öğrendiğim konular oluyor*” (Görüşme No. 1, s. 34, st. 638-640) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersini anlaşılmayan konular olmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden, Yaşar, “*...diğer derslerde ezber yapmam gerekiyor...*” (Görüşme No. 1, s. 34, st. 638-639) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersini ezber yapılmadığı için, Emre, “*...zaten biliyorsun...*” (Görüşme No. 1, s. 12, st. 229) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersini bilinen bilgilerle yürütüldüğü için, Yaşar, “*Ama bu derste kolay öğreniyorum ve öğrendiklerimi unutmuyorum*” (Görüşme No. 1, s. 34, st. 641-642) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde öğrenilenler unutulmadığı için ve Yaşar, “*Müzik ve beden eğitimi dersleri hariç diğer derslerden gireceğimiz bütün sınavlarda sorular çıkacağı için üzerinde çok duruluyor.*”

Ama bu ders zevk dersi olduğu için ve sınavlarda çıkmayacağı için pek önemsenmiyor” (Görüşme No. 1, s. 34, st. 644-647) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersini önemsenmediği için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Görsel sanatlar dersinde öğrenme açısından diğer derslerden farklı gördükleri unsurlar hakkında görüş bildiren öğrencilerden birçoğu bu derste konu anlatımlı ders işlenmediğini ifade ederken, bazıları perspektif kurallarını ve çizim yapmayı öğrendiklerini, anlaşılmayan konuların olmadığını ve konu tekrarı yapılmadığını belirtmişlerdir. Dinleyerek öğrenme olmadığı, ezber yapılmadığı ve dersin çalışmayı gerektirmediği görüşündeki birkaç öğrencinin yanı sıra, bazı öğrenciler bu derste yeni bilgiler edinmediklerini ve dersin bilinen bilgilerle sürdürüldüğünü ifade etmişlerdir. Bunların yanı sıra bir öğrenci öğrenilenlerin unutulmadığını belirtirken, bir başka öğrenci dersin önemsenmediğini dile getirmiştir.

3.1.2.5. Değerlendirme Açısından Farklılıklar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilere “Görsel sanatlar dersinde diğer derslerden farklı gördüğünüz unsurlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve soruyu değerlendirme açısından yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 6’da gösterilmiştir.

Çizelge 6.

Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Diğer Derslerden Farklı Gördüğünüz Unsur Nelerdir?” Sorusuna Değerlendirme Açısından Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görsel Sanatlar Dersinde Değerlendirme Açısından Diğer Derslerden Farklı Görülen Unsur Konusundaki Görüşler	f
2.e.1. Test olmaması	5
2.e.2. Yazılı olmaması	8
2.e.3. Sınav olmaması	1
2.e.4. Sözlü olmaması	2
2.e.5. Değerlendirme ölçütü: Resmin beğenilmesi	8
2.e.6. Değerlendirme ölçütü: Performans görevi	2
2.e.7. Değerlendirme ölçütü: Malzemelerin eksiksiz getirilmesi	2
2.e.8. Değerlendirme ölçütü: Perspektif kurallarının uygulanması	2
2.e.9. Not kaygısı olmaması	1

Çizelge 6’da görüldüğü gibi, görsel sanatlar dersinde değerlendirme açısından diğer derslerden farklı gördükleri unsurlar konusunda kendisi ile görüşülen öğrencilerden 5’i “Test olmaması”, 8’i “Yazılı olmaması”, 1’i “Sınav olmaması”, 2’si “Sözlü olmaması”, 8’i “Değerlendirme ölçütü: Resmin beğenilmesi”, 2’si “Değerlendirme ölçütü: Performans görevi”, 2’si “Değerlendirme ölçütü: Malzemelerin eksiksiz getirilmesi”, 2’si “Değerlendirme ölçütü: Perspektif kurallarının uygulanması”, 1’i “Not kaygısı olmaması” biçiminde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerden Aysun, “...test olmadığımız için... diğer derslerden farklı” (Görüşme No. 1, s. 5, st. 91), Büşra, “Diğer derslerde... test yapıyor” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 156-160), Emre, “...başka derslerde test var, bu derste yok” (Görüşme No. 1, s. 12, st. 216-217), Veysel, “Diğer derslerde...testlerde var” (Görüşme No. 1, s. 31, st. 583), Yaşar, “Değerlendirme açısından, diğer derslerde mutlaka test...oluyoruz” (Görüşme No. 1, s. 35, st. 648-649) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde test yapılmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “Diğer derslerde yazılı oluyoruz” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 23), Büşra, “Diğer derslerde... yazılı yapıyor” (Görüşme No. 1, s. 9, st. 156-161), Emre, “Değerlendirme açısından diğer derslerde...yazılı var” (Görüşme No. 1, s. 12, st. 231), Esra, “Bu dersin değerlendirme açısından farkı, yazılı olmaması” (Görüşme No. 1, s. 19, st. 362), Fatih, “Diğer derslerde ise yazılı oluyoruz” (Görüşme No. 1, s. 23, st. 434), Funda, “Diğer derslerdeki değerlendirmelerde ise yazılı oluyoruz...” (Görüşme No. 1, s. 27, st. 508-509), Veysel, “Diğer derslerde yazılı...var” (Görüşme No. 1, s. 31, st. 583), Yaşar, “diğer derslerde... yazılı...oluyoruz” (Görüşme No. 1, s. 35, st. 648-649) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde yazılı yapılmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Büşra, “Diğer derslerde... sözlü yapıyor” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 156-162), Yaşar, “...diğer derslerde... sözlü...oluyoruz” (Görüşme No. 1, s. 35, st. 648-649) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde sözlü yapılmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “Görsel sanatlar dersinde öğretmenimiz...resimlere bakarak değerlendirme yapıyor” (Görüşme No. 1, s. 1, st. 21-22), Emre, “Ama bu derste güzel çizim önemli” (Görüşme No. 1, s. 12, st. 232), Eser, “Değerlendirme açısından... sadece

elini alıştırmaya çalışıyorsun ve resmin güzel olursa notun da güzel oluyor” (Görüşme No. 1, s. 15, st. 283-285), Esra, “*...resimlerimizden, maket, ev gibi şeylerden not alıyor olmamız*” (Görüşme No. 1, s. 20, st. 363-364), Fatih, “*Bu derste...resmimizin güzelliği ile değerlendiriliyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 23, st. 432-433), Funda, “*Değerlendirme açısından, yaptığım resimler güzel olursa notum da yüksek oluyor*” (Görüşme No. 1, s. 27, st. 507-508), Veysel, “*Değerlendirme açısından farkı ise; bu derste resmin güzel olmasına...göre not veriyor*” (Görüşme No. 1, s. 31, st. 580-582), Yaşar, “*Görsel sanatlar dersinde ise sadece resmi güzel yapıp yapmamamıza göre not alıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 35, st. 650-651) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde değerlendirme ölçütü resmin beğenilmesi olduğu için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Görsel sanatlar dersinde öğretmenimiz performans görevlerine...bakarak değerlendirme yapıyor*” (Görüşme No. 1, s. 1, st. 21-22), Fatih, “*Bu derste performans görevi...ile değerlendiriliyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 23, st. 432-433) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde değerlendirme ölçütü performans görevi olduğu için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Büşra, “*Araç ve gereçlerimizi getirip getirmediğimize... göre not veriyor*” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 154-155), Esra, “*...gibi şeylerden not alıyor olmamız ve malzemelerimizi tam getirmemizden*” (Görüşme No. 1, s. 20, st. 363-364) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde değerlendirme ölçütü malzemelerin eksiksiz getirilmesi olduğu için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Büşra, “*...anlattığı kurallara uygun yapıp yapmadığımızı göre not veriyor*” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 154-155), Veysel, “*bu derste...öğrettiği kurallara uygun olmasına göre not veriyor*” (Görüşme No. 1, s. 31, st. 580-582) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde değerlendirme ölçütü perspektif kurallarının uygulanması olduğu için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Aysun, “*...sınav olmadığımız için...diğer derslerden farklı...*” (Görüşme No. 1, s. 5, st. 91-92) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar derslerinde sınav yapılmadığı için ve Eser, “*Zaten herkesin notu yüksek oluyor. Ama diğer derslerde heyecan yapıyorum ve iyi not almak için...*” (Görüşme No. 1, s. 15, st. 285) biçiminde

görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde not kaygısı olmadığı için diğer derslerden farklı bulduklarını belirtmişlerdir.

Görsel sanatlar dersinin değerlendirme açısından diğer derslerden farklılıkları hakkında görüşlerini bildiren öğrencilerin çoğunluğu bu derste test, yazılı, sınav ve sözlü gibi değerlendirme ölçütlerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük bir kısmı aynı zamanda dersin resmin beğenilmesi, performans görevi, malzemelerin eksiksiz getirilmesi ve perspektif kurallarının uygulanması gibi ölçütlerle değerlendirildiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden birisi ise bu derste diğer derslerden farklı olarak not kaygısı yaşamadığı görüşündedir.

3.1.3. Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Etkinlikler: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilerin ve sınıf öğretmenin görsel sanatlar dersinde yapılan etkinlikler konusundaki görüşlerini almak amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen verilerin içerik analizi tekniği ile çözümlenmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiş, öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgular ile öğretmen görüşmesinden elde edilen bulgular birbirleriyle ilişkilendirilmiştir.

3.1.3.1. Öğrencilerin ve Sınıf Öğretmeninin “Görsel Sanatlar Dersinde Ne Tür Etkinlikler Yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilere “Görsel sanatlar dersinde ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 7’de gösterilmiştir.

Çizelge 7.

Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Ne Tür Etkinlikler Yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görsel Sanatlar Dersinde Ne Tür Etkinlikler Yapıldığı Konusundaki Görüşler	f
3.a. Serbest konulu resim çalışmaları yapılması	7
3.b. Hayali resim çalışmaları yapılması	2
3.c. Çeşitli konularda resim çalışmaları yapılması	6
3.d. Peyzaj çalışmaları yapılması	3
3.e. Baskı çalışmaları yapılması	3
3.f. Nesne resimleri çizilmesi	1
3.g. İnsan resimleri çizilmesi	1
3.h. Çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar yapılması	3
3.i. Milli bayramlar konulu resim çalışmaları yapılması	4
3.j. Belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları yapılması	3
3.k. Öğretmenin gösterdiği örneklerin incelenmesi	1

Çizelge 7’de görüldüğü gibi, görsel sanatlar dersinde yapılan etkinlikler konusunda kendisi ile görüşülen öğrencilerden 7’si “Serbest konulu resim çalışmaları yapılması”, 2’si “Hayali resim çalışmaları yapılması”, 6’sı “Çeşitli konularda resim çalışmaları yapılması”, 3’ü “Peyzaj çalışmaları yapılması”, 1’i “Baskı çalışmaları yapılması”, 1’i “Nesne resimleri çizilmesi”, 1’i “İnsan resimleri çizilmesi”, 3’ü “Çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar yapılması”, 4’ü “Milli bayramlar konulu resim çalışmaları yapılması”, 3’ü “Belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları yapılması” ve 1’i de “Öğretmenin gösterdiği örneklerin incelenmesi” biçiminde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerden Ahmet, “*İstediğimiz şeyleri yapıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 32), Emre, “*Öğretmenimiz serbest bırakıyor*” (Görüşme No. 1, s. 13, st. 240), Eser, “*Bazen serbest yapıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 16, st. 298), Fatih, “*Bazen de serbest resimler yapıyoruz. Benim serbest resim yapmak daha çok hoşuma gidiyor. Çünkü konu verildiğinde mecburen onunla ilgili yapmak gerekiyor. Ama serbest olunca istediğimi yapıyorum*” (Görüşme No. 1, s. 24, st. 446-449), Funda, “*Bazen serbest oluyor*” (Görüşme No. 1, s. 28, st. 524), Veysel, “*bazen de serbest resimler yapıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 31, st. 596), Yaşar, “*Bazen serbest bırakınca da aklımızdaki şeyleri kağıda aktarıyorduk*” (Görüşme No. 1, s. 36, st. 671-672) biçiminde görüşlerini

bildirerek görsel sanatlar derslerinde serbest konulu resim çalışmaları yapıldığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Eser, “*Kafamızdan bir şeyler yapmaya çalışıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 16, st. 300), Yaşar, “*Yani hayalimizden de resim yaptık*” (Görüşme No. 1, s. 36, st. 673) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde hayali resim çalışmaları yapıldığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Resim dersinde sadece bir şeylerin resmini yapıyoruz. Resim yapmanın dışında bir şey yapmıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 35-36), Büşra, “*...bazen de sadece resim kâğıtlarıyla çizim ve boyama etkinlikleri yapılıyor*” (Görüşme No. 1, s. 9, st. 178-179), Emre, “*Bazen de konular veriyor*” (Görüşme No. 1, s. 13, st. 242), Fatih, “*Çeşitli konularla ilgili resim yapıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 24, st. 444), Veysel, “*...kış mevsimiyle ilgili resimler yapıyoruz. Bazen böyle konulu...resimler yapıyoruz. Başka değişik bir şey yapmıyoruz. Hep böyle şeyler yapıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 31, st. 594-598), Yaşar, “*Genellikle pek bir etkinlik yapmamıştık biz. Genelde resim yaptık. Gerçek şeylerinde resimlerini yaptık*” (Görüşme No. 1, s. 35, st. 661-662) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde çeşitli konularda resim çalışmaları yapıldığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Doğayla ilgili resimler çiziyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 31), Aysun, “*...deniz ve doğa resimleri çiziyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 6, st. 104), Eser, “*Sonra böyle yeşillikle ilgili şeyler yapıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 16, st. 302) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde peyzaj çalışmaları yapıldığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Aysun, “*İp baskısı, patates baskısı yapmıştık*” (Görüşme No. 1, s. 6, st. 103), Esra, “*İplik çalışması, patates, yaprak baskısı gibi çalışmalar yapıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 20, st. 383-384), Yaşar, “*Ama bazen sulu boylarla ip baskıları yaptık. Patatesleri kesip, boyayıp ev resimleri yapmıştık önceden. O tür ekinlikler yaptık*” (Görüşme No. 1, s. 35, st. 663-665) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde baskı çalışmaları yapıldığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Büşra, “*Geçen sene mesela çiçek yapmıştık. Kuş, yumurta gibi o tür şeyleri elişi kâğıdı ile yapmıştık. Yani bazen elişi kâğıdı gibi çeşitli malzemelerle yaptığımız etkinlikler var...*” (Görüşme No. 1, s. 9, st. 175-178), Esra, “*Mesela*

kâğıtlarla robot yapıyoruz, ev çalışması yapıyoruz” (Görüşme No. 1, s. 20, st. 378), Funda, *“Bazen başka şeylerde yapıyoruz. Mesela kâğıt keserek oyuncak falan yapıyoruz”* (Görüşme No. 1, s. 28, st. 526-527) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar yapıldığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Emre, *“Mesela 23 Nisan’da 23 Nisan’ın, 19 Mayıs’ta 19 Mayıs’ın resmini yapıyoruz”* (Görüşme No. 1, s. 13, st. 244-245), Eser, *“19 Mayıs’la ilgili, 23 Nisan’la ilgili resimler yapıyoruz”* (Görüşme No. 1, s. 16, st. 296), Veysel, *“23 Nisan’la ilgili resimler yapıyoruz. 19 Mayıs’la ilgili...resimler yapıyoruz”* (Görüşme No. 1, s. 31, st. 594-595), Yaşar, *“19 Mayıs gibi...konuları yaptırdı öğretmenimiz. Ama mesela 19 Mayıs törenini göremeyince zorlanarak yapıyorduk”* (Görüşme No. 1, s. 35, st. 666-669) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde milli bayramlar konulu resim çalışmaları yapıldığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Eser, *“Alkolle, sigarayla ilgili şeyler yapmıştık...Yeşilay ile ilgili yapmıştık. İşte bunlara benzer şeyler yapıyoruz”* (Görüşme No. 1, s. 16, st. 303-306), Esra, *“Bazen özel günler ve haftalar olduğunda, anneler günü, yılbaşı gibi, onunla ilgili resimler yapıyoruz”* (Görüşme No. 1, s. 20, st. 380-381), Yaşar, *“...bazı özel günlerde o konuları yaptırdı...”* (Görüşme No. 1, s. 35, st. 666) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları yapıldığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Aysun, *“Mesela görsel sanatlar derslerinde gül resimleri çizip veriyoruz öğretmenimize”* (Görüşme No. 1, s. 6, st. 101-102) ve *“İnsan resimleri... çiziyoruz”* (Görüşme No. 1, s. 6, st. 125) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde nesne ve insan resimleri çizildiğini, Büşra ise *“Bazı sınıfların yaptığı etkinlikleri öğretmenimiz bize gösteriyor. Bizde sınıftaki arkadaşlarımızla birlikte seçerek çoğunluğa göre yapıp yapmayacağımıza karar veriyoruz. Öğretmen kitaptan bir şeyler gösteriyor, bazı canlıların resimlerini gösteriyor, onlardan yapıyoruz”* (Görüşme No. 1, s. 9, st. 171-175) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde öğretmenin gösterdiği örneklerin incelendiğini belirtmişlerdir.

“Görsel sanatlar dersinde ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?” sorusu sorularak, görsel sanatlar dersinde ne tür etkinlikler yaptığı konusunda kendisi ile görüşülen öğretmen, “Belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları yapılması”, “Artık malzemelerle veya

çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar yapılması” ve “Bazı etkinliklerin yapılamaması” biçiminde görüşlerini bildirmiştir.

Öğretmen, “*Genellikle o haftaki konuya göre eğer belirli gün ve haftalarla ilgili bir konu varsa günün anlam ve önemine dair o konuyu yaptırıyoruz resim çalışması olarak. Yani genellikle belirli gün ve haftalara uygun resimler yapıyoruz. Genellikle resim kağıdı ve boyalar kullanıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 29-33) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları yapıldığını belirtmiştir. Öğretmenin bu görüşü, öğrencilerin “Belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları yapılması” biçimindeki görüşleriyle benzerlik göstermektedir.

Öğretmen, “*Onun dışında el becerisi gerektiren artık malzemelerle ya da işte bir takım kâğıt vesaire gibi malzemelerle yaptırdığımız çalışmalar var. Zaman zamanda artık malzemelerle yapıştırıcı, makas, kullanarak da çalışmalarımız oluyor*” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 34-37) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde artık malzemelerle ve çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar yapıldığını belirtmiştir. Öğretmenin bu görüşü, öğrencilerin “Çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar yapılması” biçimindeki görüşleriyle örtüşmektedir. Öğretmen görsel sanatlar dersine genel bakışı konusundaki diğer bir görüşünü ise, “*Yapamadığımız bir takım çalışmalarda var*” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 38) biçiminde bildirerek görsel sanatlar dersinde bazı etkinliklerin yapılamadığını belirtmiştir.

Öğrencilerin görsel sanatlar dersinde ne tür etkinlikler yapıldığı konusundaki görüşleri çeşitlilik göstermektedir. Öğrenciler bu derste yapılan etkinlikleri sıralarken, birçoğunun serbest konulu ve hayali resim çalışmaları yaptıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Çeşitli konularda resim çalışmaları yaptıklarını belirten öğrencilerden bir kaçının bu çalışmaları peyzaj ve baskı olarak gruplandıklarını, bir kaçının ise nesne ve insan resimleri olarak gruplandırarak görüşlerini belirttikleri görülmüştür. Bunların yanı sıra, öğrencilerden bir kısmı çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar üzerinde çalıştıklarını ifade ederken, bir kısmı da milli bayramlar konulu resim çalışmaları yaptıklarını belirtmiştir. Bir öğrenci ise öğretmenin gösterdiği örnekleri inceledikleri görüşündedir. Görsel sanatlar dersinde yapılan etkinlikler hakkında görüşlerini belirten öğretmen, genellikle belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları yapıldığını ifade etmiş ve bunun dışında zaman zaman artık malzemelerle veya çeşitli kâğıtlarla üç

boyutlu çalışmaları konu aldıklarını belirtmiştir. Ancak programda yer alan bazı etkinliklerin yapılamadığını vurgulayan öğretmen, genel olarak gözlenen dönem boyunca yürüttüğü dersler süresince çoğunlukla yakın tarihlerdeki özel gün ve haftaları konu alarak pastel boya ile resim çalışmaları yaptırdığı dikkat çekmiştir.

3.1.4. Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersi Öğretme ve Öğrenme Süreci: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilerin ve sınıf öğretmenin görsel sanatlar dersi öğretme ve öğrenme süreci konusundaki görüşlerini almak amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen verilerin içerik analizi tekniği ile çözümlenmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiş, öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgular ile öğretmen görüşmesinden elde edilen bulgular birbirleriyle ilişkilendirilmiştir.

3.1.4.1. Öğrencilerin ve Sınıf Öğretmeninin “Görsel Sanatlar Dersinde Bir Dersin Başlangıcından Bitişine Kadar Neler Yaptığınızı Sırasıyla Anlatır mısınız?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilere “Görsel sanatlar dersinde bir dersin başlangıcından bitişine kadar neler yaptığınızı sırasıyla anlatır mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 8’de gösterilmiştir.

Çizelge 8.

Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Bir Dersin Başlangıcından Bitişine Kadar Neler Yaptığınızı Sırasıyla Anlatır mısınız?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görsel Sanatlar Dersinde Bir Dersin Başlangıcından Bitişine Kadar Sırasıyla Neler Yapıldığı Konusundaki Görüşler	f
4.a. Malzeme hazırlığı yapılması	6
4.b. Eksik malzemelerin arkadaşlardan tamamlanması	1
4.c. Öğretmenin malzeme kontrolü yapması	2
4.d. Öğretmenin malzemelerinde eksiklik olan öğrencilerden ders zamanını kitap okuyarak geçirmelerini istemesi	1
4.e. Öğretmenin çalışma konusunu söylemesi	10
4.f. Öğretmenin gerekli gördüğünde konu değişikliği yapması	2
4.g. Resim çalışmaları yapılması	10
4.h. Öğretmenin perspektif kuralları hakkında temel bilgiler vermesi	1
4.i. Öğretmenin resim çalışmalarını incelemesi	6
4.j. Öğrencilerin birbirleriyle resim çalışmaları hakkında fikir alış verişi yapmaları	1
4.k. Öğrencilerin öğretmenle resim çalışmaları hakkında fikir alış verişi yapmaları	4
4.l. Öğretmenin resim çalışmalarını yorumlaması	4
4.m. Öğretmenin ders dışı işleriyle ilgilenmesi	2

Çizelge 8’de görüldüğü gibi, görsel sanatlar dersinde bir dersin başlangıcından bitişine kadar sırasıyla neler yapıldığı konusunda kendisi ile görüşülen öğrencilerden 6’sı “Malzeme hazırlığı yapılması”, 1’i “Eksik malzemelerin arkadaşlardan tamamlanması”, 2’si “Öğretmenin malzeme kontrolü yapması”, 1’i “Öğretmenin malzemelerinde eksiklik olan öğrencilerden ders zamanını kitap okuyarak geçirmelerini istemesi”, 10’u “Öğretmenin çalışma konusunu söylemesi”, 2’si “Öğretmenin gerekli gördüğünde konu değişikliği yapması”, 10’u “Resim çalışmaları yapılması”, 1’i “Öğretmenin perspektif kuralları hakkında temel bilgiler vermesi”, 6’sı “Öğretmenin resim çalışmalarını incelemesi”, 1’i “Öğrencilerin birbirleriyle resim çalışmaları hakkında fikir alış verişi yapmaları”, 4’ü “Öğrencilerin öğretmenle resim çalışmaları hakkında fikir alış verişi yapmaları”, 4’ü “Öğretmenin resim çalışmalarını yorumlaması” ve 2’si de “Öğretmenin ders dışı işleriyle ilgilenmesi” biçiminde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Zil çalınca içeriye giriyoruz. Defterlerimizi, boyalarımızı çıkarıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 39-40), Aysun, “*Resim defterlerimizi açıyoruz, boyalarımızı çıkarıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 6, st. 109), Büşra, “*Öncelikle*

öğretmenimizi derse hazır olarak bekliyoruz. Araç gereçlerimizi kontrol ediyoruz. Öğretmenimiz geldiğinde defterlerimiz açık olarak duruyor” (Görüşme No. 1, s. 10, st. 183-187), Esra, “Zil çaldığında içeriye giriyoruz. Öğretmenimiz zaten önceden zil çaldığında malzemeleri hazırlamış olmamızı istediğini söylüyor. Ben başkan olduğum için içeriye girdiğimizde herkese malzemelerini çıkarttırıyorum” (Görüşme No. 1, s. 21, st. 388-392), Fatih, “İlk başta resim defterimi, boyalarımı ve kalemlerimi çıkarttırıyorum” (Görüşme No. 1, s. 24, st. 453-454), Veysel, “Öğretmen sınıfa geliyor. Kitaplarımızı, pardon kitap yok, defterlerimizi açıyoruz” (Görüşme No. 1, s. 32, st. 603-604) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde malzeme hazırlığı yapıldığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Yaşar, “Öğretmen ilk önce defterlerimizi ve boyalarımızı getirip getirmediğimizi araştırma yapıyor. Kontrol yapıyor. Malzemelerimizi gösteriyoruz” (Görüşme No. 1, s. 36, st. 678-680), Eser, “Önce öğretmenimiz “kalemlerinizi, defterlerinizi getirdiniz mi bakalım” der. “Yoksa yazacağım sizi” der. Bir kâğıdı vardır. Kimin getirdiğini, kimin getirmediğini yazar” (Görüşme No. 1, s. 16-17, st. 310-314) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde öğretmenin malzeme kontrolü yaptığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “...konu söylüyor...yapıyoruz” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 41), Aysun, “Resim çizdiriyor öğretmenimiz. Mesela, öğretmenimiz 19 Mayıs’ı çizmemizi söylüyor” (Görüşme No. 1, s. 6, st. 110-111), Büşra, “Öğretmenimiz ne derse ona göre resim yapmaya çalışıyoruz” (Görüşme No. 1, s. 10, st. 188-189), Emre, “Öğretmenimiz derse giriyor. Konu varsa konuyu veriyor, yoksa serbest yapıyoruz” (Görüşme No. 1, s. 13, st. 250-251), Eser, “Bazen istediklerimizi, bazen de öğretmenimizin dediğini” (Görüşme No. 1, s. 17, st. 317), Esra, “Öğretmenimiz geliyor. Konuyu söylüyor” (Görüşme No. 1, s. 21, st. 392), Fatih, “Öğretmen konulu resim yapacaksak, konuyu söylüyor. Serbest yapacaksak, serbest yapacağımızı söylüyor” (Görüşme No. 1, s. 24, st. 455-456), Funda, “Öğretmenimiz konu verirse konuyla ilgili, vermezse serbest...” (Görüşme No. 1, s. 28, st. 531), Veysel, “Öğretmen serbest yapabileceğimizi söylüyor ya da konuyu söylüyor” (Görüşme No. 1, s. 32, st. 604-605), Yaşar, “Sonra öğretmen hangi konuyla ilgili resim yapacağımızı söylüyor” (Görüşme No. 1, s. 36, st. 681-682) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde öğretmenin çalışma konusunu söylediğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Aysun, “*Onu çizmek istemezsek serbest yapıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 6, st. 113), Büşra, “*Bazen de yapamama ihtimalimiz varsa konuyu değiştiriyor*” (Görüşme No. 1, s. 10, st. 194) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde öğretmenin gerekli gördüğünde konu değişikliği yaptığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Resmimizi yapmaya başlıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 43), Aysun, “*Sınıfın içindeki eşyalara bakıp onları çiziyorum. Bazen pencereden dışarıya bakıp doğa ile ilgili resimler çiziyorum, insan resimleri çiziyorum*” (Görüşme No. 1, s. 7, st. 116-118), Büşra, “*resim yapmaya çalışıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 10, st. 188-189), Emre, “*Resim yaparak ders bitiyor. Başka bir şey yapmıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 13, st. 251-252), Eser, “*Sonra çizmeye başlarız. Böylece zil çalar, ders biter*” (Görüşme No. 1, s. 17, st. 319), Esra, “*Konuyla ilgili resimler yaptıktan sonra...*” (Görüşme No. 1, s. 21, st. 394-395), Fatih, “*Resmime başlıyorum ve bitinceye kadar boyuyorum. Sınıfta arkadaşlarımla resim yapıyoruz, eğleniyoruz. Zevk alıyoruz, güzel vakit geçiriyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 24-25, st. 457-459), Funda, “*...resim yapmaya başlıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 28, st. 533), Veysel, “*Biz resimlerimizi yapmaya başlıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 32, st. 607), Yaşar, “*Biz resimlerimizi yapıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 36, st. 683) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde resim çalışmaları yapıldığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Öğretmen resimlerimize bakıyor. Bitiş zili çaldığında da dışarıya çıkıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 3, st. 50-51), Büşra, “*Zil çalmadan önce herkes yaptıkça, yetiştirdiği kadar resmini gösteriyor*” (Görüşme No. 1, s. 10, st. 197-198), Esra, “*Konuyla ilgili resimler yaptıktan sonra öğretmen neler yaptığımıza bakıyor. Zil çalınca çıkıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 21, st. 394-395), Fatih, “*Öğretmen bizim yanımızda dolaşiyor, resimlerimize bakıyor...*” (Görüşme No. 1, s. 25, st. 460-461), Funda, “*Bazılarımız resmi çabuk bitiriyor, bazılarımız geç bitiriyor. Erken bitirenler öğretmene gösteriyor. Öğretmenimiz sınıfta dolaşiyor*” (Görüşme No. 1, s. 28, st. 534-536), Veysel, “*Dersin sonunda da öğretmen resimlerimize bakıyor...*” (Görüşme No. 1, s. 32, st. 608) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde öğretmenin resim çalışmalarını incelediğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Zaman zaman öğretmene gösteriyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 3, st. 45), Büşra, “*Mesela bazen nasıl yapacağımızı tarif ediyor*” (Görüşme No. 1, s. 10, st.

193), Fatih, “...(*öğretmenle*) konuşuyoruz” (Görüşme No. 1, s. 25, st. 462), Yaşar, “*Dersin bitiminde de resmimizi öğretmene gösteriyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 36, st. 687) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde öğrencilerin öğretmenle resim çalışmaları hakkında fikir alış verişi yaptıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Büşra, “*Öğretmen herkes kendi resmini kendisi yaptığı için resimlerimizi beğeniyor*” (Görüşme No. 1, s. 10, st. 199-200), Funda, “*Bazı arkadaşlara nasıl yapabileceğini anlatıyor*” (Görüşme No. 1, s. 28, st. 537), Veysel, “*...başka neler yapabiliriz söylüyor, kontrol ediyor*” (Görüşme No. 1, s. 32, st. 610), Yaşar, “*Güzel olup olmadığını soruyoruz. O da söylüyor*” (Görüşme No. 1, s. 36, st. 687) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde öğretmenin resim çalışmalarını yorumladığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Öğretmen oturuyor, bir şeylerle ilgileniyor. Biz dersimizle ilgileniyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 3, st. 48-49), Fatih, “*Bazen başka işleri varsa onları görüyor*” (Görüşme No. 1, s. 25, st. 465) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde öğretmenin ders dışı işleriyle ilgilendiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Büşra, “*Malzemeleri yanında olmayan arkadaşlarımıza fazla malzememiz varsa veriyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 10, st. 185-186) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde eksik malzemelerin arkadaşlardan tamamlandığını, Eser, “*Sonra (malzemelerini) getirenleri oturtur, getirmeyenlere de kitap verir, okutur. Getirenler resimlerini çizerler*” (Görüşme No. 1, s. 17, st. 313-314) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde öğretmenin malzemelerinde eksiklik olan öğrencilerden ders zamanını kitap okuyarak geçirmelerini istediğini, Funda, “*Dağların, uzaktaki şeylerin nasıl görüldüğünü anlatıyor*” (Görüşme No. 1, s. 28, st. 539) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde öğretmenin perspektif kuralları hakkında temel bilgiler verdiğini ve Yaşar, “*Resim yapmaya başladıktan sonra arkadaşlarımızla fikir alış verişi yapıyoruz, ne yapacağımız konusunda*” (Görüşme No. 1, s. 36, st. 689-690) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde öğrencilerin birbirleriyle resim çalışmaları hakkında fikir alış verişi yaptıklarını belirtmişlerdir.

“Görsel sanatlar dersinde bir dersin başlangıcından bitişine kadar neler yaptığınızı sırasıyla anlatır mısınız?” sorusu yöneltilen öğretmen, “Konunun söylenmesi”,

“Konunun kavranması amacıyla pekiştirici açıklamalar yapılması”, “Resim çalışmalarının yapılması”, “Öğrencilere bireysel olarak resim çalışmaları hakkında fikir verilmesi”, “Öğrencilerin sorularının cevaplanması” ve “Resim çalışmalarının incelenmesi” biçiminde görüşlerini bildirmiştir.

Öğretmen, “*Örneğin resim yaptığımız bir çalışmada, ders başlangıcında öğrencilere konuyu söylüyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 2, st. 43-44) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde konuyu söylediğini ve “*Öğrenciler konuyu anladıktan sonra, konuyu anlayamayan öğrenciler için konuyu açarak, ne tür çalışmalar yapabilecekleri konusunda detaylı bilgiler veriyoruz. Onların fikir edinmelerini, kafalarında bir şeyleri canlandırmalarını sağlıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 3, st. 45-49) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde konunun kavranması amacıyla pekiştirici açıklamalar yaptığını belirtmiştir. Öğretmenin bu görüşleri, öğrencilerin “Öğretmenin çalışma konusunu söylemesi” biçimindeki görüşleriyle benzerlik göstermektedir.

Öğretmen, “*Daha sonra öğrenciler çalışmaya başlıyor*” (Görüşme No. 1, s. 3, st. 50) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde resim çalışmalarının yapıldığını belirtmiştir. Öğretmenin bu görüşü, öğrencilerin “Resim çalışmaları yapılması” biçimindeki görüşleriyle örtüşmektedir.

Öğretmen, “*Çalışmalara başladıktan sonra da bireysel olarak öğrencilere fikirler vererek, yapabilecekleri farklı çalışmayı farklı resimleri anlatarak, çalışmayı yapmalarını sağlıyoruz. Ders bu şekilde devam ediyor*” (Görüşme No. 1, s. 3, st. 51-54) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde öğrencilere bireysel olarak resim çalışmaları hakkında fikir verdiğini belirtmiştir. Öğretmenin bu görüşü, öğrencilerin “Öğrencilerin öğretmenle resim çalışmaları hakkında fikir alış veriş yapmaları” biçimindeki görüşleriyle benzerlik göstermektedir.

Öğretmen, “*Öğrenciler takıldıkları yerlerde, öğretmenden söz alarak öğretmene sorabiliyorlar*” (Görüşme No. 1, s. 3, st. 55-56) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde öğrencilerin sorularını cevaplandığını ve “*Ben sürekli sınıfta dolaşıyorum, çalışmalara bakıyorum... Öğrenciler kafalarında bir takım konuları yapmak istiyorlar ama canlandıramıyorlar örneğin. Birçoğu kırsal kesimden geliyor, taşınmalı öğrenciler var. Örneğin; tarihi güzellikler, doğal güzellikler diyoruz. Öğrenci kafasında tarihi bir güzellik canlandıramıyor, birçok yere gitmemiş. 19 Mayıs, 23 Nisan*

konusunu verdiğimizde; öğrenci eğer bu tür törenlere katılmamışsa veya bu konuyla ilgili kafasında bir şeyler canlandırma problemi varsa kâğıda aktarmakta sıkıntı çekiyor. Sorular sorarak yardım istiyor” (Görüşme No. 1, s. 4, st. 57-69) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde resim çalışmalarını incelediğini belirtmiştir. Öğretmenin bu görüşleri, öğrencilerin “Öğretmenin resim çalışmalarını yorumlaması” biçimindeki görüşleriyle örtüşmektedir.

Görsel sanatlar dersinde bir dersin başlangıcından bitişine kadar sırasıyla neler yapıldığı konusunda kendisi ile görüşülen öğrenciler sırasıyla malzeme hazırlığı yapıldığını, eksik malzemelerini arkadaşlarından tamamladıklarını, öğretmenlerinin malzemelerini kontrol ettiğini ve malzemelerinde eksiklik olan öğrencilerden ders zamanını kitap okuyarak geçirmelerini istediğini, öğretmenin çalışma konusunu söylediğini, öğretmenin gerekli gördüğünde çalışma konusunu değiştirdiğini ve ardından resim çalışmalarının yapılmasına başladıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler ders sırasında öğretmenin, perspektif kuralları hakkında temel bilgiler verdiğini ve yapılan resim çalışmalarını incelediğini de bildirmişlerdir. Bunların yanı sıra öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenle resim çalışmaları hakkında fikir alış veriş yaptıkları ve öğretmenin resim çalışmalarını yorumlaması da belirtilen görüşler arasındadır. Öğrencilerden birisi ise, öğretmenin ders sırasında ders dışı işleriyle ilgilendiği biçiminde görüşünü bildirmiştir. Görüşülen öğretmen ise ders süreci boyunca sırasıyla konuyu söylediğini, konunun kavranması amacıyla pekiştirici açıklamalar yaptığını, resim çalışmalarının yapılmasına başladığını, öğrencilerine bireysel olarak resim çalışmaları hakkında fikir verdiğini, öğrencilerin sorularını cevaplandığını ve resim çalışmalarını incelediğini ifade etmiştir.

3.1.5. Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersindeki

Kazanımlar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilerin ve sınıf öğretmenin görsel sanatlar dersi kazanımları konusundaki görüşlerini almak amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen verilerin içerik analizi tekniği ile çözümlenmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiş, öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgular ile öğretmen görüşmesinden elde edilen bulgular birbirleriyle ilişkilendirilmiştir.

3.1.5.1. Öğrencilerin ve Sınıf Öğretmeninin “Görsel Sanatlar Dersinin Size/Öğrencilere Ne Tür Bilgi ve Beceriler Kazandırdığını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilere “Görsel sanatlar dersinin size ne tür bilgi ve beceriler kazandırdığını düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 9’da gösterilmiştir.

Çizelge 9.

Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinin Size Ne Tür Bilgi ve Beceriler Kazandırdığını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görsel Sanatlar Dersi Kazanımları Konusundaki Görüşler	f
5.a. Resim yapma isteğinin artırılması	1
5.b. Resim yapma becerisinin geliştirilmesi	6
5.c. Resme duyulan ilginin güçlendirilmesi	1
5.d. Çizim yapma becerisinin geliştirilmesi	4
5.e. Düşünme becerisinin geliştirilmesi	2
5.f. Ruh sağlığının geliştirilmesi	1
5.g. İç dünyanın dış dünyaya görsel olarak aktarılması	1
5.h. Hayal gücünün geliştirilmesi	1
5.i. Çevredeki görsellere daha dikkatli bakılması	1
5.j. Duyguların kâğıda aktarılmasının sağlanması	2

Çizelge 9’da görüldüğü gibi, görsel sanatlar dersinin kendilerine ne tür bilgi ve beceriler kazandırdığını düşündükleri konusunda kendisi ile görüşülen öğrencilerden 1’i “Resim yapma isteğinin artırılması”, 6’sı “Resim yapma becerisinin geliştirilmesi”, 1’i “Resme duyulan ilginin güçlendirilmesi”, 4’ü “Çizim yapma becerisinin geliştirilmesi”, 2’si “Düşünme becerisinin geliştirilmesi”, 1’i “Ruh sağlığının geliştirilmesi”, 1’i “İç dünyanın dış dünyaya görsel olarak aktarılması”, 1’i “Hayal gücünün geliştirilmesi”, 1’i “Çevredeki görsellere daha dikkatli bakılması” ve 2’si de “Duyguların kâğıda aktarılmasının sağlanması” biçiminde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerden Ahmet, “Görsel sanatlar dersi, resim yapma yeteneğimi geliştiriyor” (Görüşme No. 1, s. 3, st. 54), Aysun, “Elimizin iyi gelişmesini...sağlıyor” (Görüşme No.

1, s. 7, st. 121), Emre, “*daha iyi resim yapmamı sağlıyor. Başka şeylerde kazandırıyor da, aklıma gelmiyor*” (Görüşme No. 1, s. 14, st. 258-259), Eser, “*Küçükken hiç iyi resim çizemiyorduk. Mesela 3. sınıftayken falan resim çizmedik. Köydeki öğretmenimiz matematik gösterirdi hep. Başka dersler gördürürdü. Bu okula gelince her şeyim başka oldu. Güzel resim yapmaya başladım. Önceden hiç güzel geçmezdi resim derslerimiz. Bazen ders yapardık, bazen yapmazdık. Öyle olunca da elimizi alıştırıramazdık. Öğretmenimize yaptırırđık bazılarımız. Köyden buraya 4. sınıfta gelince, hep resim çizdik*” (Görüşme No. 1, s. 17, st. 324-331), Fatih, “*Sadece resim yaparken, resim yapma yeteneğimi geliştiriyor*” (Görüşme No. 1, s. 25, st. 471-472), Funda, “*Resmi nasıl yapacağımı öğreniyorum*” (Görüşme No. 1, s. 29, st. 548), Veysel, “*Resimle ilgili beceriler kazandırıyor. Resmimi daha iyi yapmamı sağlıyor. Başka bir şey yok. Ben de ressamlar gibi resim yapmak istiyorum ama yapamıyorum. Daha çok özen göstermem lazım*” (Görüşme No. 1, s. 32, st. 614-617) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinin resim yapma becerisini geliştirdiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Aysun, “*...resmin iyi çizilmesini sağlıyor. Bu kadar*” (Görüşme No. 1, s. 7, st. 121-122), Eser, “*Sonra git gide elimi alıştırdıkça, güzel resimler çizmemi sağlar*” (Görüşme No. 1, s. 17, st. 322-323), Esra, “*El becerisi, çizim becerisi kazandırıyor*” (Görüşme No. 1, s. 21, st. 399), Funda, “*Öncelikle el becerim gelişiyor*” (Görüşme No. 1, s. 28, st. 544) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinin çizim yapma becerisini geliştirdiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Emre, “*Düşüncelerimi geliştiriyor*” (Görüşme No. 1, s. 14, st. 256), Esra, “*...beynimi geliştiriyor*” (Görüşme No. 1, s. 21, st. 402) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinin düşünme becerisini geliştirdiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Fatih, “*Duygularımı kâğıda geçirmeyi kazandırıyor. Bir bilgi öğrenmiyorum*” (Görüşme No. 1, s. 25, st. 469), Funda, “*İstediğim şeyi, aklımdakileri istediğim gibi kâğıda aktarabiliyorum mesela*” (Görüşme No. 1, s. 29, st. 546-547) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinin duyguları kâğıda aktarmayı sağladığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, “*Güzel yapmak için uğraşyoruz. Çünkü karnemize yansıyor*” (Görüşme No. 1, s. 3, st. 58) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin resim yapma isteğini artırdığını, Ahmet, “*Ondan sonra, resimle daha ilgili olmamı*

sağlıyor” (Görüşme No. 1, s. 3, st. 56) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin resme duyduğu ilgiyi güçlendirdiğini, Yaşar, “Ruh sağlığını geliştiriyor” (Görüşme No. 1, s. 37, st. 694) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin ruh sağlığını geliştirdiğini, Büşra, “Çevremdeki canlıları ve içimdeki duyguları görsel olarak yansıtmamı sağlıyor. Mesela içimdeki duyguları başkaları anlayamaz ama görsel olarak daha kolay anlatabilirim” (Görüşme No. 1, s. 11, st. 203-205) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde iç dünyasını dış dünyaya görsel olarak aktardığını, Esra, “Bir de hayallerimi resimlere aktarıyorum demiştim ya, hayal gücümü geliştiriyor” (Görüşme No. 1, s. 21, st. 401-402) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin hayal gücünü geliştirdiğini ve Yaşar, “Sonra gördüklerimizi daha canlı bir şekilde yapmamızı sağlıyor. Çevremizi gezerken, onların resmini yapıp yapamayacağımı düşünüyorum. Etrafıma daha dikkatli bakmamı sağlıyor” (Görüşme No. 1, s. 37, st. 694-697) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin çevresindeki görsellere daha dikkatli bakmasını sağladığını belirtmiştir.

“Görsel sanatlar dersinin öğrencilere ne tür bilgi ve beceriler kazandırdığını düşünüyorsunuz?” sorusu sorularak, görsel sanatlar dersinin öğrencilere ne tür bilgi ve beceriler kazandırdığı konusunda kendisi ile görüşülen öğretmen, “Öğrencilerin el becerilerinin gelişmesini sağlama”, “Öğrencilerin hayal gücünün gelişmesini sağlama”, “Öğrencilerin birbirleriyle etkileşim kurmalarını sağlama” ve “Öğrencilerin renk değerleri ve perspektif bilgisi edinmelerini sağlama” biçiminde görüşlerini bildirmiştir.

Öğretmen, “Öğrenciler bence bu derste el becerilerini geliştiriyorlar. Örneğin yazı konusunda gayreti olan, becerisi olan öğrenciler resim konusunda da fazla problem yaşamıyorlar. Çünkü yazılarda da farklı karakterler var. Harflerin karakterleri de farklı farklı. Yazı ile resim arasında belirgin bir bağlantı oluyor. Mesela yuvarlak bir harf düşünelim. Resimde de yuvarlak bir cisim yapacağı zaman bu iki beceri birbirini tamamlıyor kesinlikle. Desteği oluyor. Onun dışında mesela eğik yazı yazıyoruz, resimde de bu türlü eğik çizgiler gerektiren bir çalışma yapıyorsa oradaki becerisi diğerine yardımcı oluyor mutlaka” (Görüşme No. 1, s. 4, st. 72-82) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin öğrencilerin el becerilerinin gelişmesini sağladığını belirtmiştir. Öğretmenin bu görüşü, öğrencilerin “Resim yapma becerisinin geliştirilmesi” ve “Çizim yapma becerisinin geliştirilmesi” biçimindeki görüşleriyle benzerlik göstermektedir.

Öğretmen, “...hayal dünyalarını geliştirme yönünden de resim son derece faydalı oluyor. Öğrenciler daha geniş hayaller kurabiliyorlar” (Görüşme No. 1, s. 4, st. 83-85) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin öğrencilerin hayal gücünün gelişmesini sağladığını belirtmiştir. Öğretmenin bu görüşü, öğrencilerin “Düşünme becerisinin geliştirilmesi” ve “Hayal gücünün geliştirilmesi” biçimindeki görüşleriyle örtüşmektedir. Öğretmenin görsel sanatlar dersi kazanımları konusundaki diğer görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

Öğretmen, “Birbirlerinden etkileşim söz konusu. Bu yönden faydalı oluyor” (Görüşme No. 1, s. 4, st. 86-87) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin öğrencilerin birbirleriyle etkileşim kurmalarını sağladığını belirtmiştir.

Öğretmen, “Bilgi anlamında da renkler, renklerin sıcaklığı soğukluğu, perspektif gibi konularda da öğrenciler seviyelerine göre küçük bilgiler ediniyorlar. Sonuç olarak; bilgi anlamında daha az, beceri anlamında daha çok kazanımları var” (Görüşme No. 1, s. 4-5, st. 88-91) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin öğrencilerin renk değerleri ve perspektif bilgisi edinmelerini sağladığını belirtmiştir.

Görsel sanatlar dersi kazanımları konusunda görüşme yapılan öğrencilerin çoğunluğu bu dersin resim ve çizim yapma becerilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler görsel sanatlar dersi ile duygularını kâğıda aktardıklarını vurgularken, bu ders yoluyla iç dünyasında yaşadıklarını dış dünyaya görsel olarak aktardığını ifade eden bir öğrencinin yanı sıra, başka bir öğrenci çevresindeki görsellere daha dikkatli bakmayı sağlayan bir ders olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin bir kısmı dersin resim yapma isteklerini artırdığını, resme duydukları ilgiyi güçlendirdiğini belirtirken, bir kısmı da hayal gücünü, ruh sağlığını ve düşünme becerisini geliştirdiğini vurgulamıştır. Görsel sanatlar dersinin öğrencilere kazandırdığı bilgi ve beceriler konusunda ise öğretmen, öğrencilerin görüşlerine paralel olarak, bu derste öğrencilerin el becerilerinin ve hayal güçlerinin geliştiğini ifade ettiği gibi ders süresince birbirleriyle etkileşim kurduklarını ve öğrencilerin renk değerleri, perspektif gibi temel konularda bilgi edindikleri görüşündedir.

3.1.6. Öğrencilere ve Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersinin Eksik

Yönleri: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilerin ve sınıf

öğretmenin görsel sanatlar dersinin eksik yönleri konusundaki görüşlerini almak amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen verilerin içerik analizi tekniği ile çözümlenmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiş, öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgular ile öğretmen görüşmesinden elde edilen bulgular birbirleriyle ilişkilendirilmiştir.

3.1.6.1. Öğrencilerin ve Sınıf Öğretmeninin “Görsel Sanatlar Dersinde Yapılmayan Ama Yapılmasını İsteddiğiniz Etkinlikler Var mı?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan öğrencilere “Görsel sanatlar dersinde yapılmayan ama yapılmasını istediğiniz etkinlikler var mı?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Çizelge 10’da gösterilmiştir.

Çizelge 10.

Öğrencilerin “Görsel Sanatlar Dersinde Yapılmayan Ama Yapılmasını İsteddiğiniz Etkinlikler Var mı?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görsel Sanatlar Dersinde Yapılmayan Ama Yapılması İstenilen Etkinlikler Konusundaki Görüşler	f
6.a. Daha güzel resim yapma yollarının öğrenilmemesi	1
6.b. Konuyu öğrencilerin belirleyememesi	1
6.c. Farklı konularda çalışmalar yapılmaması	2
6.d. Farklı malzemelerin kullanılmaması	1
6.e. Portre çalışmaları yapılmaması	1
6.f. Üç boyutlu çalışmaların yapılmaması	2
6.g. Baskı çalışmaları yapılmaması	2
6.h. Büyük yüzeyler üzerinde çalışmalar yapılmaması	1
6.i. Serbest resim çalışmalarının az sayıda yapılması	1
6.j. Ünlü ressamların hayatları ve eserleri hakkında bilgi edinilmemesi	1
6.k. Sınıf panolarına az sayıda resim çalışmalarının asılması	1
6.l. Çalışmalarda örnek olabilecek görsellerin duvarlara asılmaması	1
6.m. Görsel sanatlar atölyesi olmaması	1
6.n. Haftalık ders saatinin az olması	1
6.o. Görsel sanatlar derslerinde başka derslerin işlenmesi	1
6.p. Eksik yönü olmaması	2

Çizelge 10’da görüldüğü gibi, görsel sanatlar dersinde yapılmayan ama yapılması istenilen etkinlikler konusunda kendisi ile görüşülen öğrencilerden 1’i “Daha güzel

resim yapma yollarının öğrenilmemesi”, 1’i “Konuyu öğrencilerin belirleyememesi”, 2’si “Farklı konularda çalışmalar yapılmaması”, 1’i “Farklı malzemelerin kullanılmaması”, 1’i “Portre çalışmaları yapılmaması”, 2’si “Üç boyutlu çalışmaların yapılmaması”, 2’si “Baskı çalışmaları yapılmaması”, 1’i “Büyük yüzeyler üzerinde çalışmalar yapılmaması”, 1’i “Serbest resim çalışmalarının az sayıda yapılması”, 1’i “Ünlü ressamın hayatları ve eserleri hakkında bilgi edinilmemesi”, 1’i “Sınıf panolarına az sayıda resim çalışmalarının asılması”, 1’i “Çalışmalarda örnek olabilecek görsellerin duvarlara asılmaması”, 1’i “Görsel Sanatlar atölyesi olmaması”, 1’i “Haftalık ders saatinin az olması”, 1’i “Görsel Sanatlar derslerinde başka derslerin işlenmesi” ve 2’si de “Eksik yönü olmaması” biçiminde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerden Aysun, “*Mesela ben sınıf resimleri çizmek isterdim. Tahtayı, sıraları, öğrencileri çizmek isterdim. Farklı konularda resimler yapmak isterdim*” (Görüşme No. 1, s. 7, st. 128-130), Eser, “*Hiç öyle bir şey düşünmedim. Öğretmenin dediklerini yapıyorum. Olmayan şeyleri yapabiliydik, aklımıza gelen şeyleri falan yapabiliydik*” (Görüşme No. 1, s. 18, st. 335-337) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde farklı konularda çalışmalar yapılmadığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Esra, “*Mesela öğretmenle akıllı fırın gibi, buzdolabı gibi kartonlarla bir şeyler yapmak istiyorum. Maket demek istiyorum. Ama o tür şeyler yapamıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 22, st. 407-409), Veysel, “*Maket çalışmaları...yapmak isterim*” (Görüşme No. 1, s. 32, st. 621-623) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde üç boyutlu çalışmalar yapılmadığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Veysel, “*baskılar yapmak isterim. Bunları da yapsak daha zevkli geçer*” (Görüşme No. 1, s. 33, st. 623-624), Yaşar, “*Ama hep resim değil de, daha öncede söylediğim gibi patatesle yaptığımız gibi etkinlikler olsa dersler daha eğlenceli geçecek. Başka bir isteğim yok*” (Görüşme No. 1, s. 37, st. 709-711) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinde baskı çalışmaları yapılmadığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Fatih, “*Ben dersten memnunum. Başka bir şey yapılmasını istemiyorum*” (Görüşme No. 1, s. 25, st. 476-477), Funda, “*Yok öğretmenim*” (Görüşme No. 1, s. 29, st. 553) biçiminde görüşlerini bildirerek görsel sanatlar dersinin eksik yönü olmadığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden Ahmet, *“Nasıl yapıldığını öğrenmek isterim. Böylece resim bilgimi güçlendirebilirim ve kendime daha çok güven sağlayabilirim”* (Görüşme No. 1, s. 4, st. 67-69) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde daha güzel resim yapma yollarının öğrenilmediğini, *“...dünyaca ünlü ressamların hayatlarını, resimleri görmek isterim”* (Görüşme No. 1, s. 3, st. 65-66) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar derslerinde ünlü ressamların hayatları ve eserleri hakkında bilgi edinilmediğini ve *“Bence yok. Resimde resim yapılsın. Başka ders ise başka ders yapılsın. Her derste ne dersiyse o yapılsın”* (Görüşme No. 1, s. 3, st. 63-64) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde başka derslerin işlendiğini, Eser, *“Yani konu olarak aklımıza gelen şeyleri, öğretmenimize söyleyip yapabiliydik. Başka bir şey yapmak istemezdim. Hep resim yapmak isterim”* (Görüşme No. 1, s. 18, st. 388-340) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde konuyu öğrencilerin belirleyemediğini, Esra, *“Mesela kablolarla bir tablo yapmak, sonra tahtaların üzerine ismimizi yazmak. Yani değişik malzemelerle çalışmak istiyorum”* (Görüşme No. 1, s. 22, st. 410-412) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde farklı malzemelerin kullanılmadığını, Büşra, *“Mesela insan portrelerini öğretmenimiz açıklayarak, anlatarak yaptırsa çok isterim. Başka istediğim bir şey yok”* (Görüşme No. 1, s. 11, st. 209-210) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde portre çalışmaları yapılmadığını, Öğrencilerden Aysun, *“Tahtaya resim çizebilmek isterdim. Tebeşir kaydığı için tahtaya çizilen resimler pek iyi olmuyor. Onları düzeltmek isterdim. Başka bir şey istemem”* (Görüşme No. 1, s. 7, st. 131-134) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde büyük yüzeyler üzerinde çalışmalar yapılmadığını, Emre, *“Hep serbest yapsak, pek konulu olmasa. Konulu resim yapmayı sevmiyorum. Çünkü konulu olunca pek aklıma bir şey gelmiyor. Ama serbest olunca aklıma ne gelirse onu yapabiliyorum”* (Görüşme No. 1, s. 14, st. 263-266) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar derslerinde serbest resim çalışmalarının az sayıda yapıldığını, Yaşar, *“Arkadaşlarımdan yaptığı güzel resimlerin duvarlara asılmasını isterdim. Onların yaptıklarına benzetmeye çalışırdım. Bazen sınıfa da resimler asılıyor ama çok az”* (Görüşme No. 1, s. 37, st. 704-708) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde sınıf panolarına az sayıda resim çalışmalarının asıldığını, *“Duvarlara farklı şeyler asılmasını isterdim... O resimlere bakarak, onları örnek alarak belki daha güzel resimler yapabiliyordum”* (Görüşme No. 1, s. 37, st. 703-707) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar

derslerinde çalışmalarda örnek olabilecek görsellerin duvarlara asılmadığını ve “*Dersleri sınıfta işliyoruz. Resim sınıfının farklı olmasını isterdim. Derslerde o sınıfa gitmek isterdim*” (Görüşme No. 1, s. 37, st. 702-703) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersi atölyesi olmadığını, Funda ise “*...görsel sanatlar dersinin haftada iki ders olmasını isterdim*” (Görüşme No. 1, s. 29, st. 554-555) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin haftalık ders saatinin az olduğunu belirtmiştir.

“Görsel sanatlar dersinde yapılmayan ya da yapılamayan ama yapılmasını istediğiniz etkinlikler var mı?” sorusu sorularak, görsel sanatlar dersinin eksik yönleri konusunda kendisi ile görüşülen öğretmen, “Müze ve ören yeri gezilerinin yeterince yapılamaması” ve “Temel malzemelerin sağlanmasında devlet imkânlarının olmaması” biçiminde görüşlerini bildirmiştir.

Öğretmen, “*Örneğin yeni programda çokça yer verilen müze gezileri var veya tarihi yerlerin, ören yerlerinin gezisi söz konusu. O tür yerleri gezme imkânı sağlanabilir devlet imkânlarıyla. Özellikle kenar okullarda, kırsal kesimlerdeki okullarda bu tür sıkıntılar var. Öğrenci, bulunduğu ilçedeki tarihi yerleri bile gezememiş oluyor. Böyle bir geziye hem vakit hem de ulaşım imkânı olmuyor. En azından bulunduğu ildeki tarihi yerleri, müzeleri, ören yerlerini gezme imkânı olursa, öğrencilerin bu tür konularda bilgileri ve merakları artar diye düşünüyorum*” (Görüşme No. 1, s. 5, st. 95-104) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde müze ve ören yeri gezilerinin yeterince yapılamadığını belirtmiştir. Öğretmenin bu görüşü, öğrencilerin “Farklı konularda çalışmalar yapılmaması” biçimindeki görüşleriyle benzerlik göstermektedir.

Öğretmen, “*Onun dışında malzeme sıkıntısı olabiliyor bizim gibi kenar okullarda. Öğrenciler çalışmalarını yapacağı zaman defter, kalem, boya sıkıntısı çekebiliyorlar. Bunlar konusunda daha destekleyici çalışmalar yapılabilir. Maddi anlamda destekler olsa daha farklı çalışmalar yapılabilir muhakkak*” (Görüşme No. 1, s. 5, st. 105-109) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde temel malzemelerin sağlanmasında devlet imkânlarının olmadığını belirtmiştir. Öğretmenin bu görüşü, öğrencilerin “Farklı malzemelerin kullanılmaması” biçimindeki görüşleriyle örtüşmektedir.

Öğrencilerin görsel sanatlar dersinde yapılmayan ama yapılması istedikleri etkinlikler konusundaki görüşlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Bir öğrenci daha güzel resim

yapabilmenin yollarını öğrenmek istediğini ifade ederken, diğer öğrencilerden konuyu kendilerinin belirlemek istedikleri, portre ve baskı çalışmalarını yapmak istedikleri, serbest resim çalışmalarının daha fazla yapılmasını istedikleri, farklı malzemeleri kullanabilecekleri farklı konularda çalışmalar yapabilmeyi istedikleri biçiminde görüşler belirttikleri görülmüştür. Bunların yanı sıra, bazı öğrenciler üç boyutlu çalışmalar yapmayı istediklerini belirtirken, bir öğrenci de büyük yüzeyler üzerinde çalışmak istediğini ifade etmiştir. Görsel sanatlar atölyesi olmaması, sınıftaki panoya tamamlanan resimlerin az sayıda asılması ve kendilerine örnek olabilecek görsellerden yararlanamamaları ise farklı öğrencilerin görüşleri arasındadır. Bu görüşlerin yanı sıra görsel sanatlar dersinin eksik yönleri konusunda öğrencilerden, ünlü ressamların hayatları ve eserleri hakkında bilgi edinilmesini ve görsel sanatlar dersinde başka derslerin işlenmesinin istenmediği yönünde görüşler de ifade edilmiştir. Aynı konuda bir başka öğrenci ise, dersin eksik yönü olmadığını belirtmiştir. Görsel sanatlar dersinin eksik yönleri konusundaki görüşlerini müze ve ören yeri gezilerinin yeterince yapılamadığı şeklinde ifade eden öğretmen, temel malzemelerin sağlanmasında devlet imkânlarının olmamasının büyük bir eksiklik yarattığı görüşündedir.

3.1.7. Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersinde Yaşanılan Sorunlar ve Zorluklar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan sınıf öğretmenin görsel sanatlar dersinde yaşanan sorunlar ve zorluklar konusundaki görüşlerini almak amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen verilerin içerik analizi tekniği ile çözümlenmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

3.1.7.1. Sınıf Öğretmeninin “Görsel Sanatlar Dersinde Yaşadığınız Sorunlar ve Zorluklar Nelerdir?” Sorusuna Verdiği Yanıtlar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan sınıf öğretmene “Görsel sanatlar dersinde yaşadığınız sorunlar ve zorluklar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Görsel sanatlar dersinde yaşanan sorunlar ve zorluklar konusunda kendisi ile görüşülen öğretmen, “Sosyo - ekonomik durumun yetersizliğinin derslerde yapılabilecek etkinliklerin çeşitliliğini olumsuz olarak etkileme sorunu”, “Öğrencilerin farklı bakış açılarına ve yaratıcılığa sahip olamamalarından kaynaklanan zorluklar”, “Öğrencilerin farklı bakış açıları kazanma ve yaratıcılıklarını geliştirme

yolunun öğretmenlerin çabalarıyla sınırlı olması sorunu” ve “Öğrencilerin gerçek hayatta görmedikleri ve yaşamadıkları konuları resimlemekte zorlanmalarından kaynaklanan sorunlar” biçiminde görüşlerini bildirmiştir.

Öğretmen, “*Öğrencilerin öncelikle ekonomik ve sosyal durumları etkiliyor bizim çalışmalarımızı...*” (Görüşme No. 1, s. 6, st. 114-115) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinde sosyo - ekonomik durumun yetersizliğinin derslerde yapılabilecek etkinliklerin çeşitliliğini olumsuz olarak etkilediğini belirtmiştir.

Öğretmen, “*Öğrenci bir konuyu hayalinde canlandıramayabiliyor. Çünkü bulunduğu çevre buna uygun değil. Sosyal çevresi, ekonomik durumu... Bunlar öğrencinin çalışmalarını etkiliyor. Benim karşılaştığım en büyük problemlerden biri bu. Dolayısıyla; bize daha çok açıklama, daha çok anlatma, daha çok sınıfa örnek getirme, konularla ilgili değişik görüntüler gösterme zorunluluğu ortaya çıkıyor. Genelde hep aynı şeyleri yapıyorlar. Farklı bir bakış açıları yok. Görüş çerçevesi çok dar olduğu için yeni şeyler üretilmiyorlar. Çok fazla yaratıcılıklarını kullanamıyorlar*” (Görüşme No. 1, s. 6, st. 119-128) biçiminde görüşünü bildirerek öğrencilerin farklı bakış açılarına ve yaratıcılığa sahip olamamalarından kaynaklanan zorluklar yaşandığını belirtmiştir.

Öğretmen, “*...öğrencilere farklı bakış açısı kazandırma işi öğretmene kalıyor. Öğretmenin eğer sınıfa farklı malzemeleri, resimleri, ya da daha önceden çekilmiş videolar getirip sınıfta televizyonda gösterme imkânı varsa, bu şekilde öğrencilere farklı fikirler katabiliyor. Mesela ben öğrencilerime en son geçen yaz yapmış olduğum İstanbul gezisindeki tarihi ve turistik yerlerin resimlerini, boğaz görüntülerini getirip gösterdim. Mesela daha önce konularımız arasında “Galata Kulesi” vardı. Tarihi bir eser. Önemi var bizim için. Orayı ben kendim bizzat çektiğim resimlerden gösterdim ve böylece öğrenciler için farklı bir etkinlik oldu. Örneğin İstanbul’un doğal güzellikleri yine orada öğrencilerin gözleri önüne serilmiş oldu*” (Görüşme No. 1, s. 6-7, st. 129-141) biçiminde görüşünü bildirerek öğrencilerin farklı bakış açıları kazanma ve yaratıcılıklarını geliştirme yolunun öğretmenlerin çabalarıyla sınırlı olduğunu belirtmiştir.

Öğretmen, “*Derslerde en çok problem olan şeylerden biri afaki olan şeylerin resimlerini yapmaya çalışmak. Öğrenciler için birçok konu soyut kalıyor. Somut şeylerin resmini yapmak onlar için daha kolay oluyor*” (Görüşme No. 1, s. 7, st. 142-

145) biçiminde görüşünü bildirerek öğrencilerin gerçek hayatta görmedikleri ve yaşamadıkları konuları resimlemekte zorlandıklarını belirtmiştir.

Öğretmen görsel sanatlar dersinde yaşanan sorunlar ve zorluklar konusundaki görüşlerini belirtirken öncelikle öğrencilerin ve okulun sosyo-ekonomik durumunun yetersizliğinin derslerde yapılabilecek etkinliklerin çeşitliliğini olumsuz olarak etkilediğini ifade etmiştir. Öğretmen öğrencilere farklı bakış açıları kazandırmada ve yaratıcılıklarını geliştirmede zorlandığını ve öğrencilerin bu yönlerini sınırlı ölçüde de olsa kendi çabalarıyla geliştirmeye çalıştığını belirterek, öğrencilerin farklı bakış açılarına ve yaratıcılığa sahip olamamalarından kaynaklanan zorluklar yaşadığını ifade etmiştir. Bunun yanı sıra öğretmen öğrencilerin gerçek hayatta görmedikleri ve yaşamadıkları konuları resimlemekte zorlanmalarından kaynaklanan sorunların da öğretme-öğrenme sürecini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

3.1.8. Sınıf Öğretmenine Göre Görsel Sanatlar Dersi Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Programdan Yararlanma Durumu: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan sınıf öğretmenin görsel sanatlar dersi öğretme ve öğrenme sürecinde programdan yararlanma konusundaki görüşlerini almak amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen verilerin içerik analizi tekniği ile çözümlenmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

3.1.8.1. Sınıf Öğretmeninin “Görsel Sanatlar Dersinde Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Programdan Nasıl Yararlanıyorsunuz?” Sorusuna Verdiği Yanıtlar: Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan sınıf öğretmenine “Görsel sanatlar dersinde öğretme ve öğrenme sürecinde programdan nasıl yararlanıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Görsel sanatlar dersinde öğretme ve öğrenme sürecinde programdan yararlanma konusunda kendisi ile görüşülen öğretmen, “Derslerin programda yer alan amaç ve davranışlar doğrultusunda yürütülmesi”, “Programdaki bazı etkinliklerin uygulanabilir olmaması”, “Programın yeniden gözden geçirilmesinin gerektiğinin düşünülmesi”, “Programdaki etkinliklerin ayıklanıp, imkânlar doğrultusunda, basite indirgenerek ve olanakların yeterli olduğu ölçüde uygulanması”, “Programdaki etkinliklerin sınıf öğretmenlerine nispetle branş öğretmenleri tarafından daha verimli yürütülebileceğinin düşünülmesi”,

“Sınıf öğretmenlerin eğitim fakültelerinden mezun olurken programı uygulamada yeterli eğitime sahip olmadıklarının düşünülmesi” ve “Programın sağlıklı yürütülebilmesi ve amacına ulaşabilmesi için öncelikli olarak nitelikli öğretmenlerin gerektiğinin düşünülmesi” biçiminde görüşlerini bildirmiştir.

Öğretmen, “*Çok fazla yararlandığımız söylenemez. Ancak bizler her hafta programa bakarak, yer alan amaç ve davranışlar doğrultusunda bir takım çalışmalar yapmaya çalışıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 7, st. 152-154) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersinin programda yer alan amaç ve davranışlar doğrultusunda yürütüldüğünü belirtmiştir.

Öğretmen, “*Fakat benim programda gördüğüm kadarıyla, sürekli tekrar eden amaç ve davranışlar var kazandırılması gereken. Ancak; bir çok okulda, Türkiye'nin bir çok yerinde bunların uygulanma imkânı yok*” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 155-158) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersi programındaki bazı etkinliklerin uygulanabilir olmadığını belirtmiştir.

Öğretmen, “*Yeni program aslında tüm Türkiye'yi kucaklamıyor, kapsamıyor. Yani yapılamayacak çalışmalar var içerisinde. Bunlar tekrar gözden geçirilebilir. Ancak yapılabilecek olanları bizler kullanıyoruz. Yapılamayacak olanlarda da elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 159-163) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersi programındaki bazı etkinliklerin uygulanabilir olmadığını belirtmiştir.

Öğretmen, “*Mesela müze bilinci vermekle ilgili olarak arkadaşlarımız diğer sınıflarda şunu yapmışlardı; öğrencilere getirmiş oldukları değerli şeyleri masalara koydurarak sınıfta bir müze oluşturmak ve öğrencilere bu müzeyi gezdirmek anlamında çalışma yaptılar. Bu çalışma ancak okul imkânlarıyla olabilirdi, başka türlü olamazdı. Bunun gibi okulda gerçekleştiremeyeceğimiz veya ancak kendi imkânlarımızla en basite indirgeyerek gerçekleştirebileceğimiz çalışmalar var programda. Dolayısıyla bizde söylediğim gibi programdaki amaç ve davranışları inceliyoruz ve ona göre kendimize uygun çalışmalar yaptırıyoruz. Ortamın, koşulların yeterli olduğu ölçülerde programdan yararlanıyoruz*” (Görüşme No. 1, s. 8, st. 164-176) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersi programındaki etkinliklerin ayıklanıp, imkânlar

doğrultusunda, basite indirgenerek ve olanakların yeterli olduğu ölçüde uygulandığını belirtmiştir.

Öğretmen, “*Ama tabii ki özellikle dördüncü ve beşinci sınıftan itibaren öğrenciler; birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda daha farklı dersler görmeye başlıyorlar. Artık branşlaşmaya ihtiyaç duyuluyor, her derste bu böyle. Görsel sanatlar dersi de bunlardan birisi. Branş öğretmenin girmesi mutlaka verimi artıracaktır. Yani branş öğretmeni yapacağı etkinliklerde daha aydınlatıcı, öğrencilere daha geniş fikirler verici, ufuklarında daha farklı bir bakış açısı oluşturacak şekilde açıklamalar yapabilir. Çünkü konuya daha hâkimler. Sadece görsel sanatlar dersinde değil, bir müzik dersinde de bu böyle. Konuya hâkim oldukları için öğrenciye verebilecekleri de o nispette artıyor. Branş öğretmeni konuyu öğrencinin seviyesine göre pasifleştirebilir veya zenginleştirebilir. Nasıl ki bir müzik öğretmeni sınıfta bir müzik aleti çalabiliyorsa, görsel sanatlar öğretmeni kendisi de sınıfta bir çalışma yapabilir örnek olması açısından. Bu da öğrencilerin bakış açısını değiştirebilir. Bizim kendi öğretmenlerimiz yapardı ortaokul yıllarındayken. Yaptıkları resimlerden bir şeyler çıkarmaya çalışırdık*” (Görüşme No. 1, s. 9, st. 177-195) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar dersi programındaki etkinliklerin sınıf öğretmenlerine nispetle branş öğretmenleri tarafından daha verimli yürütülebileceğini düşündüğünü belirtmiştir.

Öğretmen, “*Eski öğretmenlere baktığımızda, yıllar önce birçok konuda gerek resim, gerek müzik konusunda, gerekse beden eğitimi konusunda daha çok bilgi ve beceriye sahip olduklarını görüyoruz. Ancak bizim dönemimizde de, son dönemlerde öğretmen adaylarına bu konularda yeterli bir eğitim verildiğini düşünmüyorum ben. Diğer sınıf öğretmeni arkadaşlarımızla da zaman zaman bu anlamda konuşmalarımız, istişarelerimiz oluyor. Onlarda bu anlamda yetersiz olduklarını düşünüyorlar*” (Görüşme No. 1, s. 9-10, st. 196-204) biçiminde görüşünü bildirerek sınıf öğretmenlerin eğitim fakültelerinden mezun olurken programı uygulamada yeterli eğitime sahip olmadıklarını düşündüğünü belirtmiştir.

Öğretmen, “*Bence üniversitelerde eğitim fakültelerinde bu konuya daha ağırlık verilmeli. Öğretmen adaylarına ileride karşılaşacakları okul şartlarına, durumlarına göre nasıl hareket edecekleri, neler yapabilecekleri o zamandan söylenmeli, anlatılmalı, kazandırılmalı bence. İşte o zaman bu dersler daha sağlıklı yürütülür ve amacına ulaşır*

diye düşünüyorum” (Görüşme No. 1, s. 10, st. 205-211) biçiminde görüşünü bildirerek görsel sanatlar programının sağlıklı yürütülebilmesi ve amacına ulaşabilmesi için öncelikli olarak nitelikli öğretmenlerin gerektiğini düşündüğünü belirtmiştir.

Öğretmen görsel sanatlar dersi öğretme ve öğrenme sürecinde programdan yararlanması konusundaki görüşlerini belirtirken öncelikli olarak dersi programda yer alan amaç ve davranışlar doğrultusunda yürütmeye çalıştığını ifade etmiştir. Programdaki bazı etkinliklerin kendisi için uygulanabilir olmadığını ve bu bakımdan güçlükler yaşadığını belirten öğretmen, programın yeniden gözden geçirilmesinin gerektiğini, programdaki etkinlikleri ayıklayarak, imkânları doğrultusunda, basite indirgeyerek ve olanaklarının yeterli olduğu ölçüde uyguladığını ifade etmiştir. Programdaki etkinliklerin sınıf öğretmenlerine nispetle branş öğretmenleri tarafından daha verimli yürütülebileceğinin düşüncesinde olduğunu belirtmiş, bunların yanı sıra, sınıf öğretmenlerin eğitim fakültelerinden mezun olurken programı uygulamada yeterli eğitime sahip olmadıklarını ve programın sağlıklı yürütülebilmesi ve amacına ulaşabilmesi için öncelikli olarak nitelikli öğretmenlerin gerektiğini vurgulamıştır.

3.2. Sınıf Öğretmeninin Öğretme ve Öğrenme Sürecindeki Etkinlikleri Nasıl Yürüttüğüne İlişkin Gözlemlere Dayalı Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde, görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmenin öğretme ve öğrenme sürecindeki etkinlikleri yürütmesi sırasında, bu etkinliklerin güçlü ve zayıf yönleri konusunda genel bir durum değerlendirmesi yapabilmek amacıyla, öğretmen gözlem formlarıyla elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Öğretmen gözlem formlarının frekans dağılımları Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3.

Öğretmen Gözlem Formu Frekans Dağılımları

Gözlenen Davranışlar		Zayıf	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
1.	Derse ilgi ve dikkati çekebilme.	-	4	7	2	13
2.	Derse ilgi ve güdünün sürekliliğini sağlayabilme.	2	6	3	2	13
3.	İşlenen konuyu önceki ve sonraki derslerle ilişkilendirebilme.	-	2	2	9	13
4.	Konuyu öğrencilerin düzeylerine uygun biçimde sunabilme.	-	-	3	10	13
5.	Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verebilme.	-	-	4	9	13
6.	Konuyu basitten karmaşığa doğru sunarak, düşündürücü sorular sorabilme.	-	8	3	2	13
7.	Konuyu yaşama ilişkilendirebilme.	-	1	2	10	13
8.	Öğrencilerin etkin katılımı için etkinlikler düzenleyebilme.	11	1	1	-	13
9.	Öğrencilerin edinecekleri kazanımlar yönünde örnek etkinlik ürünleri sunabilme.	13	-	-	-	13
10.	Programın üç öğrenme alanına (Görsel Sanatlarda Biçimlendirme, Görsel Sanat Kültürü, Müze Bilinci) ilişkin etkinlikler düzenleyebilme	12	1	-	-	13
11.	Öğretimde farklı resim tekniklerine yer verebilme	13	-	-	-	13
12.	Çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini uygun biçimde kullanabilme.	11	2	-	-	13
13.	Öğretimi bireysel farklılıklara göre sürdürebilme.	12	1	-	-	13
14.	Öğrencilere düşünce ve görüşlerini özgürce ifade etme fırsatı verebilme.	-	-	-	13	13
15.	Öğrencilerin yaratıcı görüşlerini olumlu dönütlerle pekiştirebilme	-	-	-	13	13
16.	Öğretim araç, gereç ve materyalini sınıf düzeyine uygun biçimde kullanabilme.	1	8	3	1	13
17.	Özetleme ve uygun dönütler verebilme.	-	-	1	12	13
18.	Öğrencilerle etkili iletişim kurabilme.	-	-	-	13	13
19.	Öğrencileri ilgi ile dinleme.	-	-	-	13	13
20.	Kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alabilme.	-	2	10	1	13
21.	Övgü ve yaptırımlardan yararlanabilme.	-	2	9	2	13
22.	Öğrencilerde birbirlerinin çalışmalarını saygılı ve yapıcı ifadelerle eleştirme bilinci kazandırabilme.	-	-	2	11	13
23.	Ses tonunu etkili biçimde kullanabilme.	-	-	-	13	13
24.	Sözel dili ve beden dilini etkili biçimde kullanabilme.	-	-	1	12	13
25.	Zamanı verimli kullanabilme.	3	7	2	1	13
26.	Gelecek dersle ilgili bilgiler ve ödevler verebilme.	12	1	-	-	13
27.	Öğrenci ürünlerini sergileyebilme.	13	-	-	-	13
28.	Ders sonunda ortamın temizlenmesini sağlayabilme.	1	12	-	-	13

Araştırmacı tarafından yapılan öğretmen gözlemlerinde, yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi öğretmen; derse ilgi ve dikkati çekebilmede 4'ü "orta", 7'si "iyi", 2'si "çok iyi"dir. Derse ilgi ve güdünün sürekliliğini sağlayabilmede 2'si "zayıf", 6'sı "orta", 3'ü "iyi", 2'si "çok iyi"dir. İşlenen konuyu önceki ve sonraki derslerle ilişkilendirebilmede 2'si "orta", 2'si "iyi", 9'u "çok iyi"dir. Konuyu öğrencilerin düzeylerine uygun biçimde sunabilmede 3'ü "iyi", 10'u "çok iyi"dir. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verebilmede 4'ü "iyi", 9'u "çok iyi"dir. Konuyu basitten karmaşığa doğru sunarak, düşündürücü sorular sorabilmede 8'i "orta", 3'ü "iyi", 2'si "çok iyi"dir. Konuyu yaşamla ilişkilendirebilmede 1'i "orta", 2'si "iyi", 10'u "çok iyi"dir. Öğrencilerin etkin katılımı için etkinlikler düzenleyebilmede 11'i "zayıf", 1'i "orta", 1'i "iyi"dir. Öğrencilerin edinecekleri kazanımlar yönünde örnek etkinlik ürünleri sunabilmede 13'ü "zayıf"tır. Programın üç öğrenme alanına (Görsel Sanatlarda Biçimlendirme, Görsel Sanat Kültürü, Müze Bilinci) ilişkin etkinlikler düzenleyebilmede 12'si "zayıf", 1'i "orta"dır. Öğretimde farklı resim tekniklerine yer verebilmede 13'ü "zayıf"tır. Çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini uygun biçimde kullanabilmede 11'i "zayıf", 2'si "orta"dır. Öğretimi bireysel farklılıklara göre sürdürebilmede 12'si "zayıf", 1'i "orta"dır. Öğrencilere düşünce ve görüşlerini özgürce ifade etme fırsatı verebilmede 13'ü "çok iyi"dir. Öğrencilerin yaratıcı görüşlerini olumlu dönütlerle pekiştirebilmede 13'ü "çok iyi"dir. Öğretim araç, gereç ve materyalini sınıf düzeyine uygun biçimde kullanabilmede 1'i "zayıf", 8'i "orta", 3'ü "iyi", 1'i "çok iyi"dir. Özetleme ve uygun dönütler verebilmede 1'i "iyi", 12'si "çok iyi"dir. Öğrencilerle etkili iletişim kurabilmede 13'ü "çok iyi"dir. Öğrencileri ilgi ile dinlemede 13'ü "çok iyi"dir. Kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alabilmede 2'si "orta", 10'u "iyi", 1'i "çok iyi"dir. Övgü ve yaptırımlardan yararlanabilmede 2'si "orta", 9'u "iyi", 2'si "çok iyi"dir. Öğrencilerde birbirlerinin çalışmalarını saygılı ve yapıcı ifadelerle eleştirme bilinci kazandırabilmede 2'si "iyi", 11'i "çok iyi"dir. Ses tonunu etkili biçimde kullanabilmede 13'ü "çok iyi"dir. Sözel dili ve beden dilini etkili biçimde kullanabilmede 1'i "iyi", 12'si "çok iyi"dir. Zamanı verimli kullanabilmede 3'ü "zayıf", 7'si "orta", 2'si "iyi", 1'i "çok iyi"dir. Gelecek dersle ilgili bilgiler ve ödevler verebilmede 12'si "zayıf", 1'i "orta"dır. Öğrenci ürünlerini sergileyebilmede 13'ü "zayıf"tır. Ders sonunda ortamın temizlenmesini sağlayabilmede 1'i "zayıf", 12'si "orta"dır.

Araştırmacının ve uzmanın doldurduğu öğretmen gözlem formları karşılaştırıldığında, birbirlerine yakın verilerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda gözlenen öğretmenin; işlenen konuyu önceki ve sonraki derslerle ilişkilendirebilme, konuyu öğrencilerin düzeylerine uygun biçimde sunabilme, anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verebilme, konuyu yaşamla ilişkilendirebilme, öğrencilere düşünce ve görüşlerini özgürce ifade etme fırsatı verebilme, öğrencilerin yaratıcı görüşlerini olumlu dönütlerle pekiştirebilme, özetleme ve uygun dönütler verebilme, öğrencilerle etkili iletişim kurabilme, öğrencileri ilgi ile dinleme, öğrencilerde birbirlerinin çalışmalarını saygılı ve yapıcı ifadelerle eleştirme bilinci kazandırabilme, ses tonunu etkili biçimde kullanabilme ve sözel dili ve beden dilini etkili biçimde kullanabilme yönlerinin “çok iyi” nitelikte olduğu görülmekle birlikte, derse ilgi ve dikkati çekebilme, kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alabilme, övgü ve yaptırımlardan yararlanabilme yönlerinin ise “iyi” nitelikte olduğu görülmektedir.

Ayrıca öğretmenin; derse ilgi ve güdünün sürekliliğini sağlayabilme, konuyu basitten karmaşığa doğru sunarak düşündürücü sorular sorabilme, öğretim araç-gereç ve materyalini sınıf düzeyine uygun biçimde kullanabilme, zamanı verimli kullanabilme ve ders sonunda ortamın temizlenmesini sağlayabilme yönlerinde “orta” nitelikte olduğu; öğrencilerin etkin katılımı için etkinlikler düzenleyebilme, öğrencilerin edinecekleri kazanımlar yönünde örnek etkinlik ürünleri sunabilme, programın üç öğrenme alanına (görsel sanatlarda biçimlendirme, görsel sanat kültürü, müze bilinci) ilişkin etkinlikler düzenleyebilme, öğretimde farklı resim tekniklerine yer verebilme, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini uygun biçimde kullanabilme, öğretimi bireysel farklılıklara göre sürdürebilme, gelecek dersle ilgili bilgiler ve ödevler verebilme ve öğrenci ürünlerini sergileyebilme yönlerinin ise “zayıf” nitelikte olduğu söylenebilir.

Gözlem kriterlerinde yer alan ve öğretmenden yapılması beklenen her bir maddenin gerçekleştirilmesi oldukça fazla çaba, istek ve hazır bulunuşluk gerektirmektedir. Bir öğretmenin sıralanan bu kriterleri tam anlamıyla yerine getirebilmesi için öncelikle ruhsal ve fiziksel olarak kendisini sağlıklı hissetmesinin yanı sıra, öğretme ve öğrenme sürecinde enerji ve istek dolu olması gerekir. Sürekli olarak kendini güncellemesi ve edindiği yeni bilgilerle tecrübesini bir araya getirerek, zaman zaman empati yaparak, zaman zaman her türlü imkânlarını zorlayarak, zaman zaman ise belki de kendisine veya ailesine ayırabileceği özel vakitleri kullanarak çalışması ve özellikle de diğer özel

alan dersleri gibi araştırmanın özünde yer alan görsel sanatlar dersinin anlamını ve önemini kavramış olması gerekmektedir.

Bilgi birikiminin yanı sıra, bildiklerini başkalarına öğretebilmek başlı başına ayrı bir yetkinlik gerektirir. Branşı ne olursa olsun, büyük bir sabır ve özveri isteyen öğretenlik mesleği, görünürde toplumun sayı olarak küçük birliklerine etki eden ama aslında ileride toplumun gelecekteki büyük kitlelerini oluşturacak olan bireyleri yetiştirmektedir. Üstelik bu sırada emeğine değer biçilen maddi boyutun azlığını önemsemeden kendilerine yüklenmiş böyle ağır bir sorumluluk bilinciyle öğrencilerini yetiştiren öğretenlerin sürdürdüklei görev vicdanen de bir takım yükümlülükleri beraberinde getirir.

Özellikle sınıf öğretenleri düşüldüğünde her ders için ayrı ayrı kendisinden beklenen tüm bu kriterleri dört dörtlük yerine getirebilmek olağan üstü çaba ister. Bir kişinin bilgi, yetenek, donanım ve tecrübe anlamında her alanda mükemmel olmasının beklenmesi ise bireyleri zorluğa iter. Her meslekte olduğu gibi, öğretenlik mesleğini yürütürken de tahmin edilebilen ya da edilemeyen veya önüne geçilebilir ya da geçilemez bir takım eksiklikler, aksaklıklar yaşanabilir. Önemli olan bunları en aza indirmek, telafi etmeye çalışmak ve öğrencilere temel bilgi ve becerileri standartlar doğrultusunda edindirebilecek kadar, yanlış öğrenme ve olumsuz tutum geliştirmelere sebebiyet verilmeden yetiştirebilmektir.

Bu araştırmada görüşme ve gözlem yapılan sınıf öğreteninin bazı yönlerden zayıf olduğu gözlenmiş olmakla birlikte, birçok yönden de oldukça güçlü olduğu tespit edilmiştir. Ancak genel olarak bakıldığında bu durum görsel sanatlar dersinin niteliğinden ya da araştırmada derinlemesine anlatılan karakteristik yapısından değil, ders konusunda sınırlı ilgi ve bilgi düzeyindeki, çoğunlukla branş dışı öğretenlerin bu dersi sadece resim yapmaya indirgemesinden kaynaklanmaktadır. Haftalık ders saati olarak zaten oldukça az olan görsel sanatlar dersinin öğreten programında yer alan kazanımlarının öğrencilere kazandırılması açısından her dakikasının çok değerli olduğu düşünüldüğünde ise, dersin başka etkinlikler ile ya da sadece önceki haftalarda başlanan resimlerin tamamlanması gibi çalışmalarla verimsiz şekillerde geçirilmesi oldukça üzücüdür. Bu durumun kaynağı ise sınıf öğretenlerinin yetersizliğinden çok, ülkemiz

eğitim ve öğretim programı politikamızın görsel sanatlara yeterince önem vermemesi ve bu dersin halen vekâleten yürütölmeye çalışılması çabasındandır.

Araştırmacının ders içindeki gözlemlerinin yanı sıra, ders dışındaki gözlemlerinden de yola çıkılarak, sınıf öğretmeninin kendi alanında bilgili ve tecrübeli olmasının yanı sıra, mesleğinin gerektirdiği dış görünüm açısından da oldukça temiz ve özenli giyinen, dilimizi oldukça güzel ve kurallara uygun kullanan, gerek öğrencilerine, gerek araştırmacıya, gerekse öğretmen arkadaşlarına karşı hitabı ve nezaketiyle dikkat çeken, sakin tavırları, gösterdiği duruş ve genel davranışlarıyla örnek bir öğretmen olduğu belirtilmelidir.

Araştırma verilerinden elde edilen bulgulara dayanarak ayrıntılarıyla betimlenmeye çalışılan durumlar, aslında hem sınıf öğretmenleri, hem de branş öğretmenleri açısından bir sürpriz değildir. Nihayetinde bazı yönlerden zayıf nitelikte olsalar bile sınıf öğretmenleri bu sistemin birer uygulayıcısıdır. Bu bakımdan, eksiklikleri olduğu için değil de hali hazırda daha yetkin nitelikte öğretmenlere sahip olduğumuz için M.E.B.'nin ölkemizin kültür, sanat ve eğitim-öğretim politikasını gözeterek, bu yolda gerekli tedbirleri alarak, hem öğrencilerin, hem sınıf öğretmenlerinin, hem de branş öğretmenlerinin ve daha büyük ölçekte düşünöldüğünde Türkiye toplumunun yararına olacak bir şekilde birçok gelişmiş ölkede de olduğu gibi görsel sanatlar dersinin yürütölmesinde işinin ehli olan eğitimcilerin görevlendirilmesi şarttır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde; görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmenin öğretme ve öğrenme sürecindeki etkinlikleri nasıl yürüttüğünün incelenmesini, bu etkinliklerin güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğunun tespit edilmesini ve öğretmenin ve öğrencilerin bu derse yaklaşımlarının nitel olarak betimlenmesini amaçlayan araştırmanın verilerinden elde edilen bulgulara dayalı olarak ortaya çıkan sonuçlara, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

4.1. Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersine Yaklaşımları İle İlgili Sonuçlar

Amaçlarından birisi, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yaklaşımlarının nitel olarak betimlenmesi olarak tanımlanabilen araştırmanın verilerinden elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

- Görüşme yapılan öğrencilerin, görsel sanatlar dersine genel bakışı; dersin ve resim yapmanın sevilmesi yönündedir. Dersin eğlenceli geçirilmesi, resimle ilgili her şeyin çizilebilmesi, duyguların görsel olarak dışa vurulması ve değerlendirmelerde yüksek not alınması da öğrencilerin derse bakış açılarını olumlu yönde destekleyen unsurlardır.
- Görüşme yapılan öğrenciler, görsel sanatlar dersini derse hazırlık açısından; hazırlık yapmaya gerek olmaması ve ödev verilmemesi unsurlarından dolayı diğer derslerden farklı görmektedirler.
- Görüşme yapılan öğrenciler, görsel sanatlar dersini uygulama ve etkinlikler açısından; kolay, zevkli ve heyecan verici olması, yorucu ve sıkıcı olmaması, çoğunlukla çizim yapılması, kitap ve çizgili defter değil de boya ve resim defteri kullanılması, birbirleriyle malzeme alış verişi yapılabilmesi, öğrenilenlerle hayallerin birleştirilerek çalışılması, duygu ve düşüncelerin görsel olarak ifade edilmesi, ders saatinin sabırsızlıkla beklenmesi, yazı yazılmaması, okuma ve deney yapılmaması, problem çözülmemesi ve dil bilgisi kurallarının öğrenilmemesi unsurlarından dolayı diğer derslerden farklı görmektedirler.

- Görüşme yapılan öğrenciler, görsel sanatlar dersini; sınıf ortamı açısından; her öğrencinin derse katılması, sınıf ortamının rahat ve gürültülü olabilmesi ve parmak kaldırmadan konuşulabilmesi unsurlarından dolayı diğer derslerden farklı görmektedirler.
- Görüşme yapılan öğrenciler, görsel sanatlar dersini öğrenme açısından; çizim yapmanın ve perspektif kurallarının öğrenilmesi, dinleyerek öğrenme ve ezber olmaması, çalışmayı gerektirmemesi, yeni bilgiler edinilmemesi, dersin bilinen bilgilerle yürütülmesi, öğrenilenlerin unutulmaması, konu anlatımlı ders işlenmemesi, konu tekrarı yapılmaması, anlaşılmayan konuların olmaması ve bu dersin diğer dersler kadar önemsenmemesi unsurlarından dolayı diğer derslerden farklı görmektedirler.
- Görüşme yapılan öğrenciler, görsel sanatlar dersini; değerlendirme açısından; test, yazılı, sözlü ve sınav olmaması, değerlendirme ölçütlerinin resmin bütünlüğü, performans ödevleri, malzemelerin eksiksiz getirilmesi ve perspektif kurallarının uygulanması gibi ölçütler olması ve not kaygısı olmaması unsurlarından dolayı diğer derslerden farklı görmektedirler.
- Görüşme yapılan öğrenciler, görsel sanatlar dersinde yapılan etkinlikleri; serbest konulu ve hayali resim çalışmaları, peyzaj ve baskı çalışmaları, nesne ve insan resimleri çizimi, milli bayramlar ve belirli gün ve haftalar gibi çeşitli konularda resim çalışmaları ve çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar yapılması şeklinde ifade etmişler; ayrıca öğretmenin yapılacak etkinlik ile ilgili gösterdiği örnekleri incelediklerini belirtmişlerdir.
- Görüşme yapılan öğrenciler, görsel sanatlar dersinde öğretme ve öğrenme sürecinde sırasıyla, malzemelerini hazırladıklarını, malzemelerinde eksiklik olduğunda arkadaşlarından tamamladıklarını, öğretmenin öğrencilerin malzemelerini kontrol ettiğini ve malzemelerinde eksiklik olan öğrencilerden ders zamanını kitap okuyarak geçirmelerini istediğini, öğretmenin çalışma konusunu söylediğini ve gerekli gördüğünde konu değişikliği yaptığını ve böylelikle resim çalışmalarını yapmaya başladıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca ders süresince; öğretmenin perspektif kuralları hakkında temel bilgiler verdiğini ve resim çalışmalarını incelediğini, öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenle resim çalışmaları hakkında fikir alış veriş yaptıklarını,

öğretmenin çalışmaları yorumladığını ve zaman zaman da öğretmenin ders dışı işleriyle ilgilendiğini belirtmişlerdir.

- Görüşme yapılan öğrenciler, görsel sanatlar dersi sayesinde; resim yapma isteklerinin arttığını, resim ve çizim yapabilme ve düşünme becerileri ile resme duyulan ilgilerinin, ruh sağlıklarının ve hayal güçlerinin geliştiğini, duygularını ve iç dünyalarını dış dünyaya görsel olarak aktararak çevrelerindeki görsellere daha dikkatli bakabilme yetilerini kazandıklarını belirtmişlerdir.

- Görüşme yapılan öğrenciler, görsel sanatlar dersinin eksik yönlerini ise; daha güzel resim yapma yollarının öğrenilmemesi, konuyu öğrencilerin belirleyememesi, farklı konularda ve farklı malzemelerle çalışmalar yapılmaması, portre çalışmaları, üç boyutlu çalışmalar ve baskı çalışmaları yapılmaması, büyük yüzeyler üzerinde çalışılmaması, serbest resim çalışmalarının az sayıda yapılması, ünlü ressamın hayatları ve eserleri hakkında bilgi edinilmemesi, sınıf panolarına az sayıda resim çalışmalarının asılması, çalışmalarda örnek olabilecek görsellerin duvarlara asılmaması, görsel sanatlar atölyesi olmaması, haftalık ders saatinin az olması ve görsel sanatlar derslerinde başka derslerin işlenmesi olarak belirtmişlerdir.

4.2. Sınıf Öğretmeninin Görsel Sanatlar Dersine Yaklaşımı İle İlgili Sonuçlar

Amaçlarından birisi, görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmenin bu derse yaklaşımının nitel olarak betimlenmesi olarak tanımlanabilen araştırmanın verilerinden elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

- Görüşme yapılan öğretmenin, görsel sanatlar dersine genel bakışı; bu dersin gerekli olduğu ve öğrencilerin bu derse zevkle katıldığı yönündedir. Bunların yanı sıra öğretmen, görsel sanatlar dersinin haftalık ders saati süresinin yeterli olmadığını, dersin amacına ulaşabilmesi ve verimli geçebilmesi için malzeme varlığı ve çeşitliliği gerektirdiğini ve bazı çalışmaların öğrenciler tarafından çekici bulunmadığını da belirtmiştir.

- Görüşme yapılan öğretmen, görsel sanatlar dersinde yapılan etkinlikleri; belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları ve artık malzemelerle veya çeşitli kâğıtlarla üç

boyutlu çalışmalar olarak belirtmiş, bunların yanı sıra bazı etkinliklerin ise yapılamadığını vurgulamıştır.

- Görüşme yapılan öğretmen, görsel sanatlar dersinde öğretme ve öğrenme sürecinde sırasıyla, öncelikle konuyu söylediğini, ardından konunun kavranması amacıyla pekiştirici açıklamalar yaptığını ve böylelikle resim çalışmalarının yapılmasına başladığını belirtmiştir. Bunların yanı sıra ders süresince öğrencilere bireysel olarak çalışmaları hakkında fikir verdiğini, öğrencilerin sorularını cevaplandığını ve çalışmaları incelediğini vurgulamıştır.
- Görüşme yapılan öğretmen, görsel sanatlar dersi sayesinde; öğrencilerin el becerilerinin ve hayal güçlerinin geliştiğini, birbirleriyle etkileşim kurduklarını ve renk değerleri, perspektif gibi konularda bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir.
- Görüşme yapılan öğretmen, görsel sanatlar dersinin eksik yönlerini; müze ve öğrenme yeri gezilerinin yeterince yapılamaması ve temel malzemelerin sağlanmasında devlet imkânlarından faydalanılamaması olarak belirtmiştir.
- Görüşme yapılan öğretmen, görsel sanatlar dersinde yaşanan sorunlar ve zorlukları; sosyo-ekonomik durumun yetersizliğinin derslerde yapılabilecek etkinliklerin çeşitliliğini kısıtlaması, öğrencilerin farklı bakış açılarına ve yaratıcılığa sahip olamamaları, öğrencilerin farklı bakış açıları kazanma ve yaratıcılıklarını geliştirme yolunun öğretmenin çabalarıyla sınırlı olması ve öğrencilerin gerçek hayatta görmedikleri ve yaşamadıkları konuları resimlemekte zorlanmaları olarak belirtmiştir.
- Görüşme yapılan öğretmen, görsel sanatlar dersinde öğretme ve öğrenme sürecinde programdan yararlanmak konusunda ise; dersleri programda yer alan amaç ve davranışlar doğrultusunda yürüttüğünü, programdaki bazı etkinliklerin uygulanabilir olmadığını, bu nedenle de programın yeniden gözden geçirilerek bazı etkinliklerin ayıklanması gerektiğini düşündüğünü belirtmiştir. Yürüttüğü dersler esnasında ise; etkinlikleri imkânları doğrultusunda basite indirgeyerek ve olanakların yeterli olduğu ölçüde uyguladığını vurgulamıştır. Bunların yanı sıra, programdaki etkinliklerin sınıf öğretmenlerine nispetle branş öğretmenleri tarafından daha verimli yürütülebileceğini, sınıf öğretmenlerin eğitim fakültelerinden mezun olurken bu programı uygulamada yeterli eğitime sahip olmadıklarını düşündüğünü ve programın sağlıklı yürütülebilmesi

ve amacına ulaşabilmesi için öncelikli olarak nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

4.3. Sınıf Öğretmeninin Öğretme ve Öğrenme Sürecindeki Etkinlikleri Yürütmesi Sırasındaki Gözlemlere İlişkin Sonuçlar

Amaçlarından bir diğeri, görsel sanatlar dersini yürüten sınıf öğretmenin öğretme ve öğrenme sürecindeki etkinlikleri nasıl yürüttüğünün incelenmesi ve bu etkinliklerin güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğunun tespit edilmesi olarak tanımlanabilen araştırmanın verilerinden elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

- Araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde görsel sanatlar dersini yürüten öğretmenin; işlenen konuyu önceki ve sonraki derslerle ilişkilendirebilmede, konuyu öğrencilerin düzeylerine uygun biçimde sunabilmede, anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verebilmede, konuyu yaşamla ilişkilendirebilmede, öğrencilere düşünce ve görüşlerini özgürce ifade etme fırsatı verebilmede, öğrencilerin yaratıcı görüşlerini olumlu dönütlerle pekiştirebilmede, özetleme ve uygun dönütler verebilmede, öğrencilerle etkili iletişim kurabilmede, öğrencileri ilgi ile dinlemede, öğrencilerde birbirlerinin çalışmalarını saygılı ve yapıcı ifadelerle eleştirme bilinci kazandırabilmede, ses tonunu etkili biçimde kullanabilmede ve sözel dili ve beden dilini etkili biçimde kullanabilmede “çok iyi” nitelikte olduğu gözlemlenmiş ve bu niteliklerinin güçlü olduğu belirlenmiştir.
- Sınıf öğretmenin; derse ilgi ve dikkati çekebilmede, kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alabilmede, övgü ve yaptırımlardan yararlanabilmede “iyi” nitelikte olduğu saptanmıştır.
- Öğretmenin; derse ilgi ve güdünün sürekliliğini sağlayabilmede, konuyu basitten karmaşığa doğru sunarak, düşündürücü sorular sorabilmede, öğretim araç, gereç ve materyalini sınıf düzeyine uygun biçimde kullanabilmede, zamanı verimli kullanabilmede ve ders sonunda ortamın temizlenmesini sağlayabilmede “orta” nitelikte olduğu gözlemlenmiştir.

- Sınıf öğretmenin; öğrencilerin etkin katılımı için etkinlikler düzenleyebilmede, öğrencilerin edinecekleri kazanımlar yönünde örnek etkinlik ürünleri sunabilmede, programın üç öğrenme alanına (Görsel Sanatlarda Biçimlendirme, Görsel Sanat Kültürü, Müze Bilinci) ilişkin etkinlikler düzenleyebilmede, öğretimde farklı resim tekniklerine yer verebilmede, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini uygun biçimde kullanabilmede, öğretimi bireysel farklılıklara göre sürdürebilmede, gelecek dersle ilgili bilgiler ve ödevler verebilmede ve öğrenci ürünlerini sergileyebilmede “zayıf” nitelikte olduğu gözlemlenmiştir.

4.4. Tartışma

Bu bölümde araştırma sürecinde toplanan verilerin analizlerine dayanarak elde edilen bulgulardaki tema ve alt temaların tartışması ve alan yazınla karşılaştırılması yer almaktadır.

Görüşülen öğrencilerden bazıları derse bakışları konusunda resimle ilgili her şeyin çizilebildiğini ifade ettikleri gibi, bazıları da bu derste duygularını görsel olarak dışa vurabildiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu görüşleri Türkdoğan'ın (1981) görsel sanatlar dersinin bireylerdeki yetenekleri ortaya çıkaran ve duygu, düşünce ve gözlemlerin aktarılabilmesini sağlayan bir ders olduğu şeklindeki ifadesiyle ve Riley'in (2007) bireylerin küçük yaşlardan itibaren sanat eğitimi öğretimi sırasında bir objenin görüntüsünü kavrayarak içsel duygularla ve sezgilerle birleştirilerek ifade ettiğini belirten ifadesiyle örtüşmektedir.

Öğretmenin görsel sanatlar dersine genel bakışı öğrencilerin zevkle katıldığı bir ders olduğu yönündedir. Ancak haftada 40 dakikalık bir zaman diliminin süre olarak yeterli olmadığını ifade eden öğretmenin bu görüşü, Özsoy'un (2003) derse ayrılan sürenin son derece sınırlı olduğu ve Kahraman'ın (2007) araştırmasındaki ders saatinin yetersiz olduğu şeklindeki bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Görsel sanatlar dersini gerekli bir ders olarak gördüğünü ve herkes tarafından bu şekilde görülmesi gerektiğini belirten öğretmenin bu görüşü, Yılmaz'ın (1994) bu derslerin programda olan, fakat uygulamada yer almayan dersler konumunda olmaması ve her öğretmen tarafından önemsenmesi gerektiği görüşüyle paralellik göstermektedir. Yine

araştırmanın bu bulgusu, Bülbül'ün (2003), öğretmenlerin ilköğretim düzeyindeki her öğrenci için dersin gerekli olduğuna yönelik görüşüyle de örtüşmektedir.

Öğretmen görsel sanatlar dersine genel bakışı hakkındaki görüşlerini ifade ederken, dersin öğrencilerin duyguları ve iç dünyaları hakkında fikir edinilmesini sağladığını ve öğrencilerin bilinmeyen yönlerini tanımada faydalı olduğunu vurgulamıştır. Öğretmenin bu görüşü, MEB'nin (2006) sanat ve sanatsal eylemlerin insanın hem kendi iç dünyasını hem de çevresini tanımamasının diğer bir biçimi olarak belirttiği resmi tanımla örtüşmektedir.

Görsel sanatlar dersinde öğrenme açısından diğer derslerden farklı görülen unsurlar hakkında görüşünü bildiren bir öğrenci dersin önemsenmediğini dile getirmiştir. Öğrencinin bu görüşü Bülbül'ün (2003) matematik ve fen bilgisi gibi derslerin görsel sanatlar dersine kıyasla öğrenciler tarafından daha çok önemsendiği görüşüyle benzerlik göstermektedir.

Görsel sanatlar dersinde yapılan etkinlikler hakkında görüşlerini belirten öğretmen, genellikle belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları yapıldığını ifade etmiş ve bunun dışında zaman zaman artık malzemelerle veya çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmaları konu aldıklarını belirtmiştir. Ancak programda yer alan bazı etkinliklerin yapılamadığını vurgulayan öğretmenin, genel olarak gözlenen dönem boyunca yürüttüğü dersler süresince çoğunlukla yakın tarihlerdeki özel gün ve haftaları konu alarak pastel boya ile resim çalışmaları yaptırdığı dikkat çekmiştir. Öğretmenin konu seçimi ile ilgili bu görüşü Kahraman'ın (2007) araştırmasındaki öğretmenlerin öğretme-öğrenme sürecinde yapılan etkinliklere ilişkin boya etkinlikleri ile renk çalışmalarına yer verdiklerini, ancak lavi, baskı, mürekkep, guaj boya, natürmort gibi etkinliklerin uygulanmasını tam bilmediklerini belirten görüşleriyle örtüşmektedir. Aynı konuda Bülbül (2003) ise, sınıf öğretmenlerinin yeterli alan bilgisine sahip olmadıkları görüşündedir. Bu çalışmada öğretmenin yürüttüğü derslerde bazı etkinlikleri yapamadığını ileri sürmesi, çoğunlukla benzer konularda ve aynı boyalarla çalışarak dersi sürdürmesi, Kayhan'ın (2005) araştırmasının sonucunda ortaya koyduğu sınıf öğretmenlerinin yeterli sanat eğitimi bilgisiyle ve bunun uygulanmasıyla ilgili donanıma sahip olmadıkları yönündeki görüşüyle bağlantılı olabilir.

Sınıf öğretmeninin ders boyunca sınıf içerisinde dolaşarak ve zaman zaman öğrencilerin sıralarına oturup resimleri daha yakından inceleyerek, onlarla diyaloglara girdiği ve sık sık övgü ve yaptırımlarda bulunarak öğrencileri cesaretlendirdiği görülmektedir. Öğretmenin bu davranışları Kehnemuyi'nin de (2001) belirttiği gibi çok hassas olarak yürütülmesi gereken bu süreçte sınıf öğretmenine düşen rolün; eğitim ve öğretimin her safhasında öğrenciye özgürlük tanınması, kendi düşüncelerine göre davranmaya zorlanılmaması ve benzer yollarla öğrencilerin cesaretlendirilmesi biçimindeki ifadeleriyle öğretmenin davranış biçimi açısından örtüşmektedir.

Görsel sanatlar dersi kazanımları konusunda görüşme yapılan öğrencilerin çoğunluğu bu dersin resim ve çizim yapma becerilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler görsel sanatlar dersi ile duygularını kâğıda aktardıklarını vurgularken, bu ders yoluyla iç dünyasında yaşadıklarını dış dünyaya görsel olarak aktardığını ifade eden bir öğrencinin yanı sıra, başka bir öğrenci çevresindeki görsellere daha dikkatli bakmayı sağlayan bir ders olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin bir kısmı dersin resim yapma isteklerini artırdığını, resme duydukları ilgiyi güçlendirdiğini belirtirken, bir kısmı da hayal gücünü, ruh sağlığını ve düşünme becerisini geliştirdiğini vurgulamıştır. Öğrencilerin bu görüşleri, Kahraman'ın (2007) öğretmenlerin, görsel sanatlar dersinin çocukların kendilerini ifade etmesini sağladığını, yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini geliştirdiğini belirten görüşleriyle örtüşmektedir. Aynı biçimde öğrencilerin görsel sanatlar dersinin atölye ortamında işlenmemesinin bir eksiklik olarak nitelendirildiği ile ilgili görüşleri, Kuruoğlu'nun (1999) araştırmasında ifade ettiği dersin atölyede işlenmesinin gerekli olduğu görüşüyle örtüşmektedir. Yine görsel sanatlar dersinin eksik yönleri konusunda öğrencilerin bazıları görsel sanatlar dersinde başka derslerin işlenmesini istemedikleri yönünde görüşler ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bu derste başka derslerin işlenmemesi doğrultusundaki görüşleri Bülbül'ün (2003) sınıf öğretmenlerinin bu derste başka ders yapma eğiliminde oldukları görüşüyle örtüşmektedir.

Öğretmen görsel sanatlar dersi öğretme ve öğrenme sürecinde programdan yararlanılması konusundaki görüşlerini belirtirken öncelikli olarak dersi programda yer alan amaç ve davranışlar doğrultusunda yürütmeye çalıştığını ifade etmiştir. Programdaki bazı etkinliklerin kendisi için uygulanabilir olmadığını ve bu bakımdan güçlükler yaşadığını belirten öğretmenin bu görüşü, Özer'in (2001) sınıf

öğretmenlerinin dersin içeriğini oluşturan çoğu konularda ve öğretim sürecinde değişik düzeylerde güçlüklerinin olduğu görüşüyle örtüşmektedir. Yıldız'ın (2000) öğretmenlerdeki sanat eğitimi alanındaki eksikliklerin, donanımsız mekân ve kalabalık sınıf problemleri gibi olumsuz etkenlerle birleştiğinde çalışma ortamı, program ve yönetimden de kaynaklanabilecek bir takım güçlüklerle karşılaşıldığını belirten görüşü de, öğretmenin karşılaştığı çeşitli güçlükler konusundaki görüşünü desteklemektedir.

Dersi kendisine uygun olmayan etkinlikleri ayıklayıp, imkânlar doğrultusunda, basite indirgeyerek ve olanakların yeterli olduğu ölçüde uygulanmaya çalışarak yürüttüğünü vurgulayan öğretmenin bu görüşü, Ünlü'nün (1999) öğretme-öğrenme etkinliklerini değerlendirme açısından ele aldığı araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin programda var olan değerlendirme etkinliklerini uygulamada, hedef ve davranışlara uygun değerlendirme etkinlikleri bulmada, her bir hedef davranışa uygun değerlendirme etkinliği düzenlemede güçlüklerle karşılaşmakta olduklarına ilişkin bulgularıyla benzeşmektedir. Kuruoğlu'nun (1999) araştırmasına katılan öğretmenlerin programda yer alan konuları bildikleri; ancak alanla ilgili teknik terimleri anlamadıklarını, bu nedenle de dersi işlerken zorlandıklarını ve programın sınıf seviyesinin üzerinde olduğunu belirten ifadeleri öğretmenin yaşadığını vurguladığı çeşitli güçlüklerle benzer yönde olabilir.

Programın yeniden gözden geçirilmesinin gerektiğini düşündüğünü belirten öğretmenin bu görüşü ise Kahraman'ın (2007) araştırmasındaki öğretmenlerin, programın öğrenme alanlarına ilişkin görüşlerinde belirttikleri öğrenme alanlarının bazı konularının yürütme aşamasının zor ve ayrıntılı olduğu ancak, programın öğrenme alanlarının hayal gücünü geliştirmeye uygun olduğu ve renklerle ilgili konuları kavratma konusunda yeterli olduğu görüşleriyle benzerlik göstermektedir.

Programın sağlıklı yürütülebilmesi ve amacına ulaşabilmesi için öncelikli olarak nitelikli öğretmenler gerektiği düşüncesinde olduğunu belirten öğretmenin bu görüşü, Yıldız'ın (1998) araştırmasında dersi yürüten eğitimcinin işlevselliğinin önemli olduğunu belirten görüşüyle ve Yılmaz'ın (1994) araştırmasında söz ettiği sanat eğitimcilerinin hem yetiştirilmesi hem de dersleri yürütmesi sırasında gerekli bilgilerle ve çağdaş bir anlayışla donatılmış olmalarının sağlanması gerektiği yönündeki görüşüyle örtüşmektedir.

Bunların yanı sıra öğretmenlerin, sınıf öğretmenlerinin eğitim fakültelerinden mezun olurken programı uygulamada yeterli eğitime sahip olamadıklarına yönelik görüşü, Kuruoğlu'nun (1999) öğretmenlerin hizmet içi eğitim almalarının öğretme-öğrenme faaliyetlerini daha yetkin olarak yürütmelerinde yarar sağlayacağı; Kayhan'ın (2005) sınıf öğretmenlerinin mezuniyetlerinden önce sanat eğitimi üzerine hizmet öncesi eğitim ve mezuniyetlerinden sonra da hizmet içi eğitim almaları gerektiği; Ünlü'nün (1999) öğretmenlerin seminerler, konferanslar düzenlenerek bilgilendirilmeleri, yetenek ve özellikle alan bilgisi gerektiren bu derslerde hizmet içi eğitim kurslarına yönlendirilerek kendilerini geliştirmelerini sağlamaları gerektiği; Bülbül'ün (2003) araştırmasındaki öğretmenlerin, bu dersin özel uzmanlık gerektirdiği düşüncesiyle, sınıf öğretmenliği bölümlerinde daha kapsamlı sanat eğitimi verilmesi gerektiği ve Özer'in (2001) öğretme-öğrenme sürecinde yaşanan güçlüklerle dayalı olarak öğretmenlerin yoğun sayılabilecek ölçüde sanat eğitimi gereksinmelerinin olduğu görüşleriyle benzerlik göstermektedir.

Benzer şekilde Sarı'nın (2000) Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı'nda yer alan sanat eğitimi ile ilgili bazı derslerin içeriğinin yeniden düzenlenmesi, bu tür derslerin haftalık ders saatlerinin artırılması ve özellikle uygulamaya yönelik derslerin programa ilave edilmesini önerdiği görüşleri, bu çalışmada görüşüne başvurulmuş öğretmenlerin görüşleriyle benzerlik göstermektedir. Yıldız'ın (2000), öğretmen adaylarının okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim süreçlerindeki öğretme-öğrenme etkinliklerini karşılayabilecek düzeyde sanat eğitimi almadıklarını, çeşitli nedenlerden dolayı yeterli seviyede yetiştirilemediklerini, lisans programı sanat eğitimi ders içeriklerinin ilköğretim Resim-İş programının öngördüğü çalışmaların tümüne cevap verebilecek nitelikte olmadığını belirten görüşleriyle, bu çalışmadaki öğretmenlerin kendilerini görsel sanatlar alanında yeterli bulmadığı görüşü örtüşmektedir.

Öğretmenlerin, sınıf öğretmenlerinin eğitim fakültelerinden mezun olurken programı uygulamada yeterli eğitime sahip olamadıklarını düşündüğünü belirten görüşü; Yelken, Çelikkaleli ve Çapri'nin (2007) araştırmalarında belirttikleri eğitim fakültelerinde öğretmen yetiştirme programlarının geliştirme çalışmalarının sürekli olarak yapılmasını, programların etkililiğinin değerlendirilerek geliştirilmesini, fakültelerin kendi kendini değerlendirmelerini ve yenilemelerini öneren görüşleriyle ve Çelikten, Şanal ve Yeni'nin (2005) öğretmen yetiştiren ulusal programların öğretmenlerin yeni taleplerini

karşılayabilecek şekilde planlanmasını ve geliştirilmesini öneren görüşleriyle benzerlik göstermektedir.

Görüşülen öğretmen, dersin sınıf öğretmenlerine nispetle branş öğretmenleri tarafından daha verimli yürütülebileceği fikrinde olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenin bu görüşü Kuruoğlu'nun (1999) araştırmasında sınıf öğretmenlerinin sanat eğitimi konusunda kendilerini yetersiz gördüğünü belirten görüşü ve Kahraman'ın (2007) araştırmasındaki sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersini branş öğretmenlerinin yürütmesinin daha yararlı olabileceği yönündeki bulgularıyla örtüşmektedir. Ancak, bu görüş Gürdal'ın (2005) araştırmasında eğitim fakültesi çıkışlı olan sınıf öğretmenlerinin, iyi bir sınıf öğretmenin taşıması gereken tüm niteliklere sahip olarak yetiştiklerini düşünüyor olduklarını belirten görüşleri ve ilköğretimde görev yapan eğitim fakültesi mezunu olmayan veya sadece formasyon ile mesleğe atanan öğretmenlerin öğrencilere verilen eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkiledikleri görüşleri ile örtüşmemektedir.

4.5. Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik önerilerde bulunulabilir.

4.5.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler:

- İlköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerine hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenerek; görsel sanatlar dersinde öğrencilerin derse etkin katılımı için etkinlikler düzenleyebilme, öğrencilerin edinecekleri kazanımlar yönünde örnek etkinlik ürünleri sunabilme, görsel sanatlar dersi programının üç öğrenme alanına (Görsel Sanatlarda Biçimlendirme, Görsel Sanat Kültürü, Müze Bilinci) ilişkin etkinlikler düzenleyebilme, öğretimde farklı resim tekniklerine yer verebilme, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini uygun biçimde kullanabilme, öğretimi bireysel farklılıklara göre sürdürebilme, gelecek dersle ilgili bilgiler ve ödevler verebilme ve öğrenci ürünlerini sergileyebilme gibi konularda hem teorik bilgiler verilmeli, hem de pratik uygulamalar yapılmalıdır.

- Görsel sanatlar dersi öğretim programı içerik ve süresi tekrar gözden geçirilmeli ve ülkemizde bulunan her türlü olumlu ve olumsuz koşullardaki okulların zorlanmadan uygulayabileceği düzeyde yeniden düzenlenmelidir. Bir takım sebeplerle yeteri kadar hazır bulunuşluk ve donanıma sahip olamadan bu dersi yürütmekte olan öğretmenler düşünülerek, programda yer alan özel alan ile ilgili kavram ve teknik terimler açık bir şekilde tanımlanmalıdır. Konular basite indirgenerek, öğretmenden öğretim-öğrenme sürecinde gerçekleştirilmesi beklenen davranışlar adım adım anlatılarak belirgin şekilde ifade edilmelidir. Herhangi bir öğretim-öğrenme sürecinde öğretmenin işlenecek konuya hangi ifadeleri kullanarak başlayacağı, bu etkinliği sürdürürken hangi noktaları vurgulayacağı, gerektiğinde öğrencilere hangi örnek görselleri göstereceği, hangi tanımlamaları yapacağını, hangi çalışmada hangi tekniği kullanabileceğini ve hangi aşamada öğrencileri uygulamaya geçireceğini içeren aynı zamanda içerisinde öğrenme-öğretim sürecinde öğrencilerin öğretmenlerine sorabileceği soruların ve bu sorulara doğru yaklaşımla verilebilecek cevapların yer aldığı öğretmenlerin akıllarında soru işareti kalmayacak şekilde zorlanmadan anlayabileceği ve uygulayabileceği kılavuz kitaplar hazırlanmalıdır.
- Farklı araç gereç ve malzemeler gerektiren derslerde kullanılmak üzere, kırsal kesimlerdeki okulların ihtiyaçlarını karşılayabileceği türden destekler sağlanmalıdır. Eksiklikleri gidermeye yönelik çeşitli destek projeleri geliştirilmeli, bütçeler oluşturulmalı ve dersin yürütülmesinde aksaklıklar yaratan ihtiyaçların giderilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.
- Öğretim-öğrenme sürecindeki etkinliklerin yürütülmesi boyunca yapılan etkinliklerin daha verimli olabileceği düşünülerek, okullardaki ders programlarının zaman çizelgelerinde, sabah ve öğleden sonra şeklinde ikiye ayrılan öğretim saatleri sabahları sayısal ve sözel derslerin, öğleden sonraları özel alan derslerinin uygulandığı saatler olarak düzenlenebilir. Böyle bir ayırım, öğleden sonra işlenecek olan derslerin sabırsızlıkla beklenmesini doğuracağı için, sabahki derslerde öğrencilerin daha verimli olmasını sağlayabilir.
- Okullarda görsel sanatlar dersi süresince kullanılacak, öğrencilerin ilgisini çekmeye, yaratıcılıklarını ortaya çıkarmaya yönelik farklı bir görsel atmosfere sahip donanımlı atölye ortamları düzenlenmelidir.

- Görsel sanatlar öğretimi konusunda basılı öğretim materyalleri veya cd/dvd gibi görseller hazırlanarak, öğrencilerin, öğretmenlerin ve ailelerin kullanımına sunulmalıdır.
- Öğrencilere, öğretmenlere ve ailelere yönelik; tarihi geçmişe sahip yöre ve ören yerlerine ulaşımında devlet imkânları sağlanmalı, sanatsal ortamlara ve etkinliklere katılımında eğitim kurumlarında çalışan veya eğitimini sürdüren bireylerden ücret talep edilmeyerek bireylerin kültürel gelişimlerine katkı ve destek sağlanmalıdır.

4.5.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler:

- Araştırmadan elde edilen bulguların genellenebilmesi amacıyla; aynı araştırma, farklı eğitim kurumlarında, farklı sınıf öğretmenleri, farklı öğrenciler ve farklı eğitim basamaklarında gerçekleştirilebilir.
- Farklı araştırma yöntemleri kullanılarak, sınıf öğretmenin görsel sanatlar dersindeki öğretme ve öğrenme sürecini gerçekleştirme durumuna yönelik benzer araştırmalar desenlenebilir.
- Araştırmadan elde edilen veriler değerlendirilerek ilköğretim okullarındaki öğrencilerin ve sınıf öğretmenin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretmenlere ve ailelere yönelik görsel sanatlar öğretimine katkı sağlayabilecek öğretim programları geliştirilebilir.

EKLER

EK I.**Görüşme Takvimi**

Sıra No	Yer	Tarih	Saat	Görüşülen Kişi
1	6/A Sınıfı	09.06.2008	09.45-09.55	Ahmet
2	6/A Sınıfı	09.06.2008	10.00-10.15	Aysun
3	6/A Sınıfı	09.06.2008	10.20-10.35	Büşra
4	6/A Sınıfı	09.06.2008	10.45-10.55	Emre
5	6/A Sınıfı	10.06.2008	09.00-09.20	Eser
6	6/A Sınıfı	10.06.2008	09.30-09.45	Esra
7	6/A Sınıfı	10.06.2008	09.50-10.10	Fatih
8	6/A Sınıfı	11.06.2008	09.00-09.15	Funda
9	6/A Sınıfı	11.06.2008	09.25-09.45	Veysel
10	6/A Sınıfı	11.06.2008	09.50-10.10	Yaşar
11	6/A Sınıfı	12.06.2008	11.00-11.25	Öğretmen

EK II.
Gözlem Takvimi

Sıra No	Yer	Tarih	Saat	Dersin Konusu
Ders 1	5/A Sınıfı	14.02.2008	13.45-14.25	Kış ve Tatilde Yaptıklarımız
Ders 2	5/A Sınıfı	21.02.2008	13.45-14.25	Kış ve Tatilde Yaptıklarımız (Dersin Devamı)
Ders 3	5/A Sınıfı	28.02.2008	13.45-14.25	Serbest Konu
Ders 4	5/A Sınıfı	06.03.2008	13.45-14.25	Yeşilay Haftası veya Sivil Savunma Günü
Ders 5	5/A Sınıfı	13.03.2008	13.45-14.25	Bilim Ve Teknoloji
Ders 6	5/A Sınıfı	20.03.2008	13.45-14.25	Doğal Ve Tarihi Güzelliklerimiz
Ders 7	5/A Sınıfı	03.04.2008	13.45-14.25	Doğal Ve Tarihi Güzelliklerimiz (Dersin Devamı)
Ders 8	5/A Sınıfı	01.05.2008	13.45-14.25	23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı
Ders 9	5/A Sınıfı	15.05.2008	13.45-14.25	Serbest Konu veya İşlenen Okuma Parçası
Ders10	5/A Sınıfı	22.05.2008	13.45-14.25	19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı
Ders 11	5/A Sınıfı	29.05.2008	13.45-14.25	19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı (Dersin Devamı)
Ders 12	5/A Sınıfı	05.06.2008	13.45-14.25	Yaz Tatili Hayalleri
Ders 13	5/A Sınıfı	12.06.2008	13.45-14.25	Yaz Tatili Hayalleri (Dersin Devamı)

EK III.

Öğrenci Görüşme Soruları

1. Görsel sanatlar dersi konusunda ne düşünüyorsunuz?
2. Görsel sanatlar dersinde diğer derslerden farklı gördüğünüz unsurlar nelerdir?
3. Görsel sanatlar dersinde ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?
4. Görsel sanatlar dersinde bir dersin başlangıcından bitişine kadar neler yaptığınızı sırasıyla anlatır mısınız?
5. Görsel sanatlar dersinin size ne tür bilgi ve beceriler kazandırdığını düşünüyorsunuz?
6. Görsel sanatlar dersinde yapılmayan ama yapılmasını istediğiniz etkinlikler var mı?

EK IV.

Öğretmen Görüşme Soruları

1. Görsel sanatlar dersi konusunda ne düşünüyorsunuz?
2. Görsel sanatlar dersinde ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?
3. Görsel sanatlar dersinde bir dersin başlangıcından bitişine kadar neler yaptığınızı sırasıyla anlatır mısınız?
4. Görsel sanatlar dersinin öğrencilere ne tür bilgi ve beceriler kazandırdığını düşünüyorsunuz?
5. Görsel sanatlar dersinde yapılmayan ya da yapılamayan ama yapılmasını istediğiniz etkinlikler var mı?
6. Görsel sanatlar dersinde yaşadığımız sorunlar ve zorluklar nelerdir?
7. Görsel sanatlar dersinde öğretme ve öğrenme sürecinde programdan nasıl yararlanıyorsunuz?

EK V. Öğrenci Görüşme Formu
ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI		GÖRÜŞME NO: 2	
TARİH : 11.06.2008			
SAAT : 09.00 - 09.15			
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : FUNDA		SAYFA NO: 26	
BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
1. GÖRSEL SANATLAR DERSİNE GENEL BAKIŞ	478	Görsel sanatlar dersi konusunda ne düşünüyorsunuz?	
a. Dersin sevilmesi.	479	Öğretmenim şimdi görsel sanatlar benim sevdiğim bir ders.	
f. Değerlendirmelerde yüksek not alınması.	480	Bu dersi çok seviyorum. Okula başladığımdan beri	
b.1. Kolay olması.	481	karnemde hep beş. Diğer dersler gibi değil. Diğer derslere	
c. Resim yapmanın sevilmesi.	483	bakıldığında çok kolay bir ders	
e. Duyguların görsel olarak dışa vurulması.	484	ve zevkle işleniyor.	
	485	İnsanın istediği gibi aklımdan geçenleri, içindeki şeyleri	
	486	kağıda yansıtması oluyor.	
	487		
2. GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE DİĞER DERSLERDEN FARKLI GÖRÜLEN UNSURLAR	488	Görsel sanatlar dersinde diğer derslerden farklı gördüğünüz unsurlar nelerdir?	
c.2. Sınıf ortamının rahat olması.	489		
d.9. Konu anlatımlı ders işlenmemesi.	490	Öğretmenimiz bu derste serbest bırakıyor.	
d.6. Yeni bilgiler edinilmemesi.	491	Diğerlerinde ise ders anlatıyor.	
b.7. Sadece boya ve resim defteri kullanılması.	492		
a.2. Ödev olmaması.	493	Bilgi öğrenmiyorum.	
b.8. Kitap ve çizgili defter	494	Derse hazırlık olarak defter, boya getiriyorum	
	495	ve ödevim yok.	
	496	Diğer derslere hazırlıkta ise, kitaplarımı defterlerimi	
	497		
	498		
	499		
	500		
SAYFA YORUMU:			

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI		GÖRÜŞME NO: 2	
TARİH : 11.06.2008			
SAAT : 09.00 - 09.15		SAYFA NO: 27	
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : FUNDA			
BETİMSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
olmaması.	501	hazırlıyorum, ödevlerimi yapıyorum.	
b.6. Çoğunlukla çizim yapılması.	502 503	Bu derste uygulama ve etkinlik olarak resim yapıyor	
b.14. Okuma yapılmaması.	504	ama diğer derslerde kitap okunuyor	
b.13. Yazı yazılmaması.	505	ya da yazı yazılıyor.	
c.3. Sınıf ortamının gürültülü olabilmesi.	506 507	Sınıf ortamı gürültülü oluyor,	
c.1. Her öğrencinin derse katılması.	508 509	herkes resim yapıyor	
c.4. Parmak kaldırmadan konuşulabilmesi.	510 511	ve parmak kaldırılmıyor. Diğer dersler sessiz oluyor, parmak kaldırılıyor.	
d.2. Perspektif kurallarının öğrenilmesi.	512 513	Öğrenme açısından, sadece resmin kuralları öğretiliyor.	
b.16. Problem çözülmemesi.	514 515	Diğerlerinde noktalama işaretlerini ve problem çözmeyi öğreniyorum.	
e.5. D.Ö. Resmin beğenilmesi.	516 517	Değerlendirme açısından, yaptığım resimler güzel olursa notum da yüksek oluyor. Diğer derslerdeki değerlendirmelerde ise yazılı oluyoruz ve okuma yapıyoruz.	
e.2. Yazılı olmaması.	518		
3. GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE YAPILAN ETKİNLİKLER	519 520 521	Görsel sanatlar dersinde ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?	
c. Çeşitli konularda	522	Öğretmenimiz konu veriyor. Böyle bir şeylerin resimlerini	
SAYFA YORUMU:			

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI TARİH : 11.06.2008 SAAT : 09.00 - 09.15 GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : FUNDA		GÖRÜŞME NO: 2 SAYFA NO: 28	
BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
resim çalışmaları yapılması.	523	yapıyoruz.	
a. Serbest konulu resim çalışmaları yapılması.	524	Bazen serbest oluyor.	
h. Çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar yapılması.	525		
	526	Bazen başka şeylerde yapıyoruz. Mesela kâğıt keserek oyuncak falan yapıyoruz. Bu kadar.	
4. GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ	527		
	528	Görsel sanatlar dersinde bir dersin başlangıcından bitişine kadar neler yaptığımızı sırasıyla anlatır mısınız?	
	529		
	530		
e. Öğretmenin çalışma konusunu söylemesi.	531	Öğretmenimiz konu verirse konuyla ilgili, vermezse serbest	
	532		
g. Resim çalışmaları yapılması.	533	resim yapmaya başlıyoruz.	
i. Öğretmenin resim çalışmalarını incelemesi.	534	Bazılarımız resmi çabuk bitiriyor, bazılarımız geç bitiriyor. Erken bitirenler öğretmene gösteriyor. Öğretmenimiz sınıfta dolaşiyor.	
	535		
	536	Bazı arkadaşlara nasıl yapabileceğini anlatıyor.	
l. Öğretmenin resim çalışmalarını yorumlaması.	537		
	538		
h. Öğretmenin perspektif kuralları hakkında temel bilgiler vermesi.	539	Dağların, uzaktaki şeylerin nasıl görüldüğünü anlatıyor. Geç bitirenler gelecek hafta resimlerine devam edebiliyor.	
	540		
	541		
5. GÖRSEL SANATLAR DERSİ KAZANIMLARI	542	Görsel sanatlar dersinin size ne tür bilgi ve beceriler kazandırdığını düşünüyorsunuz?	
	543		
d. Çizim yapma becerisinin	544	Öncelikle el becerim gelişiyor.	
SAYFA YORUMU:			

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI
TARİH : 11.06.2008
SAAT : 09.00 - 09.15
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : FUNDA

GÖRÜŞME NO: 2**SAYFA NO: 29**

BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
geliştirilmesi.	545		
j. Duyguların kağıda aktarılmasının sağlanması.	546	İstediğim şeyi, aklımdakileri istediğim gibi kağıda aktarabiliyorum mesela.	
b. Resim yapma becerisinin geliştirilmesi.	547	Resmi nasıl yapacağımı öğreniyorum.	
548	548		
549	549		
6. GÖRSEL SANATLAR DERSİNİN EKSİK YÖNLERİ	550	Görsel sanatlar dersinde yapılmayan ama yapılmasını istediğiniz etkinlikler var mı?	
	551		
p. Eksik yönü olmaması.	552	Yok öğretmenim.	
n. Haftalık ders saatinin az olması.	553	Ama görsel sanatlar dersinin haftada iki ders olmasını isterdim.	
	554		
	555		

SAYFA YORUMU:

EK VI. Öğretmen Görüşme Formu
ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI		GÖRÜŞME NO: 1	
TARİH : 12.06.2008		SAYFA NO: 1	
SAAT : 11.00 - 11.25			
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : SINIF ÖĞRETMENİ			
BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
1. GÖRSEL SANATLAR DERSİNE GENEL BAKIŞ	1	Görsel sanatlar dersi konusunda ne düşünüyorsunuz?	
	2		
a. Öğrencilerin zevkle katıldığı bir ders olması.	3	Görsel sanatlar dersi diğer derslerin yanında zevkli olan bir ders. Öğrencilerin zevkle katıldığı bir ders.	
	4		
b. Süresi yeterli gelmeyen bir ders olması.	5	Ancak süre olarak haftada bir saat belki yeterli olmayabiliyor. Özellikle çalışmaya başlanıldığı zaman süre yeterli olmuyor ve öğrencilerin çalışmaları yarım kalıyor.	
	6		
	7		
	8	Diğer haftalara sarkabiliyor. Süresi artırılabilir ancak tabii ki alt yapısı hazırlandıktan sonra artırılabilir.	
	9		
c. Malzeme varlığı ve çeşitliliği gerektiren bir ders olması.	10	Malzeme sıkıntısı oluyor zaman zaman belki. Özellikle kırsal kesimlerde veya kenar mahallelerdeki okullarda malzeme sıkıntısı oluyor. Öğrencilerin ekonomik ve sosyal alt yapıları bunlara uygun olmayabiliyor.	
	11		
	12		
	13		
d. Bazı çalışmaların öğrenciler tarafından çekici bulunmadığı bir ders olması.	14	Yapılacak çalışmalar öğrencilere hitap etmeyebiliyor bazen.	
	15	Bunların hepsi ayarlandıktan sonra süre bir saat değil de iki saat olabilir. Onun dışında öğrencilerin zevkle katıldığı bir ders.	
	16		
	17		
e. Gerekli bir ders olması.	18	Bu ders olmalı, gerekli bir ders bence, elbetteki olmalı.	
	19	Çünkü öğrenciler hem istekle katılıyor, hem de öğrencilerin bir yazı çalışmasında kazandıkları el becerilerini resim üzerinde de göstermelerini sağlıyor. Öğrencilerin el becerileri, kabiliyetleri açısından son derece olması	
	20		
	21		
	22		
SAYFA YORUMU:			

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI	GÖRÜŞME NO: 1		
TARİH : 12.06.2008			
SAAT : 11.00 - 11.25	SAYFA NO: 2		
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : SINIF ÖĞRETMENİ			
BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
2. GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE YAPILAN ETKİNLİKLER a. Belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları yapılması. b. Artık malzemelerle ve çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar yapılması. c. Bazı etkinliklerin yapılamaması.	23	gereken bir ders. Hayal dünyalarını kağıda aktarmalarını sağlıyor. Bizim iç yapıları, iç dünyaları hakkında fikir edinmemizi sağlıyor. Güzel bir ders.	
	24		
	25		
	26	Görsel sanatlar dersinde ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?	
	27		
	28		
	29	Genellikle o haftaki konuya göre eğer belirli gün ve haftalarla ilgili bir konu varsa günün anlam ve önemine dair o konuyu yaptırıyoruz resim çalışması olarak. Yani genellikle belirli gün ve haftalara uygun resimler yapıyoruz.	
	30	Genellikle resim kağıdı ve boyalar kullanıyoruz.	
	31	Onun dışında el becerisi gerektiren artık malzemelerle ya da işte bir takım kağıt vesaire gibi malzemelerle yaptırdığımız çalışmalar var. Zaman zamanda artık malzemelerle yapıştırıcı, makas, kullanarak da çalışmalarımız oluyor.	
	32	Yapamadığımız bir takım çalışmalarda var.	
	33		
	34	Görsel sanatlar dersinde bir dersin başlangıcından bitişine kadar neler yaptığımızı sırasıyla anlatır mısınız?	
	35		
	36		
37	Örneğin resim yaptığımız bir çalışmada, ders başlangıcında öğrencilere konuyu söylüyoruz.		
38			
39			
40			
41			
42			
43			
44			
SAYFA YORUMU:			

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI		GÖRÜŞME NO: 1	
TARİH : 12.06.2008		SAYFA NO: 3	
SAAT : 11.00 - 11.25			
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : SINIF ÖĞRETMENİ			
BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
b. Konunun kavranması amacıyla pekiştirici açıklamalar yapılması.	45 46 47 48 49	Öğrenciler konuyu anladıktan sonra, konuyu anlayamayan öğrenciler için konuyu açarak, ne tür çalışmalar yapabilecekleri konusunda detaylı bilgiler veriyoruz. Onların fikir edinmelerini, kafalarında bir şeyleri canlandırmalarını sağlıyoruz.	
c. Resim çalışmalarının yapılması.	50 51	Daha sonra öğrenciler çalışmaya başlıyor. Çalışmalara başladıktan sonra da bireysel olarak öğrencilere fikirler vererek, yapabilecekleri farklı çalışmayı farklı resimleri anlatarak, çalışmayı yapmalarını sağlıyoruz. Ders bu şekilde devam ediyor.	
d. Öğrencilere bireysel olarak resim çalışmaları hakkında fikir verilmesi.	52 53 54	Öğrenciler takıldıkları yerlerde, öğretmenden söz alarak öğretmene sorabiliyorlar.	
e. Öğrencilerin sorularının cevaplanması.	55 56	Ben sürekli sınıfta dolaşıyorum, çalışmalara bakıyorum. Dersin sonuna yaklaştığımızda zil çalsa da öğrenciler çalışmalarına devam ediyor çoğu zaman. Zaten söylemiştim, süre konusunda problem var. Öğrenciler kafalarında bir takım konuları yapmak istiyorlar ama canlandıramıyorlar örneğin. Birçoğu kırsal kesimden geliyor, taşınmalı öğrenciler var. Örneğin; tarihi güzellikler, doğal güzellikler diyoruz. Öğrenci kafasında tarihi bir güzellik canlandıramıyor, birçok yere gitmemiş. 19 Mayıs, 23 Nisan konusunu verdiğimizde; öğrenci eğer bu tür	
f. Resim çalışmalarının incelenmesi.	57 58 59 60 61 62 63 64 65 66		
SAYFA YORUMU:			

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI		GÖRÜŞME NO: 1		
TARİH : 12.06.2008				
SAAT : 11.00 - 11.25		SAYFA NO: 4		
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : SINIF ÖĞRETMENİ				
BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU	
4. GÖRSEL SANATLAR DERSİ KAZANIMLARI a. Öğrencilerin el becerilerinin gelişmesini sağlama. b. Öğrencilerin hayal gücünün gelişmesini sağlama. c. Öğrencilerin birbirleriyle etkileşim kurmalarını sağlama. d. Öğrencilerin renk değerleri	67	törenlere katılmamışsa veya bu konuyla ilgili kafasında bir şeyler canlandırma problemi varsa kağıda aktarmakta sıkıntı çekiyor. Sorular sorarak yardım istiyor.		
	68			
	69			
	70		Görsel sanatlar dersinin öğrencilere ne tür bilgi ve beceriler kazandırdığını düşünüyorsunuz?	
	71			
	72		Öğrenciler bence bu derste el becerilerini geliştiriyorlar.	
	73		Örneğin yazı konusunda gayreti olan, becerisi olan öğrenciler resim konusunda da fazla problem yaşamıyorlar.	
	74		Çünkü yazılarda da farklı karakterler var. Harflerin karakterleri de farklı farklı. Yazı ile resim arasında belirgin bir bağlantı oluyor. Mesela yuvarlak bir harf düşünelim.	
	75		Resimde de yuvarlak bir cisim yapacağı zaman bu iki beceri birbirini tamamlıyor kesinlikle. Desteği oluyor. Onun dışında mesela eğik yazı yazıyoruz, resimde de bu türlü eğik çizgiler gerektiren bir çalışma yapıyorsa oradaki becerisi diğerine yardımcı oluyor mutlaka.	
	76		Onun dışında hayal dünyalarını geliştirme yönünden de resim son derece faydalı oluyor. Öğrenciler daha geniş hayaller kurabiliyorlar.	
	77		Birbirlerinden etkileşim söz konusu. Bu yönden faydalı oluyor.	
	78		Bilgi anlamında da renkler, renklerin sıcaklığı soğukluğu,	
	SAYFA YORUMU:			

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI		GÖRÜŞME NO: 1	
TARİH : 12.06.2008			
SAAT : 11.00 - 11.25			
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : SINIF ÖĞRETMENİ		SAYFA NO: 5	
BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
ve perspektif bilgisi edinmelerini sağlama.	89	perspektif gibi konularda da öğrenciler seviyelerine göre küçük bilgiler ediniyorlar. Sonuç olarak; bilgi anlamında daha az, beceri anlamında daha çok kazanımları var.	
	90		
	91		
5. GÖRSEL SANATLAR DERSİNİN EKSİK YÖNLERİ	92	Görsel sanatlar dersinde yapılmayan ya da yapılamayan ama yapılmasını istediğiniz etkinlikler var mı?	
	93		
	94		
a. Müze ve ören yeri gezilerinin yeterince yapılamaması.	95	Örneğin yeni programda çokça yer verilen müze gezileri var, veya tarihi yerlerin, ören yerlerinin gezisi söz konusu.	
	96	O tür yerleri gezme imkanı sağlanabilir devlet imkanlarıyla.	
	97	Özellikle kenar okullarda, kırsal kesimlerdeki okullarda bu tür sıkıntılar var. Öğrenci, bulunduğu ilçedeki tarihi yerleri bile gezememiş oluyor. Böyle bir geziye hem vakit hem de ulaşım imkanı olmuyor. En azından bulunduğu ildeki tarihi yerleri, müzeleri, ören yerlerini gezme imkanı olursa,	
	98	öğrencilerin bu tür konularda bilgileri ve merakları artar diye düşünüyorum.	
	99		
	100		
	101		
	102		
b. Temel malzemelerin sağlanmasında devlet imkanlarının olmaması.	103	Onun dışında malzeme sıkıntısı olabiliyor bizim gibi kenar okullarda. Öğrenciler çalışmalarını yapacağı zaman defter, kalem, boya sıkıntısı çekebiliyorlar. Bunlar konusunda daha destekleyici çalışmalar yapılabilir. Maddi anlamda destekler olsa daha farklı çalışmalar yapılabilir muhakkak.	
	104		
	105		
	106		
	107		
	108		
	109		
6. GÖRSEL SANATLAR	110	Görsel sanatlar dersinde yaşadığınız sorunlar ve	
SAYFA YORUMU:			

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI		GÖRÜŞME NO: 1	
TARİH : 12.06.2008		SAYFA NO: 6	
SAAT : 11.00 - 11.25			
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : SINIF ÖĞRETMENİ			
BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
DERSİNDE YAŞANILAN SORUNLAR VE ZORLUKLAR	111	zorluklar nelerdir?	
	112		
	113		
a. Sosyo - ekonomik durumun yetersizliğinin derslerde yapılabilecek etkinliklerin çeşitliliğini olumsuz olarak etkileme sorunu.	114	Öğrencilerin öncelikle ekonomik ve sosyal durumları etkiliyor bizim çalışmalarımızı, az önce de ifade etmiştim.	
	115		
	116		
	117		
	118		
b. Öğrencilerin farklı bakış açılarına ve yaratıcılığa sahip olamamalarından kaynaklanan zorluklar.	119	Öğrenci bir konuyu hayalinde canlandıramayabiliyor.	
	120	Çünkü bulunduğu çevre buna uygun değil. Sosyal çevresi, ekonomik durumu. Bunlar öğrencinin çalışmalarını etkiliyor. Benim karşılaştığım en büyük problemlerden biri bu. Dolayısıyla; bize daha çok açıklama, daha çok anlatma, daha çok sınıfa örnek getirme, konularla ilgili değişik görüntüler gösterme zorunluluğu ortaya çıkıyor. Genelde hep aynı şeyleri yapıyorlar. Farklı bir bakış açıları yok.	
	121		
	122		
	123		
	124		
	125		
	126		
	127		
	128		
c. Öğrencilerin farklı bakış açıları kazanma ve yaratıcılıklarını geliştirme yolunun öğretmenin çabalarıyla	129	Bu sebeple de öğrencilere farklı bakış açısı kazandırma işi öğretmene kalıyor. Öğretmenin eğer sınıfa farklı malzemeleri, resimleri, ya da daha önceden çekilmiş videolar getirip sınıfta televizyonda gösterme imkanı varsa,	
	130		
	131		
	132		
SAYFA YORUMU:			

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI		GÖRÜŞME NO: 1	
TARİH : 12.06.2008			
SAAT : 11.00 - 11.25			
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : SINIF ÖĞRETMENİ		SAYFA NO: 7	
BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
sınırlı olması sorunu.	133	bu şekilde öğrencilere farklı fikirler katabiliyor. Mesela ben öğrencilerime en son geçen yaz yapmış olduğum İstanbul gezisindeki tarihi ve turistik yerlerin resimlerini, boğaz görüntülerini getirip gösterdim. Mesela daha önce konularımız arasında "Galata Kulesi" vardı. Tarihi bir eser. Önemi var bizim için. Orayı ben kendim bizzat çektiğim resimlerden gösterdim ve böylece öğrenciler için farklı bir etkinlik oldu. Örneğin İstanbul'un doğal güzellikleri yine orada öğrencilerin gözleri önüne serilmiş oldu.	
d. Öğrencilerin gerçek hayatta görmedikleri ve yaşamadıkları konuları resimlemekte zorlanmalarından kaynaklanan sorunlar.	134		
	135		
	136		
	137		
	138		
	139		
	140		
	141		
	142		
	143		
	144		
	145		
	146		
7. GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİNDE PROGRAMDAN YARARLANMA	147	Görsel sanatlar dersinde öğretme ve öğrenme sürecinde programdan nasıl yararlanıyorsunuz?	
	148		
	149		
	150		
	151		
a. Derslerin programda yer alan amaç ve davranışlar doğrultusunda yürütülmesi.	152	Çok fazla yararlandığımız söylenemez. Ancak bizler her hafta programa bakarak, yer alan amaç ve davranışlar doğrultusunda bir takım çalışmalar yapmaya çalışıyoruz.	
	153		
	154		
SAYFA YORUMU:			

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI			
TARİH : 12.06.2008	GÖRÜŞME NO: 1		
SAAT : 11.00 - 11.25			
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : SINIF ÖĞRETMENİ	SAYFA NO: 8		
BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
b. Programdaki bazı etkinliklerin uygulanabilir olmaması.	155 156 157 158	Fakat benim programda gördüğüm kadarıyla, sürekli tekrar eden amaç ve davranışlar var kazandırılması gereken. Ancak; bir çok okulda, Türkiye'nin bir çok yerinde bunların uygulanma imkanı yok.	
c. Programın yeniden gözden geçirilmesinin gerektiğinin düşünülmesi.	159 160 161 162 163	Yeni program aslında tüm Türkiye'yi kucaklamıyor, kapsamıyor. Yani yapılamayacak çalışmalar var içerisinde. Bunlar tekrar gözden geçirilebilir. Ancak yapılabilecek olanları bizler kullanıyoruz. Yapılamayacak olanlarda da elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz.	
d. Programdaki etkinliklerin ayıklanıp, imkanlar doğrultusunda, basite indirgenerek ve olanakların yeterli olduğu ölçüde uygulanması.	164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176	Mesela müze bilinci vermekle ilgili olarak arkadaşlarımız diğer sınıflarda şunu yapmışlardı; öğrencilere getirmiş oldukları değerli şeyleri masalara koydurarak sınıfta bir müze oluşturmak ve öğrencilere bu müzeyi gezdirmek anlamında çalışma yaptılar. Bu çalışma ancak okul imkanlarıyla olabilirdi, başka türlü olamazdı. Bunun gibi okulda gerçekleştiremeyeceğimiz veya ancak kendi imkanlarımızla en basite indirgeyerek gerçekleştirebileceğimiz çalışmalar var programda. Dolayısıyla bizde söylediğim gibi programdaki amaç ve davranışları inceliyoruz ve ona göre kendimize uygun çalışmalar yaptırıyoruz. Ortamın, koşulların yeterli olduğu ölçülerde programdan yararlanıyoruz.	
SAYFA YORUMU:			

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI			
TARİH : 12.06.2008	GÖRÜŞME NO: 1		
SAAT : 11.00 - 11.25			
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : SINIF ÖĞRETMENİ	SAYFA NO: 9		
BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
e. Programdaki etkinliklerin sınıf öğretmenlerine nispetle branş öğretmenleri tarafından daha verimli yürütülebileceğinin düşünülmesi.	177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195	Ama tabii ki özellikle dördüncü ve beşinci sınıftan itibaren öğrenciler; birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda daha farklı dersler görmeye başlıyorlar. Artık branşlaşmaya ihtiyaç duyuluyor, her derste bu böyle. Görsel sanatlar dersi de bunlardan birisi. Branş öğretmenin girmesi mutlaka verimi artıracaktır. Yani branş öğretmeni yapacağı etkinliklerde daha aydınlatıcı, öğrencilere daha geniş fikirler verici, ufuklarında daha farklı bir bakış açısı oluşturacak şekilde açıklamalar yapabilir. Çünkü konuya daha hakimler. Sadece görsel sanatlar dersinde değil, bir müzik dersinde de bu böyle. Konuya hakim oldukları için öğrenciye verebilecekleri de o nispette artıyor. Branş öğretmeni konuyu öğrencinin seviyesine göre pasifleştirebilir veya zenginleştirebilir. Nasıl ki bir müzik öğretmeni sınıfta bir müzik aleti çalabiliyorsa, görsel sanatlar öğretmeni kendisi de sınıfta bir çalışma yapabilir örnek olması açısından. Bu da öğrencilerin bakış açısını değiştirebilir. Bizim kendi öğretmenlerimiz yapardı ortaokul yıllarındayken. Yaptıkları resimlerden bir şeyler çıkarmaya çalışırdık.	
f. Sınıf öğretmenlerin eğitim fakültelerinden mezun olurken programı uygulamada yeterli	196 197 198	Eski öğretmenlere baktığımızda, yıllar önce birçok konuda gerek resim, gerek müzik konusunda, gerekse beden eğitimi konusunda daha çok bilgi ve beceriye sahip olduklarını	
SAYFA YORUMU:			

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

YER : 6/A SINIFI		GÖRÜŞME NO: 1	
TARİH : 12.06.2008		SAYFA NO: 10	
SAAT : 11.00 - 11.25			
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ : SINIF ÖĞRETMENİ			
BETİMSSEL İNDEKS	SATIR	BETİMSSEL VERİ	GÖRÜŞMECİ YORUMU
eğitime sahip olmadıklarının düşünülmesi.	199	görüyoruz. Ancak bizim dönemimizde de, son dönemlerde öğretmen adaylarına bu konularda yeterli bir eğitim verildiğini düşünmüyorum ben. Diğer sınıf öğretmeni arkadaşlarımızla da zaman zaman bu anlamda konuşmalarımız, istişarelerimiz oluyor. Onlarda bu anlamda yetersiz olduklarını düşünüyorlar.	
g. Programın sağlıklı yürütülebilmesi ve amacına ulaşabilmesi için öncelikli olarak nitelikli öğretmenlerin gerektiğinin düşünülmesi.	200		
	201		
	202		
	203		
	204		
	205	Bence üniversitelerde eğitim fakültelerinde bu konuya daha ağırlık verilmeli. Öğretmen adaylarına ileride karşılaşacakları okul şartlarına, durumlarına göre nasıl hareket edecekleri, neler yapabilecekleri o zamandan söylenmeli, anlatılmalı, kazandırılmalı bence. İşte o zaman bu dersler daha sağlıklı yürütülür ve amacına ulaşır diye düşünüyorum.	
	206		
	207		
	208		
	209		
	210		
	211		
SAYFA YORUMU:			

EK VII.

Öğretmen Gözlem Kriterleri

1. Derse ilgi ve dikkati çekebilme.
2. Derse ilgi ve güdünün sürekliliğini sağlayabilme.
3. İşlenen konuyu önceki ve sonraki derslerle ilişkilendirebilme.
4. Konuyu öğrencilerin düzeylerine uygun biçimde sunabilme.
5. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verebilme.
6. Konuyu basitten karmaşığa doğru sunarak, düşündürücü sorular sorabilme.
7. Konuyu yaşamla ilişkilendirebilme.
8. Öğrencilerin etkin katılımı için etkinlikler düzenleyebilme.
9. Öğrencilerin edinecekleri kazanımlar yönünde örnek etkinlik ürünleri sunabilme.
10. Programın üç öğrenme alanına (Görsel Sanatlarda Biçimlendirme, Görsel Sanat Kültürü, Müze Bilinci) ilişkin etkinlikler düzenleyebilme.
11. Öğretimde farklı resim tekniklerine yer verebilme.
12. Çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini uygun biçimde kullanabilme.
13. Öğretimi bireysel farklılıklara göre sürdürebilme.
14. Öğrencilere düşünce ve görüşlerini özgürce ifade etme fırsatı verebilme.
15. Öğrencilerin yaratıcı görüşlerini olumlu dönütlerle pekiştirebilme.
16. Öğretim araç, gereç ve materyalini sınıf düzeyine uygun biçimde kullanabilme.
17. Özetleme ve uygun dönütler verebilme.
18. Öğrencilerle etkili iletişim kurabilme.
19. Öğrencileri ilgi ile dinleme.
20. Kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alabilme.
21. Övgü ve yaptırımlardan yararlanabilme.
22. Öğrencilerde birbirlerinin çalışmalarını saygılı ve yapıcı ifadelerle eleştirme bilinci kazandırabilme.
23. Ses tonunu etkili biçimde kullanabilme.
24. Sözel dili ve beden dilini etkili biçimde kullanabilme.
25. Zamanı verimli kullanabilme.
26. Gelecek dersle ilgili bilgiler ve ödevler verebilme.
27. Öğrenci ürünlerini sergileyebilme.
28. Ders sonunda ortamın temizlenmesini sağlayabilme.

EK VIII.

Öğretmen Gözlem Formu

Ders Gözlem No : 4
Tarih : 06.03.2008
Ders Konusu : Yeşilay Haftası veya Sivil Savunma Günü

	Gözlenen Davranışlar	Zayıf	Orta	İyi	Çok İyi
1.	Derse ilgi ve dikkati çekebilme.			x	
2.	Derse ilgi ve güdünün sürekliliğini sağlayabilme.		x		
3.	İşlenen konuyu önceki ve sonraki derslerle ilişkilendirebilme.				x
4.	Konuyu öğrencilerin düzeylerine uygun biçimde sunabilme.				x
5.	Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verebilme.				x
6.	Konuyu basitten karmaşığa doğru sunarak, düşündürücü sorular sorabilme.		x		
7.	Konuyu yaşamla ilişkilendirebilme.				x
8.	Öğrencilerin etkin katılımı için etkinlikler düzenleyebilme.	x			
9.	Öğrencilerin edinecekleri kazanımlar yönünde örnek etkinlik ürünleri sunabilme.	x			
10.	Programın üç öğrenme alanına (Görsel Sanatlarda Biçimlendirme, Görsel Sanat Kültürü, Müze Bilinci) ilişkin etkinlikler düzenleyebilme	x			
11.	Öğretimde farklı resim tekniklerine yer verebilme	x			
12.	Çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini uygun biçimde kullanabilme.		x		
13.	Öğretimi bireysel farklılıklara göre sürdürebilme.	x			
14.	Öğrencilere düşünce ve görüşlerini özgürce ifade etme fırsatı verebilme.				x
15.	Öğrencilerin yaratıcı görüşlerini olumlu dönütlerle pekiştirebilme				x
16.	Öğretim araç, gereç ve materyalini sınıf düzeyine uygun biçimde kullanabilme.		x		
17.	Özetleme ve uygun dönütler verebilme.				x
18.	Öğrencilerle etkili iletişim kurabilme.				x
19.	Öğrencileri ilgi ile dinleme.				x
20.	Kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alabilme.			x	
21.	Övgü ve yaptırımlardan yararlanabilme.			x	
22.	Öğrencilerde birbirlerinin çalışmalarını saygılı ve yapıcı ifadelerle eleştirme bilinci kazandırabilme.				x
23.	Ses tonunu etkili biçimde kullanabilme.				x
24.	Sözel dili ve beden dilini etkili biçimde kullanabilme.				x
25.	Zamanı verimli kullanabilme.		x		
26.	Gelecek dersle ilgili bilgiler ve ödevler verebilme.	x			
27.	Öğrenci ürünlerini sergileyebilme.	x			
28.	Ders sonunda ortamın temizlenmesini sağlayabilme.		x		

EK IX.

Öğrenci Görüşmesi Kodlama Anahtarı

1. Görsel Sanatlar Dersine Genel Bakış
 - a. Dersin sevilmesi.
 - b. Dersin eğlenceli geçirilmesi.
 - c. Resim yapmanın sevilmesi.
 - d. Resimle ilgili her şeyin çizilebilmesi.
 - e. Duyguların görsel olarak dışa vurulması.
 - f. Değerlendirmelerde yüksek not alınması.
2. Görsel Sanatlar Dersinde Diğer Derslerden Farklı Görülen Unsurlar
 - a. Derse hazırlık açısından.
 - a.1. Derse hazırlık yapılmaması.
 - a.2. Ödev olmaması.
 - b. Uygulama ve etkinlikler açısından.
 - b.1. Kolay olması.
 - b.2. Zevkli olması.
 - b.3. Heyecan verici olması.
 - b.4. Yorucu olmaması.
 - b.5. Sıkıcı olmaması.
 - b.6. Çoğunlukla çizim yapılması.
 - b.7. Sadece boya ve resim defteri kullanılması.
 - b.8. Kitap ve çizgili defter olmaması.
 - b.9. Malzeme alış veriş yapılabilmesi.

- b.10. Öğrenilenlerle hayallerin birleştirerek çalışılması.
- b.11. Duygu ve düşüncelerin görsel olarak ifade edilmesi.
- b.12. Ders saatinin sabırsızlıkla beklenmesi.
- b.13. Yazı yazılmaması.
- b.14. Okuma yapılmaması.
- b.15. Deney yapılmaması.
- b.16. Problem çözülmemesi.
- b.17. Dil bilgisi kurallarının öğrenilmemesi.
- c. Sınıf ortamı açısından.
 - c.1. Her öğrencinin derse katılması.
 - c.2. Sınıf ortamının rahat olması.
 - c.3. Sınıf ortamının gürültülü olabilmesi.
 - c.4. Parmak kaldırmadan konuşulabilmesi.
- d. Öğrenme açısından.
 - d.1. Çizim yapmayı öğrenme.
 - d.2. Perspektif kurallarının öğrenilmesi.
 - d.3. Dinleyerek öğrenme olmaması.
 - d.4. Çalışmayı gerektirmemesi.
 - d.5. Ezber yapılmaması.
 - d.6. Yeni bilgiler edinilmemesi.
 - d.7. Dersin bilinen bilgilerle yürütülmesi.
 - d.8. Öğrenilenlerin unutulmaması.
 - d.9. Konu anlatımlı ders işlenmemesi.
 - d.10. Konu tekrarı yapılmaması.
 - d.11. Anlaşılmayan konuların olmaması.

- d.12. Dersin önemsenmemesi.
- e. Değerlendirme açısından.
 - e.1. Test olmaması.
 - e.2. Yazılı olmaması.
 - e.3. Sınav olmaması.
 - e.4. Sözlü olmaması.
 - e.5. Değerlendirme Ölçütü: Resmin beğenilmesi.
 - e.6. Değerlendirme Ölçütü: Performans ödevi.
 - e.7. Değerlendirme Ölçütü: Malzemelerin eksiksiz getirilmesi.
 - e.8. Değerlendirme Ölçütü: Perspektif kurallarının uygulanması.
 - e.9. Not kaygısı olmaması.
- 3. Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Etkinlikler
 - a. Serbest konulu resim çalışmaları yapılması.
 - b. Hayali resim çalışmaları yapılması.
 - c. Çeşitli konularda resim çalışmaları yapılması.
 - d. Peyzaj çalışmaları yapılması.
 - e. Baskı çalışmaları yapılması.
 - f. Nesne resimleri çizilmesi.
 - g. İnsan resimleri çizilmesi.
 - h. Çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar yapılması.
 - i. Milli bayramlar konulu resim çalışmaları yapılması.
 - j. Belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları yapılması.
 - k. Öğretmenin gösterdiği örneklerin incelenmesi.
- 4. Görsel Sanatlar Dersi Öğretme Ve Öğrenme Süreci
 - a. Malzeme hazırlığı yapılması.

- b. Eksik malzemelerin arkadaşlardan tamamlanması.
- c. Öğretmenin malzeme kontrolü yapması.
- d. Öğretmenin malzemelerinde eksiklik olan öğrencilerden ders zamanını kitap okuyarak geçirmelerini istemesi.
- e. Öğretmenin çalışma konusunu söylemesi.
- f. Öğretmenin gerekli gördüğünde konu değişikliği yapması.
- g. Resim çalışmaları yapılması.
- h. Öğretmenin perspektif kuralları hakkında temel bilgiler vermesi.
- i. Öğretmenin resim çalışmalarını incelemesi.
- j. Öğrencilerin birbirleriyle resim çalışmaları hakkında fikir alış verişi yapmaları.
- k. Öğrencilerin öğretmenle resim çalışmaları hakkında fikir alış verişi yapmaları.
- l. Öğretmenin resim çalışmalarını yorumlaması.
- m. Öğretmenin ders dışı işleriyle ilgilenmesi.

5. Görsel Sanatlar Dersi Kazanımları

- a. Resim yapma isteğinin artırılması.
- b. Resim yapma becerisinin geliştirilmesi.
- c. Resme duyulan ilginin güçlendirilmesi.
- d. Çizim yapma becerisinin geliştirilmesi.
- e. Düşünme becerisinin geliştirilmesi.
- f. Ruh sağlığının geliştirilmesi.
- g. İç dünyanın dış dünyaya görsel olarak aktarılması.
- h. Hayal gücünün geliştirilmesi.
- i. Çevredeki görsellere daha dikkatli bakılması.
- j. Duyguların kağıda aktarılmasının sağlanması.

6. Görsel Sanatlar Dersinin Eksik Yönleri

- a. Daha güzel resim yapma yollarının öğrenilmemesi.
- b. Konuyu öğrencilerin belirleyememesi.
- c. Farklı konularda çalışmalar yapılmaması.
- d. Farklı malzemelerin kullanılmaması.
- e. Portre çalışmaları yapılmaması.
- f. Üç boyutlu çalışmaların yapılmaması.
- g. Baskı çalışmaları yapılmaması.
- h. Büyük yüzeyler üzerinde çalışmalar yapılmaması.
- i. Serbest resim çalışmalarının az sayıda yapılması.
- j. Ünlü ressamların hayatları ve eserleri hakkında bilgi edinilmemesi.
- k. Sınıf panolarına az sayıda resim çalışmalarının asılması.
- l. Çalışmalarda örnek olabilecek görsellerin duvarlara asılmaması.
- m. Görsel Sanatlar atölyesi olmaması.
- n. Haftalık ders saatinin az olması.
- o. Görsel Sanatlar derslerinde başka derslerin işlenmesi.
- p. Eksik yönü olmaması.

EK X.

Öğretmen Görüşmesi Kodlama Anahtarı

1. Görsel Sanatlar Dersine Genel Bakış
 - a. Öğrencilerin zevkle katıldığı bir ders olması.
 - b. Süresi yeterli gelmeyen bir ders olması.
 - c. Malzeme varlığı ve çeşitliliği gerektiren bir ders olması.
 - d. Bazı çalışmaların öğrenciler tarafından çekici bulunmadığı bir ders olması.
 - e. Gerekli bir ders olması.
2. Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Etkinlikler
 - a. Belirli gün ve haftalar ile ilgili resim çalışmaları yapılması.
 - b. Artık malzemelerle veya çeşitli kâğıtlarla üç boyutlu çalışmalar yapılması.
 - c. Bazı etkinliklerin yapılamaması.
3. Görsel Sanatlar Dersi Öğretme Ve Öğrenme Süreci
 - a. Konunun söylenmesi.
 - b. Konunun kavranması amacıyla pekiştirici açıklamalar yapılması.
 - c. Resim çalışmalarının yapılması.
 - d. Öğrencilere bireysel olarak resim çalışmaları hakkında fikir verilmesi.
 - e. Öğrencilerin sorularının cevaplanması.
 - f. Resim çalışmalarının incelenmesi.
4. Görsel Sanatlar Dersi Kazanımları
 - a. Öğrencilerin el becerilerinin gelişmesini sağlama.
 - b. Öğrencilerin hayal gücünün gelişmesini sağlama.
 - c. Öğrencilerin birbirleriyle etkileşim kurmalarını sağlama.
 - d. Öğrencilerin renk değerleri ve perspektif bilgisi edinmelerini sağlama.
5. Görsel Sanatlar Dersinin Eksik Yönleri
 - a. Müze ve ören yeri gezilerinin yeterince yapılamaması.
 - b. Temel malzemelerin sağlanmasında devlet imkanlarının olmaması.
6. Görsel Sanatlar Dersinde Yaşanılan Sorunlar Ve Zorluklar
 - a. Sosyo - ekonomik durumun yetersizliğinin derslerde yapılabilecek etkinliklerin çeşitliliğini olumsuz olarak etkileme sorunu.
 - b. Öğrencilerin farklı bakış açılarına ve yaratıcılığa sahip olamamalarından kaynaklanan zorluklar.

- c. Öğrencilerin farklı bakış açıları kazanma ve yaratıcılıklarını geliştirme yolunun öğretmenin çabalarıyla sınırlı olması sorunu.
 - d. Öğrencilerin gerçek hayatta görmedikleri ve yaşamadıkları konuları resimlemekte zorlanmalarından kaynaklanan sorunlar.
7. Görsel Sanatlar Dersi Öğretme Ve Öğrenme Sürecinde Programdan Yararlanma
- a. Derslerin programda yer alan amaç ve davranışlar doğrultusunda yürütülmesi.
 - b. Programdaki bazı etkinliklerin uygulanabilir olmaması.
 - c. Programın yeniden gözden geçirilmesinin gerektiğinin düşünülmesi.
 - d. Programdaki etkinliklerin ayıklanıp, imkanlar doğrultusunda, basite indirgenerek ve olanakların yeterli olduğu ölçüde uygulanması.
 - e. Programdaki etkinliklerin sınıf öğretmenlerine nispetle branş öğretmenleri tarafından daha verimli yürütülebileceğinin düşünülmesi.
 - f. Sınıf öğretmenlerin eğitim fakültelerinden mezun olurken programı uygulamada yeterli eğitime sahip olmadıklarının düşünülmesi.
 - g. Programın sağlıklı yürütülebilmesi ve amacına ulaşabilmesi için öncelikli olarak nitelikli öğretmenlerin gerektiğinin düşünülmesi.

KAYNAKÇA

Adams, D. ve Hamm, M. (1994). *New design for teaching and learning*. SanFrancisco: Jossey-Bass Publishers Inc.

Agafonoff, N., (2006). Adapting ethnographic research methods to ad hoc commercial market research [Ad Hoc ticari market araştırmalarında etnoğrafik araştırma metodlarının uygulanması]. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 9(2). 115-125.

Almeida, C. M. (1998). The teaching of the visual arts in the lay teacher programme in mid Araguaia, Brazil. [Brezilya Orta Araguaia bölgesinde sınıf öğretmenleri programında görsel sanatlar eğitiminin verilmesi]. *Internotional Journal of Art & Desing Education*, 17, 3 (10), 283-292.

Arısoy, A. (1994). *İlkokullarda resim-iş eğitimi ve karşılaşılan sorunlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, SBE, Ankara.

Arnould, E.J. ve Wallendorf, M., (1994). Market-oriented ethnography: interpretation building and marketing strategy formulation [Piyasa odaklı etnoğrafı: yapı ve piyasa stratejisi formülasyonu yorumu]. *Journal of Marketing Research*, 31, 484-505.

Arseven, A. D. (1994). *Alan araştırma yöntemi. İlkeler teknikler örnekler*. Ankara: Tekışık Matbaası.

- Arslantürk, Z. (2005). *Sosyal bilimler için araştırma metot ve teknikleri*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Aypek, A. A. ve Tokbaş, P. E. (2006). Görsel sanatlar eğitiminde standartlar ve uygulama. *Gazi Üniversitesi Ulusal Sınıf Öğretmenleri Sempozyumu*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Balamir, B. (1999). *Sanat eğitiminde özgürlük ve özgünlük*. Ankara: Kültür Eserleri Dizisi, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Balcı, Y. B. (1996). *Sanat eğitiminde yeni bir yöntemsel yaklaşım: resim-iş eğitimi, sanat eğitimi, estetik, sanat eleştirisi, sanat tarihi, uygulama*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Balcı, A. (2004). *Sosyal bilimlerde araştırma. Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bandalos, L., D., Finney, J., S., ve Geske, A., J. (2003). A model of statistics performance based on achievement goal theory [Başarı odaklı teori temelli statik performans modeli]. *Journal of Educational Psychology*, 95, (3) 604-616.
- Beeth, E., M. ve Hewson, W., P. (1999). Learning goals in an exemplary science teachers practice: cognitive and social factors in teaching for conceptual change. science education [Bilim öğretmenleri uygulamalarında örneksel bir öğrenim hedefi: konsept değişimi için kognitiv ve sosyal faktörlerin eğitimde etkisi]. *Science Education*, 83, 6, 738-760.

- Biçer, H. (1993). Sanat eğitiminin geleceği. *Eğitim Bilimleri 1. Ulusal Kongresi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Book, D. (1991). The improvement of teaching. teachers college record [Kolej kayıtlarına göre sınıf öğretmenlerinin gelişimi]. *Teachers College Record*, v.93, n.2 p. 236-251, p. 236-251.
- Bora, M. (1993). Sanat eğitiminin amacı [Goal of the art education]. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5; 95.
- Bornstein, H. M. ve Suess, E. P. (2000). Physiological self-regulation and information processing in infancy: cardiac vagal tone and habituation [İlkokul çağında çocuklarda psikolojik otokontrol ve bilgi işleme]. *Child Development*, 71, 273-287.
- Brennan, G. (2006). Art education and the visual arts in Botswana [Botswana'da sanat eğitimi ve görsel sanatlar]. *International Journal of Art & Design Education*, 25, 3(11), 318-328.
- Brott, P. E. ve Myers, J. E. (2002). Development of professional school counselor identity a grounded theory [Profesyonel okul rehberliği kimliği gelişiminde temel teori]. In S. B., Merriam et al. (Ed). *Qualitative Research In Practice Examples For Discussion And Analysis*. San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Company,145-160.
- Bülbül, H. (2003) *Sınıf öğretmenlerinin resim-iş dersine yaklaşımlarının incelenmesine dayalı bir çalışma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, EBE, Ankara.

Büyüköze, K. A. ve Bugay, A. (2009). Öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimlerinde gördükleri eksiklikler ve çözüm önerileri [Perceptions of prospective teachers about deficiencies of pre-service teacher education and suggestions]. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 13-21.

Campbell, P. (2005). *At the saatchi gallery*. London: Review of Books, 27,4, 24.

Çelikten, M.; Şanal, M.; Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri [Properties of teacher profession]. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.

Çetin, Ş. (2001). İdeal öğretmen üzerine bir araştırma [A study for ideal teacher]. *Milli Eğitim Dergisi*, 149, 19.

Çömlekçi, N. (2001). *Bilimsel araştırma yöntemi ve istatistiksel anlamlılık sınamaları*. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.

Çubukçu, Z. ve Gültekin, M. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler [Social skills that need to be gained by primary school students]. *BİLİG*, 37, 155-174.

David, T. (1999). *Young children learning*. London: Paul Chapman Publishing.

Demirel, Ö. (2006). *Öğretimde planlama ve değerlendirme “öğretme sanatı”*. (10. bs.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Delamont, S. (1987). *The primary scholl teacher*. Philadelphia: The Falmer Press, Taylor And Francis Group Inc.

Devecioğlu, Y. ve Akdeniz, A. R. (2006). Öğretmen adaylarına materyal geliştirme ve uygulama becerilerinin kazandırılmasına yönelik uygulamaların değerlendirilmesi [The implementations to develop student teachers' abilities in teacher education]. *Milli Eğitim Dergisi*, 172, 91-105.

Egan, K. (1992). *Imagination in teaching and learning: ages 8 to 15*. London: Routledge Inc.

Einon, D. (2000). *Bebeklikten okula öğrenmede ilk adımlar*. (A. Çetin Tekçe, Çev.) İstanbul: Remzi Kitapevi.

Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş. nitel, nicel ve eleştirel kuram ve metodolojileri*. Ankara: AnıYayıncılık.

Erginer, E. (1994). Öğrenmeyi Öğretme Disiplini Geliştirme [Improving teaching ability to learn]. *Eğitim ve Bilim*, 18, 94, 15- 21.

Etike, S. (1991). *Türk sanat eğitiminin tarihsel gelişim süreci içinde ortaokul resim eğitimi ve resim öğretmeni yetiştirme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Etike, S. (1996). Sanat eğitiminde çocuğa ve gence sanattan anlayan bir kişilik kazandırmak hedeflenir [In art education main goal is to gain art ability to children and youngs]. *Milli Eğitim Dergisi*. 131, 23-24.

Etike, S. (1995). *Türk sanat eğitiminin tarihsel gelişim süreci içinde ortaokul resim eğitimi ve resim öğretmeni yetiştirme (1923-1950)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Etike, S. (1995). *Sanat eğitimi yazıları*. Ankara: İlke Yayınları.

Feldman, S. S. ve Wood, D. N. (1994). Parents' expectations for preadolescent sons' behavioral autonomy: A longitudinal study of correlates and outcomes [Ergenlik öncesi çocuklarda davranış anatomisi beklentileri: Yönlendirme ve çıkarımlar ile ilgili boylamsal çalışma]. *Journal of Research on Adolescence*, 4(1), 45-70.

Fullan, M. G. (1991). *The new meaning of educational change*. (2. ed.). New York: Teachers College Pres.

Gençaydın, Z. (1993). Sanat eğitimi. E. Süleyman (Ed.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Gibson, R. (2003). Learning to be an art educator: Student teachers attitudes to art and art education [Resim eğitmeni olmayı öğrenmek: Sınıf öğretmenlerinin sanat ve sanat eğitimine tutumu]. *International Journal of Art & Design Education*, 22, 1, 111-120.

Goulding, C. (2005). Grounded theory, ethnography and phenomenology a comparative analysis of three qualitative strategies for marketing research [Temel teori, etnoğrafya ve fenomenoloji'nin karşılaştırmalı analizi: Üç kaliteli stratejinin market araştırması için kullanımı]. *European Journal of Marketing*, 39(3/4), 294-308.

Gökaydın, N. (1998). *Eğitimde tasarım ve görsel algı*. İstanbul: M.E.B. Yayınları.

Gölcü, Ö. (2004). Bütün öğrenciler öğrenebilir mi? [All of the students could learn?]. *Eğitimbilim Dergisi*, 64(6), 8-9.

Gürdal, G. (2005). *İlköğretimin birinci kademesinde öğrencilerin öğrenmelerinde karşılaşılan güçlükler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, S.B.E., Van.

Gürsakal, N. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Hacıoğlu, F. ve Alkan, C. (1997). *Öğretmenlik uygulamaları*. Ankara: Alkım Yayınevi.

İlhan, A. C. (2005). Educating Turkish primary school teachers in visual arts: The past and the future [Türk sınıf öğretmenlerinin resim konusunda eğitilmesi: Geçmiş ve gelecek]. *International Journal of Art & Design Education*, 24, 3, 254-260.

İşler, A. Ş. (2006). Sanat eğitiminde disiplinler arası tematik yaklaşım [Multidisciplinary thematic approach at art education]. *Milli Eğitim Dergisi*. 163, 1-10.

Kahraman, A. D. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, E.B.E., Eskişehir.

Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Karayağmurlar, B. (1991). Yaratıcı bireylerin yetiştirilmesi açısından genel eğitim içinde sanat eğitiminin yeri. *1. Eğitim Kongresi Bildirileri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Kayhan, F. M. (2005). *İlköğretimde sınıf öğretmenleri için resim-iş dersi öğretimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, E.B.E., Ankara.
- Kehnemuyi, Z. (2001). *Çocuğun görsel sanat eğitimi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kırıçoğlu, O. T. (1990). Gençlerin sanat eğitimi [Young children learning]. *Sanat Yazıları II*, 7,73-74.
- Kırıçoğlu, O. T. (1995). Güzel sanatlar eğitiminde yetenek sınavı değerlendirmeleri ile ilgili bir çalışma [A case study about capability examination in arts education]. *Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi*, 8, 113-120.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kuruoğlu, N. (1999). Sınıf öğretmenlerinin sanat eğitimine ve yazı eğitimine yaklaşımları. *1. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*. Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Kuş, E. (2003). *Nitel-nitel araştırma teknikleri. Sosyal bilimlerde araştırma teknikleri Nicel mi? Nitel mi?* Ankara: Anı Yayıncılık.
- Küçükahmet, L. (2002). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Lemlech, J. K. (1991). *Classroom management (Methods and techniques for elementary and secondary teachers)* (2.ed.). Southern California: Waveland Press Inc.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı (1- 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

McDonald, A. S. (2001). The prevalence and effects of test anxiety in school children [İlkokul çocuklarında sınav heyecanının etkisi]. *Educational Psychology*, 21(1), 89-101.

Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Özer, B. (2001). Bilgiyi işleme kuramı gelişim ve öğrenme. G. Can (Ed.). (s. 157-176). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Özer, Ö. (2001). *İlköğretim okullarında sınıf öğretmenlerinin resim-iş dersine ilişkin eğitim gereksinimleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, EBE, Eskişehir.

Özsoy, V. (1998). Yetmiş beşinci yılda sanat eğitimi ve öğretimi (Resim-iş eğitimi)[Art education at 75th anniversary]. *Milli Eğitim Dergisi*, 139, 58-65.

Özsoy, V. (2003). *Görsel sanatlar eğitimi. Resim-iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri*. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.

- Öztürk, M. (2007). *Öğretimi planlama-uygulama ve değerlendirme*. (2. bs.). Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Pillay, H. (1998). An investigation of the effect of individual cognitive preferences on learning through computer-based instruction [Bireysel kognitif tercihlerin bilgisayar temelli öğrenme üzerine etkisinin araştırılması]. *Educational Psychology*, 18(2), 171-183.
- Posnanski, T. J. (2002). Professional development programs for elementary science teachers: An analysis of teacher self-efficacy beliefs and a professional development model [İlkokul öğretmenleri için profesyonel gelişim programları: Öğretmenin öz yeterlilik inancı ve profesyonel gelişim modeli üzerine bir çözümleme]. *Journal of Science Teacher Education*, 13(2), 189–220.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş. Nicel ve nitel yaklaşımlar*. (D. Bayrak, H. Bader Arslan ve Z. Akyüz, Çev.). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Richert, A. E. (1991). Using teacher cases for reflection and enhanced understanding. A. Lieberman ve L. Miller (Ed.). *Staff development for education in the 1990's*, Second Teachers College Press, New York.
- Riley, H. (2007). Beyond the horizon: Future directions for the teaching of visual arts practice [Ufukların ötesinde: Görsel sanatlar uygulamalarının gelecekteki yönelimleri]. *Journal of Visual Art Practice*, 6(1), 73-80.
- Rosenholtz, S. J. (1985). Political myth about education reform: Lessons from research on teaching [Eğitim reformu hakkında politik mit: Eğitim üzerine araştırma dersleri]. *PhiDelta Kappan*, 66, 5, 349-355.

- Rubin, H. J. ve Rubin, I. S. (1995). *Qualitative interviewing: the art of hearing data*. London: Sage Publications.
- San, İ. (1977). *Sanatsal yaratma ve çocukta yaratıcılık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- San, İ. (1983). *Sanat eğitimi kuramları*. Ankara: Tan Yayınları.
- San, İ. (1987). *Güzel sanatlar eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Sarı, S. (2000). Çağdaş sanat ve iş eğitimi açısından sınıf öğretmenliği lisans programı. *IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Seferoğlu, S. S. (2001). Sınıf öğretmenlerinin kendi mesleki gelişimleriyle ilgili görüşleri, beklentileri ve önerileri [Views, expectations and offers of class students about their profession development]. *Milli Eğitim Dergisi*, 149, 12-18.
- Senemoğlu, N. (2003). *Gelişim, öğrenme ve öğretim* (8. bs). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Shuell, T. (1988). The role of the student in learning from instruction. Contemporary [Temelden itibaren öğrencinin öğrenmede rolü]. *Educational Psychology*, 13, 3, 276-295.
- Silvers, A. (2004). Pedagogy and polemics: Are art educators qualified to teach visual culture? [Pedagoji ve polemik: Sanat eğitmenleri görsel sanat kültürünü vermek için yeterli donanıma sahip midir?]. *Arts Education and Visual Culture Studies Symposium, Art Education Policy Review*, 106, 1, 19-23.

- Simpson, J. (2007). Connections to the world: Visual art in urban schools [Dünya ile bağlantı: Şehir okullarında görsel sanatlar]. *The Journal of Education*, 188, 1, 41-53.
- Sink, C. A. (2005). Fostering academic development and learning: İmplications and recommendations for middle school counselors [Akademik gelişimi ve öğrenmeyi desteklemek: Ortaokul rehberlik öğretmenleri için tespitler ve öneriler]. *Professional School Counseling*, 9(2), 128-135.
- Taşdemir, M. (2005). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim* (5. bs.). Ankara: Ocak Yayınları.
- Taşdemir, M. (1995). *İlkokul öğretmeni yetiştirme programının öğretim elemanı, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, S. B.E., Ankara.
- Tay, B. (2004). Sosyal bilgiler dersinde anlamlandırma stratejilerinin yeri ve önemi [The place and importance of encoding strategies in social sciences courses]. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 2, 1-12.
- Türkdoğan, G. (1981). *Sanat eğitimi yöntemleri*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Uçan, A. (1990). Sanat eğitiminin niteliği, üç ana türü ve bazı temel sorunları [Attribution of arts education, Three main description and some main problems]. *Sanat Yazıları*, 12, 96-106.
- Uluğ, F. (1985). *Eğitim yönetimi sözlüğü*. Ankara.

- Ünlü, H. K. (1999). *İlköğretim okullarında sınıf öğretmenlerinin resim-iş dersi programını uygulamada karşılaştıkları güçlükler üzerine bir çalışma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, S.B.E., Ankara.
- Walling, D, R. (2001). Rethinking visual arts education: A convergence of influences [Görsel sanatlar eğitimi tekrar düşünmek: Etkilerin uyumu]. *Phi Delta Kappan*, 82, 8, 626-631.
- Winner, E. ve Hetland, L. (2000). The arts in education: Evaluating the evidence for a causal link [Eğitimde sanat: Nedensel bir bağlantı kanıtının irdelenmesi]. *The Journal Of Aesthetic Education*, 3(4), 3-10.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk psikolojisi* (2. bs.). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Resimleriyle çocuk, resimleriyle çocuğu tanıma*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yelken, Y. T.; Çelikkaleli, Ö. ve Çapri, B. (2007). Eğitim fakültesi kalite standartlarının belirlenmesine yönelik öğretmen aday görüşleri (Mersin Üniversitesi örneği) [Student Teachers' Views on Quality Standards of Faculty of Education (Mersin University)]. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 191-215.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6.bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, R. (1998). *Öğrenmeyi öğrenmek*. İstanbul: Sistem Yayıncılık Geliştiren Kitaplar Dizisi.

- Yıldız, E. M. (1998). *İlköğretim birinci devre resim derslerinde çocuğun kendini ifade etmesinde sanat eğitimcisinin rolü ve önemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, S.B.E., Ankara.
- Yıldız, H. (2000). *Eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği programlarında sanat eğitimi çalışmaları ve karşılaşılan güçlükler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi, S.B.E., Niğde.
- Yılmaz, M. (1994). *1980'den günümüze ilkokullarda resim-iş eğitiminin önemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, S.B.E., Konya.
- Yoshitaka, Y. (2005). Learning styles and typologies of cultural differences: A theoretical and empirical comparison [Kültür farklarının stilini ve topolojisini öğrenmek: Teorik ve empirik bir karşılaştırma]. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(5), 521-548.
- Yükseköğretim Kurumu. (1998). *Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları*. Ankara.
- Yükseköğretim Kurumu. (1998). *Fakülte-okul işbirliği. YÖK / Dünya bankası milli eğitimi geliştirme projesi*. Ankara.
- Yükseköğretim Kurumu. (1999). *Türkiye'de öğretmen eğitiminde standartlar ve akreditasyon. YÖK / Dünya bankası milli eğitimi geliştirme projesi hizmet öncesi öğretmen eğitimi*. Ankara.